

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Viešosios teisės katedra

Arturo Tunkevič,

V kurso, Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės

studijų šakos studento

Magistro darbas

**Asmens duomenų apsaugos ir saviraiškos laisvės derinimo tendencijos pagal
Bendrajį asmens duomenų apsaugos reglamentą**

Vadovė: dr. Erika Leonaitė

Recenzentas: Asist. dr. Julius Zaleskis

Vilnius

2019

Turinys

Santrumpų sąrašas:	3
Įvadas	4
1. Asmens duomenų teisinė apsauga.....	8
1.1. Asmens duomenų apsaugos ir teisės į privatumą santykis	8
1.2. Reglamentavimas	9
1.3. Pagrindinės asmens duomenų apsaugos reguliavimo sąvokos	16
1.4. Skyriaus apibendrinimas.....	25
2. Reglamento 85 straipsnio ir su juo susijusių klausimų analizė.....	26
2.1. Saviraiškos laisvės samprata ir santykis su informacijos laisve, saviraiškos laisvės ribojimai.....	26
2.2. Direktyvos 9 straipsnio ir Reglamento 85 straipsnio nuostatų santykis.....	31
2.3. Teisė būti pamirštam	31
2.4. Akademinė saviraiška.....	35
2.5. Skyriaus apibendrinimas.....	38
3. Saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos balanso paieškos valstybėse narėse.	39
3.1. Europos Sąjungos valstybių narių nuostatos.	39
3.2. Lietuvos Respublikos teisinis reguliavimas.....	47
Išvados	55
Literatūros sąrašas:	57
Santrauka	68
Summary.....	69

Santrumpų sąrašas:

ADTAI – Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas

Chartija – Europos Sąjungos pagrindinių teisių Chartija.

Direktyva – Direktyva 95/46/EB

EDAPP – Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas

EDAV – Europos duomenų apsaugos valdyba

ESTT, Teisingumo Teismas – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas

EŽTK, Konvencija – Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

EŽTT – Europos Žmogaus Teisių Teismas

LAT – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

LVAT – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas

PPTP – Pilietinių politinių teisių paktas

Reglamentas – Bendrasis duomenų apsaugos Reglamentas 2016/679

SESV – Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo

VII – Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas

VŽTD – Visuotinė žmogaus teisių deklaracija

Ivadas

Šiuolaikiniame pasaulyje demokratinėse valstybėse didžioji dalis žmonių turi laisvą prieigą prie spaudos, prie interneto, gali laisvai bendrauti tarpusavyje, reikšti nuomonę, dalintis informacija su kitais. Iš kitos pusės, bet kuris asmuo yra suinteresuotas, kad privati informacija apie jį patį nebūtų paskleista, kitaip tariant, kiekvienas asmuo yra suinteresuotas, jog jo asmens duomenys nebūtų viešinami, taip pat nebūtų naudojami nesant tam konkretaus tikslo. Tarptautinės sutartys įtvirtina ir teisę į saviraiškos laisvę, ir teisę į asmens duomenų apsaugą. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublika yra demokratinė valstybė, Lietuvoje asmenims yra užtikrinamos tam tikros teisės ir laisvės. Asmens duomenų apsauga ir saviraiškos laisvė patenka į teisių, kurias garantuoja Lietuvos Respublikos Konstitucija (toliau – Konstitucija), sąrašą. Saviraiškos laisvė Lietuvos Respublikos piliečiams yra garantuota Konstitucijos 25 straipsniu. Privataus gyvenimo apsauga, kurią įtvirtina Konstitucijos 22 straipsnis yra neįmanoma be tinkamos asmens duomenų apsaugos. Taigi, atsižvelgiant į tai, jog saviraiškos laisvę ir privataus gyvenimo apsaugą (arba, kaip Chartijoje, *expressis verbis* asmens duomenų apsaugą) užtikrina visi pagrindiniai ir aukščiausi pagal hierarchiją teisės aktai, galima teigti, jog minėtų teisių užtikrinimas yra būtinas demokratinėje visuomenėje. Reikia paminėti, kad saviraiškos laisvė ir teisė į privatumą nėra absoliučios teisės. Šios teisės glaudžiai tarpusavyje susijusios, o kartu ir viena kitą ribojančios, viena su kita konkuruojančios. Saviraiškos laisvę gali pažeisti asmenų teisė į privatumą ir, atvirkščiai, pernelyg griežta privatumo apsauga gali nepagrįstai apriboti saviraiškos laisvę. Žmogaus teisės yra visuotinės, neatimamos ir nedalomos. Jų universalumas ir nedalumas stiprina ir gina šias teises. Jų neatimamumas yra garantas kiekvienam pasaulio piliečiui nuo pat gimimo. Tarp šių teisių nėra hierarchijos, bet tarp jų egzistuoja tarpusavio ryšys. Negali būti jokio kultūrinio, istorinio, religinio ar politinio kvalifikavimo, kurias teisės taikyti, o kurias ne.¹

Temos aktualumas: Žvelgiant į saviraiškos laisvės esmę ir atsižvelgiant į tai, jog atsirado daug naujų būdų skelbti informaciją, padidėjo galimybes rasti duomenų apie privačius asmenys, taip pat tokius duomenis kaupti, skleisti ir kitaip tvarkyti, nieko nuostabaus, jog Europos Komisija susirūpino asmens duomenų apsaugos reforma ir 2012 m. pateikė projektą, kuri yra sėkmingai vykdoma šiuo metu. Būtinybę turėti visose Europos Sąjungos valstybėse narėse vienodus ir atnaujintus asmens duomenų apsaugą reglamentuojančius teisės aktus paskatino siekis užtikrinti vieną iš pagrindinių žmogaus teisių – teisę į asmens duomenų apsaugą, sudaryti sąlygas skaitmeninės ekonomikos plėtrai

---

¹ Schmidt, Mogens. (2010). Limits to the Restrictions to Freedom of Expression—Criteria and Application. *Religion & Human Rights*. 5. 147-151

ir sustiprinti kovą su nusikalstamumu ir terorizmu. Svarbiausias teisės aktas šioje reformoje yra 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (toliau – Reglamentas). Taigi, temos aktualumas pasireiškia ir tuo, jog Reglamentas taikomas su Europos Sąjungos piliečiais susijusių asmens duomenų tvarkymui, kurį atlieka fizinis asmuo, įmonė ar organizacija. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, jog Reglamentas aktualus visoms sritims, susijusioms su asmens duomenimis ir jų apsauga. Be abejo, tai yra itin platus subjektų ratas. Pažymėtina, jog Reglamentas pateikia gana platų asmens duomenų apibrėžimą, be to yra išskiriami ypatingi asmens duomenys, todėl kyla pavojus, jog asmens duomenų apsaugos ir saviraiškos laisvės kolizijos gali tapti dažnesnės. Kaip jau buvo minėta, ir saviraiškos laisvė, ir asmens duomenų apsauga yra užtikrinamos Lietuvos Respublikoje, todėl svarbu išnagrinėti, kaip (ar) keičia šių konstitucinių vertybių santykį Reglamentas.

Darbo tikslas. Atsižvelgiant į darbo temą, išanalizavus Reglamento nuostatas ir jų turinį, darbo tikslas yra atskleisti, kokia linkme vystosi saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos santykis. Siekiant nustatyti tendencijas² šioje srityje, būtina taip pat išnagrinėti Direktyvos nuostatas, tokiu būdu atliekant ir istorinę analizę, kuri padėtų parodyti saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos santykio raidą. Pažymėtina, jog, atsižvelgiant į Reglamento 85 straipsnio 3 dalį, šio darbo tikslas taip pat yra pristatyti, kaip ES valstybės narės įgyvendina Reglamento 85 straipsnio 1 ir 2 dalies nuostatas.

Darbo uždaviniai. Siekiant nurodytų tikslų darbe iškeliami tokie uždaviniai:

1. Remiantis tarptautiniu ir nacionaliniu teisiniu reguliavimu bei teismų praktika atskleisti su asmens duomenų apsauga susijusias sąvokas, t. y. asmens duomenų sąvoka, duomenų subjekto sąvoką, duomenų tvarkymo sąvoką.
2. Išnagrinėti saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos santykį ir šių teisių derinimo būtinumą. Atskleisti, koks harmonizavimo lygis buvo iki Reglamento įsigaliojimo.
3. Pristatyti Reglamentą, išskirti pagrindines Reglamento naujoves, susijusias su nagrinėjama tema, priėmimo kontekstą ir duomenų apsaugos reformos būtinumą.
4. Atskleisti teisės būti pamirštam turinį ir jos sąsają su saviraiškos laisve.
5. Pristatyti ir išnagrinėti ES valstybių narių (tarp jų ir Lietuvos) reguliavimą asmens duomenų apsaugos ir saviraiškos laisvės santykio kontekste.

---

² Tendencija – vyksmo, veiksmo, raidos, pažiūros, nuomonės, skonio ir kt. kryptis, polinkis; sąmoningas, šališkas pažiūros, minties kryptingumas. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/>

Darbo objektas: Šio magistro darbo objektas yra saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos santykio nustatymas pagal Reglamentą.

Metodai: Šiame darbe buvo naudojami tokie tyrimo metodai kaip lyginamasis, sisteminis, analitinis. Lyginamasis metodas pasireiškia tuo, kad siekiant nustatyti tendencijas, būtina lyginti esamą teisinį reguliavimą (Reglamentą) su buvusiu (Direktyva). Taip pat šis metodas buvo naudojamas lyginant ES valstybių narių iniciatyvas ir pokyčius nagrinėjama tema. Sisteminis metodas pasireiškia tuo, kad Reglamento nuostatos nagrinėjamos ne atskirai nuo kitų teisės aktų, bet nagrinėjant naujojo teisinio reguliavimo normas kaip sistemą. Analitinis metodas pasireiškia tuo, kad yra nagrinėjamos teisės aktų nuostatos, taip pat teismų praktika.

Darbo originalumas. Kalbant apie darbo originalumą, pažymėtina, jog asmens duomenų apsaugos ir saviraiškos laisvės santykis pagal Reglamentą nėra nauja tema ir Lietuvos, ir pasaulio teisės doktrinoje. Magistro darbų nagrinėjama tema nebuvo rašyta, kas neturi stebinti, nes Reglamentas yra visiškai naujas teisės aktas. Iš mokslinių publikacijų pasaulyje galime išskirti D. Erdos mokslinius straipsnius, taip pat atskirų valstybių mokslininkų tyrimus dėl Reglamento 85 straipsnio nuostatų įgyvendinimo konkrečioje valstybėje narėje.³ Atsižvelgiant į tai, jog Reglamentas buvo priimtas tik 2016 m., o įsigaliojo tik 2018 m. gegužės 25 d., mokslinių straipsnių ar magistro darbų apie saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos derinimo tendencijas randame sunkiai. Galima teigti, jog šis magistro darbas yra vienas iš pirmųjų bandymų išnagrinėti, kokios yra asmens duomenų apsaugos ir saviraiškos laisvės derinimo tendencijos pagal Reglamentą.

Svarbiausi šaltiniai. Be abejo, svarbiausi teisės šaltiniai, kuriais remiamasi darbe yra Reglamentas ir Direktyva. Pristatant asmens duomenų apsaugai aktualias sąvokas, taip pat aiškinant saviraiškos laisvės sąvoką, svarbiais šaltiniais buvo teismų praktiką bet teisinis reguliavimas. Darbe buvo remtasi EŽTT, ESTT praktika, taip pat Konstitucinio Teismo praktika, LAT ir LVAT išaiškinimais⁴. Nagrinėjamos temos kontekste itin svarbios buvo ir Europos Sąjungos institucijų rezoliucijos ir pranešimai, kurie padeda suprasti įstatymo leidėjo valią ir tikslus. Deja, tenka konstatuoti, kad EDAV ir EDAPP iki šiol nepateikė jokių išaiškinimų, susijusių su Reglamento 85 straipsniu. Pažymėtina ir tai, kad Reglamento aiškinimo teismų praktika yra labai negausi, todėl darbe yra nagrinėjami tik

---

³ Žr. literatūros sąrašą.

⁴ Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso ir Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nuostatas dėl formuojamos praktikos, darbe bus remiamasi tik aukščiausios instancijos teismų praktika – t. y. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika.

keletas ESTT pateiktų išaiškinimų, taip pat ESTT bylos, kuriose pateiktas Direktyvos nuostatų turinio išaiškinimas. Kalbant apie mokslinę literatūrą, išskirtini tokie šaltiniai kaip D. Erdos'o darbai, susiję su Direktyvos analize, I. Malinauskaitės – Van de Castel disertacija⁵, taip pat I. Petraitytės disertacija⁶. Be to, darbe buvo naudojami kiti įvairiausi šaltiniai, padedantys atskleisti nagrinėjamos temos problematiką (pvz., mokslinės konferencijos vaizdo įrašai). Trečio skyriaus pirmame poskyryje pagrindiniais šaltiniais buvo mokslinės publikacijos, užsienio teismų praktika bei užsienio valstybių teisės aktai, tuo tarpu antrame poskyryje, nagrinėjant Lietuvoje esančią situaciją, iš esmės buvo remtasi ŽEIT apžvalga, teisės aktų nuostatomis bei jas aiškinančia teismų praktika.

---

⁵ Malinauskaitė-Van de Castel, Inga. Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017.

⁶ Petraitytė, Ilona. Asmens duomenų teisinės apsaugos principai: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.

1. Asmens duomenų teisinė apsauga

Svarbu aptarti pagrindines sąvokas, kurių išaiškinimas padės lengviau orientuotis kalbant apie saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos santykį. Tai yra tokios sąvokos kaip asmens duomenys, asmens duomenų subjektas, asmens duomenų tvarkymas. Taip pat svarbu aptarti asmens duomenų apsaugos ir teisės į privatumą santykį, kadangi ne visuose teisės aktuose *expressis verbis* yra įtvirtinta asmens duomenų teisinė apsauga, bet jos apsauga yra garantuojama pagal nuostatas, susijusias su teisės į privatumą apsauga.

1.1. Asmens duomenų apsaugos ir teisės į privatumą santykis

Asmens duomenų apsaugos sąvokų įvairumas yra nemažas. Asmens duomenų apsauga gali būti traktuojama kaip teisinių, techninių ir organizacinių priemonių visuma, skirta apsaugoti asmens duomenims nuo neteisėto ar atsitiktinio asmens duomenų tvarkymo.⁷ Taip pat asmens duomenų apsaugą galima apibrėžti kaip individualios teisės (teisės į privatą gyvenimą) įgyvendinimo priemonių sistema, kurios centrinė figūra yra asmuo (teisės į privatą gyvenimą subjektas), galintis inicijuoti asmens duomenų apsaugos priemonių taikymą ir savo nuožiūra parinkti taikytinas priemones, jų taikymo būdą.⁸ Pagal europinį duomenų teisinės apsaugos modelį, asmens duomenų apsauga pripažįstama neatsiejama bendrosios teisės į privatumą dalimi ir turi visapusišką pagrindinių žmogaus teisių statusą.⁹ Pažymėtina, jog šiuo atveju negalima dėti lygybės ženklo tarp Europos ir Europos Sąjungos, nes Europos Sąjunga atskiria privatumo apsaugą nuo asmens duomenų apsaugos. Prigimtinė teisė į privatą gyvenimą – pasyvi negatyvi teisė, kuri įgyvendinama ne paties teisės subjekto veiksmis, o kitiems asmenims susilaikant nuo šių teisę galinčio pažeisti elgesio. Toks teisės į privatą gyvenimą įgyvendinimo pobūdis nulemia asmens duomenų apsaugos teisinio reguliavimo turinį: juo nėra nustatomi įpareigojimai suteikti asmeniui (duomenų subjektui) materialių ar nematerialių vertybių, bet įtvirtinami privataus gyvenimo apsaugą užtikrinančio elgesio, tvarkant asmens duomenis, standartai, numatomos priemonės, leidžiančios asmeniui vertinti kitų subjektų elgesio atitiktį nustatytiems standartams ir reaguoti į netinkamą asmens duomenų tvarkymą.¹⁰ Tačiau, be abejo, šios teisės yra artimos viena kitai – ir teisė į privataus gyvenimo gerbimą ir teisė į asmens duomenų apsaugą yra grindžiamos etinėmis dimensijomis – asmens orumu,

---

⁷ Žmogaus teisės asmens apsaugos duomenų srityje. Atmintinė. <http://www.zeit.lt/data/public/uploads/2017/12/zmogaus-teises-asmens-duomeniu-apsaugos-srityje-atmintine.-vdai-2017-06-22.pdf>

⁸ Petraitytė, I. (2011) Asmens duomenų apsauga ir teisė į privatą gyvenimą, Teisė, 80, p. 163-174.

⁹ Malinauskaitė-Van de Castel, Inga. Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017.

¹⁰ Petraitytė, I. (2011) Asmens duomenų apsauga ir teisė į privatą gyvenimą, Teisė, 80, p. 163-174.

autonomija, kiekvieno žmogaus išskirtinumu.¹¹ Atsižvelgiant į tai, kalbant apie asmens duomenų teisinės apsaugos reglamentavimą, šiame skyriuje bus minimi ir teisės aktai, kuriuose *expressis verbis* nėra nurodyta asmens duomenų apsauga, tačiau yra ginamas privatumas. Peter'is Hustinx'as pateikia įdomią nuomonę, jog asmens duomenų apsauga yra, iš vienos pusės, platesnė nei privatumo apsauga, nes asmens duomenų apsauga yra susijusi su kitomis pagrindinėmis teisėmis ir laisvėmis bei visų rūšių duomenimis, neatsižvelgiant į jų ryšį su privatumu, ir, iš kitos pusės, siauresnė, nes ji susijusi tik su asmens duomenų tvarkymu, o į kitus privatumo apsaugos aspektus neatsižvelgiama.¹² Kaip jau buvo minėta, Europos Sąjungoje teisė į privatumą ir teisė į duomenų apsaugą yra skirtingos teisės. Asmens duomenų apsaugos ir privatumo atskyrimas yra nurodytas ne tik ES pirminėje teisėje (SESV ir Chartija), bet taip pat ir Europos Sąjungos asmens duomenų teisės apsaugos vadove (angl. Handbook on European data protection law), kuriame teigiama, kad teisė į privatų gyvenimą ir teisė į asmens duomenų apsaugą, nors ir glaudžiai susiję, yra skirtingos teisės.¹³

1.2.Reglamentavimas

„Duomenų apsaugos“ sąvoka buvo sukurta daugiau nei prieš keturis dešimtmečius, siekiant suteikti asmenims teisinę apsaugą nuo netinkamo informacinių technologijų naudojimo su jais susijusios informacijos apdorojimui. Juo nebuvo siekiama užkirsti kelią tokios informacijos apdorojimui ar apriboti informacinių technologijų naudojimą *per se*. Ji buvo sukurta siekiant užtikrinti apsaugos priemones, kai informacinės technologijos bus naudojamos apdorojant su asmenimis susijusią informaciją. Tai buvo pagrįsta ankstyvu įsitikinimu, kad plataus masto informacinių technologijų naudojimas šiam tikslui (asmens duomenų tvarkymui) gali turėti didelį poveikį asmenų teisėms ir interesams.¹⁴ Šiuolaikiniame pasaulyje vargu ar galime rasti valstybę, kurios teisinėje sistemoje daugiau ar mažiau nėra aptartas asmens duomenų apsaugos teisinis reguliavimas. Kaip jau buvo minėta, kai kuriuose teisės aktuose asmens duomenų apsauga yra įtvirtinama *expressis verbis*, kitais atvejais asmens duomenų apsauga yra užtikrinama per privatumo apsaugą. Atkreiptinas dėmesys, jog vėliau priimti teisės aktai, kaip antai SESV ar Chartija įtvirtina

---

¹¹ Hustinx, Peter, “EU Data Protection Law: The Review of Directive 95/46/EC and the Proposed General Data Protection Regulation” (2014) Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.statewatch.org/news/2014/sep/eu-2014-09-edps-data-protection-article.pdf>

¹² Hustinx, Peter, “EU Data Protection Law: The Review of Directive 95/46/EC and the Proposed General Data Protection Regulation” (2014) Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.statewatch.org/news/2014/sep/eu-2014-09-edps-data-protection-article.pdf>

¹³ Handbook on European data protection law. 2018 edition. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_data_protection_ENG.pdf

¹⁴ Hustinx, Peter, “EU Data Protection Law: The Review of Directive 95/46/EC and the Proposed General Data Protection Regulation” (2014) Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.statewatch.org/news/2014/sep/eu-2014-09-edps-data-protection-article.pdf>

asmens duomenų apsaugą eksplicitiškai, kuomet anksčiau priimti teisės aktai apsiriboja privatumo apsauga. Tai neabejotinai yra susiję su informacinių technologijų pažanga ir galimybėmis, kurias suteikia šios technologijos. Asmens duomenų sąvoka yra pamatinė kategorija privatumo apsaugos diskurse, aktyvinant sudėtingo asmens duomenų apsaugos teisinio režimo mechanizmą. Jeigu informacija nurodo ar gali nurodyti konkretų asmenį, situacija *prima facie* tampa asmens duomenų apsaugos taisyklių taikiniu (kai yra tam tikrų sąlygų) ir *vice versa*.¹⁵ Pavyzdžiui, EŽTK 8 straipsnio 1 dalyje nurodyta, jog „kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas.“¹⁶ EŽTT, pasisakydamas apie asmens duomenis, nurodė, jog vien tik duomenų apie asmens privatų gyvenimą saugojimas yra kišimasis į asmens privatų gyvenimą pagal EŽTK 8 straipsnį. Vėlesnis informacijos panaudojimas neturi jokios reikšmės šiai minėtai išvadai. Tačiau nustatydamas, ar valdžios institucijų saugoma asmeninė informacija yra susijusi su asmeniu ir jo privataus gyvenimo aspektais EŽTT atsižvelgia į konkrečios bylos aplinkybes: į tai, kaip informacija buvo užregistruota ir išsaugota; į įrašų pobūdį; į būdą, kuriuo šie įrašai naudojami ir tvarkomi; į rezultatus, kuriuos galima gauti, turint tuose asmens duomenis.¹⁷ Be abejo, EŽTT daug kartu buvo susidūręs su bylomis, kuriose iškilo klausimų, susijusių su asmens duomenimis – įsikišimas į susirašinėjimą¹⁸, įvairaus pobūdžio sekimas viešame ir privačiame sektoriuje¹⁹, apsauga nuo valstybės institucijų asmens duomenų rinkimo ir saugojimo.²⁰ EŽTT taip pat ne kartą pažymėjo, jog teisė į privatumą nėra absoliuti ir naudojimasis šia teise turi būti derinamas su kitomis laisvėmis (pvz., saviraiškos laisvė, teisė gauti informaciją). Iš kitos pusės, šis principas galioja ir *vice versa*. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad EŽTT bando užtikrinti šių teisių balansą.²¹

Asmens duomenų apsaugos reglamentavimas Europoje prasidėjo nuo atskirų valstybių iniciatyvų. 1973 m. Švedijoje atsirado pirmas pasaulyje asmens duomenų apsaugos įstatymas. Vėliau asmens duomenų apsaugos klausimus pradėta reglamentuoti Vokietijoje, Olandijoje, Jungtinėje Karalystėje. Laikui bėgant, Europos Sąjungoje asmens

---

¹⁵ Civilka, M. ir Šlapimaitė, L. (2015) Asmens duomenų samprata elektroninėje erdvėje, Teisė, 96, p. 126-148.

¹⁶ EŽTK 8 straipsnio 1 dalis

¹⁷ 2008 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 30562/0467, 67 punktas

¹⁸ 1984 m. rugpjūčio 2 d. sprendimas Malone prieš Jungtinę Karalystę byloje, Nr. 8691/79.; 2007 m. balandžio 3 d. sprendimas Copland prieš Jungtinę Karalystę Nr. 62617/00; 2017 m. liepos 18 d. sprendimas Mustafa Sezgin prieš Turkiją Nr. 27473/06

¹⁹ 1978 m. rugsėjo 6 d. sprendimas Klass ir kt. prieš Vokietiją Nr. 5029/71; 2010 m. rugsėjo 2 d. sprendimas Uzun prieš Vokietiją Nr. 35623/05

²⁰ Pvz., 2015 m. gruodžio 4 d. sprendimas Zakharov prieš Rusiją Nr. 47143/06; 2016 m. sausio 12 d. sprendimas Szabó ir Vissy prieš Vengriją, Nr. 37138/14

²¹ 2008 m. liepos 17 d. sprendimas I. prieš Suomiją Nr. 20511/03; ECtHR, 2008 m. gruodžio 2 d. sprendimas K. U. prieš Suomiją Nr. 2872/02.

duomenų apsauga susiformavo kaip atskira nuo privatumo vertybė. Šiuo metu asmens duomenų apsauga Europos Sąjungoje yra pripažįstama kaip fundamentali teisė.²² Tai įrodo ir teisinis reglamentavimas: ES pirminėje teisėje – SESV – asmens duomenų apsauga įtvirtinta *expressis verbis*.²³ Pažymėtina, kad pirminėse ES sutartyse nebuvo jokių nuorodų į žmogaus teises. Tai galima lengvai paaiškinti tuo, kad pirminis Europos Bendrijos tikslas buvo ekonominė nauda ir bendra rinka.²⁴ SESV 16 straipsnis, reglamentuojantis asmens duomenų apsaugą, taip pat sukūrė naują teisinį pagrindą, kuris garantuoja Europos Sąjungai kompetenciją asmens duomenų apsaugos teisinio reguliavimo srityje. Tai buvo svarbus pakeitimas, nes iki tol teisės aktais asmens duomenų apsaugos srityje buvo priimami bendrosios rinkos teisiniu pagrindu dėl būtinybės suderinti nacionalinius teisės aktus, kad nebūtų trukdoma laisvam duomenų judėjimui Europos Sąjungoje. Lisabonos sutartis (SESV) turi itin didelę reikšmę asmens duomenų apsaugai ne tik dėl to, kad tiesiogiai įtvirtino teisę į asmens duomenų apsaugą, bet ir todėl, jog įsigaliojus Lisabonos sutarčiai Chartija buvo priskirta pirminės teisės aktui. Chartijoje teisė į asmens duomenų apsaugą yra įtvirtinta 8 straipsnyje. Šio straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata, analogiška SESV 16 straipsniui. Pažymėtina, kad 8 straipsnyje yra ne įtvirtinama asmens duomenų teisinė apsauga, bet taip pat nurodomos pagrindinės vertybės, susijusios su šia teise – tinkamas asmens duomenų tvarkymas, jų naudojimas tik konkrečioms tikslams ir tik atitinkamam asmeniui sutikus, teisė susipažinti su surinktais jo asmens duomenimis, teisė ištaisyti šiuos duomenis.²⁵ 3 dalyje nurodyta, kad nepriklausoma institucija kontroliuoja, kaip laikomasi šių taisyklių. Ši nuostata taip yra itin svarbi, kadangi tik nepriklausoma institucija gali užtikrinti tinkamą teisinę apsaugą asmens duomenims. Kalbant apie antrinę teisę, be abejo svarbiausiu teisės aktu buvo Direktyva, o ją panaikinus, tokiu teisės aktu tapo Reglamentas. Apie Direktyvos ir Reglamento santykį saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos kontekste plačiau bus kalbama kitame skyriuje, todėl šiame skyriuje šie teisės aktai pristatomi tik bendrais bruožais, kaip asmens duomenų teisinės apsaugos šaltiniai. Direktyvoje buvo nustatyta detali ir išsami duomenų apsaugos sistema Europos Sąjungoje. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad direktyvos pagal Europos Sąjungos teisinę sistemą nėra tiesiogiai taikomas teisės aktas ir ji turi būti perkelta į valstybių narių nacionalinius įstatymus, be abejo kiekvienoje valstybėje narėje buvo užtikrinamas skirtingas apsaugos lygis, o tai iš esmės prieštaravo Direktyvos tikslams. Todėl suprantama tai, jog nors

---

²² Handbook on European data protection law. 2018 edition. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_data_protection_ENG.pdf

²³ SESV 16 straipsnio 1 dalis.

²⁴ Konsoliduota Europos Bendrijos steigimo sutartis. Valstybės žinios. 2004, Nr. 2-2. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.229734?jfwid=rivwzvpvg>

²⁵ Chartijos 8 straipsnio 2 dalis

Direktyva turėjo užtikrinti visišką suderinimą, praktikoje ji valstybėse narėse buvo perkelta skirtingai ir dėl to sąvokos ir taisyklės, nurodytos Direktyvoje, buvo interpretuojamos skirtingai. Užtikrinimo lygis ir sankcijos valstybėse narėse taip pat skirėsi. Atsižvelgiant į tai, bei į Direktyvos priėmimo datą (1995 m., nuo to laiko informacijos technologijų lygis išaugo nepalyginamai), tapo aišku, jog asmens duomenų apsaugai Europos Sąjungoje reikia atnaujinto reguliavimo.²⁶ Direktyva ir jos taikymo praktika iš esmės paremta popieriniuose dokumentuose užfiksuotų asmens duomenų ir jų susistemintų rinkmenų, kurių elektroninė dimensija neatpažįstamai pakeitė.²⁷ Diskusijos, susijusios su duomenų apsaugos reforma prasidėjo jau 2009 metais, o baigėsi 2016 m. gegužės 25 d., kai buvo patvirtintas Reglamentas. Valstybėms narėms buvo skirtas 2 metų pereinamasis laikotarpis, skirtas suderinti nacionalinę teisę su Reglamento nuostatomis. Pažymėtina, kad tikrai ne visos valstybės narės spėjo laiku sukurti ir patvirtinti teisės aktą (aktus), kurie suderintų nacionalinį reguliavimą su Reglamentu ir įgyvendintų Reglamento nuostatas.²⁸ Tai įrodo, jog asmens duomenų apsaugos reforma buvo ir tebėra sudėtingas procesas. Reglamento įsigaliojimas atnešė nemažai naujovių į Europos Sąjungos asmens duomenų apsaugos teisinį reguliavimą. Šio teisės akto priėmimas sudarė sąlygas pagrindinių teisių apsaugai skaitmeninio amžiaus kontekste.²⁹ Reikia pažymėti ir tai, jog Reglamentas yra tiesiogiai taikomas aktas, todėl asmens duomenų apsaugos harmonizavimui Europos Sąjungoje jis be abejo turės žymiai didesnę įtaką, nei Direktyva.³⁰ Reglamentas ne tik suteikia piliečiams galimybę labiau kontroliuoti savo duomenų naudojimą, bet ir gerokai supaprastina įmonių teisinę aplinką. Tai pasiekama nustatant vienodą duomenų apsaugos teisės aktų sistemą visoje Europos Sąjungoje. Kitaip tariant, užuot kiekvienai šaliai turėjus savo duomenų apsaugos įstatymus, dabar visoje ES taikomas vienas reglamentas. Taigi, skirtingose šalyse veikiančiai įmonei nebereikia laikytis kelių – dažniausiai skirtingų – teisės aktų. Dabar tam, kad galėtų teikti savo paslaugas bet kur ES, jai reikia laikytis tik Reglamento.³¹ Šiuo aspektu pažymėtinas „Google“ atvejis, kai įgyvendinant „Street view“ projektą teko derinti savo veiksmus su visomis valstybėmis narėmis atskirai. Prie Reglamentui įsigaliojant „Eurobarometro“ apklausa parodė, kad 8 iš 10 žmonių mano, kad jie negali visapusiškai

---

²⁶ Handbook on European data protection law. 2018 edition. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_data_protection_ENG.pdf

²⁷ Civiška, M. ir Šlapimaitė, L. (2015) Asmens duomenų samprata elektroninėje erdvėje, Teisė, 96, p. 126-148.

²⁸ Pavyzdžiui, Lietuvoje naujas Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas įsigaliojo tik 2018 m. liepos 16 d., t. y. praėjus beveik 2 mėnesiams po Reglamento įsigaliojimo.

²⁹ Handbook on European data protection law. 2018 edition. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_data_protection_ENG.pdf

³⁰ SESV 282

³¹ BDAR: naujos galimybės, naujos prievolės. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/lithuania/sites/lithuania/files/bdar_naujos_galimybes_naujos_prievoles.pdf

kontroliuoti savo asmens duomenų; 6 iš 10 teigia nepasitikintys internetinėmis įmonėmis; daugiau nei 90 proc. europiečių teigia norintys vienodų teisių į duomenų apsaugą visose ES šalyse.³² Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija savo oficialiame tinklalapyje³³ nurodo net 15 pagrindinių naujovių, kurias atnešė Reglamentas. Europos Komisija labiausiai akcentuoja ekonominę naudą – tiesioginę piniginę ir bendrai verslui. Europos Komisijos teigimu³⁴, naujos taisyklės turėtų padidinti vartotojų pasitikėjimą ir, savo ruožtu, skatinti verslą. Iš kitų svarbesnių naujovių Europos Komisija pažymi³⁵ tokius pakeitimus kaip aiški kalba įmonių privatumo politikose, naudotojo sutikimas, daugiau skaidrumo, daugiau teisių duomenų subjektui, sustiprintas bendradarbiavimas tarp institucijų ir vykdymo užtikrinimas. Komisijos teigimu, Reglamentas užtikrina, kad įmonės savo privatumo politikas privalo pateikti aiškia ir bet kuriam asmeniui suprantama kalba. Kalbant apie naudotojo sutikimo reikalavimą, pažymėtina, kad jis turi būti tinkamai išreikštas, tylėjimas nelaikomas sutikimu. Didesnis skaidrumas pasireiškia tuo, jog verslas turi pranešti asmeniui, jei jo duomenys yra tvarkomi už Europos Sąjungos ribų, taip pat duomenys gali būti renkama tik esant pakankamai rimtam pagrindui. Atsiradus naujiems duomenų rinkimo pagrindams apie juos privaloma pranešti. Verslas turi informuoti vartotoją ar sprendimas rinkti asmens duomenis yra automatizuotas, taip sudarant asmeniui ginčyti šį duomenų rinkimą. Vieną iš svarbiausių Reglamento naujovių yra susijusi su sustiprintu duomenų apsaugos priežiūros institucijų bendradarbiavimu, kuris pasireiškia Europos duomenų apsaugos valdybos EDAV sukūrimu. EDAV yra Europos Sąjungos įstaiga, atsakinga už Reglamento taikymą nuo 2018 m. gegužės 25 d. Ją sudaro visų duomenų apsaugos institucijų vadovai ir Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas (toliau – EDAPP) arba jų atstovai. Tokiu būdu užtikrinamas praktikos vienodumas. Reglamento vykdymą užtikrina ženkliai padidėjusios baudos. Dabar priežiūros institucijos gali skirti baudas iki 20 milijonų eurų arba iki 4 procentų įmonės metinės apyvartos. Aktualesnės nagrinėjamai temai naujovės susijusios su platesne teisių apimtimi, kuri yra suteikta asmenims pagal Reglamentą. Saviraiškos laisvės ir duomenų apsaugos kolizijai yra skirtas Reglamento 85 straipsnis. Šiame kontekste taip pat svarbus Reglamento 17 straipsnis, įtvirtinantis teisę reikalauti ištrinti duomenis, taip pat dar vadinama teise būti pamirštam. Ši teisė glaustai susijusi su saviraiškos laisvės ribojimu, todėl yra aktuali

---

³² BDAR: naujos galimybės, naujos prievolės. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/lithuania/sites/lithuania/files/bdar_naujos_galimybes_naujos_prievoles.pdf

³³ Asmens duomenų apsaugos inspekcijos nurodyti pakeitimai. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.ada.lt/go.php/lit/Kas-keiciasi-/1>

³⁴ Europos Komisijos tinklalapis. Patarimai. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/justice/smedataprotect/index_lt.htm

³⁵ A new era for data protection in the EU. What changes after May 2018. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/data-protection-factsheet-changes_en.pdf

nagrinėjamai temai. Taip pat tam tikri ypatumai yra susiję su žurnalistikos arba akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos laisvėmis. Pažymėtina, kad Reglamentas taip pat yra technologijų atžvilgiu neutralus teisės aktas. Tai reiškia, kad juo apsauga suteikiama asmens duomenims, nepriklausomai nuo naudojamos technologijos ar asmens duomenų saugojimo būdo.³⁶

Taip pat asmens duomenų apsaugos reglamentavimo kontekste paminėtini ir tokie teisės aktai kaip Konvencija 108, 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (toliau – Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių), 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR. Konvencija 108 galima vadinti asmens duomenų teisinės apsaugos pirmtakė, nes tai buvo pirmas teisės aktas Europos Sąjungoje, kuris reglamentavo asmens duomenų apsaugos klausimus. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, jog Europos Sąjungoje asmens duomenų teisinės apsaugos klausimas, ypač turint omenyje paskutinių metų tendencijas (asmens duomenų apsaugos reforma), užima svarbią vietą tarp kitų teisių.

Asmens duomenų apsauga įtvirtinta ir neprivalomose teisės aktuose. VŽTD 12 straipsnyje įtvirtinta, jog „niekas neturi patirti savavališko kišimosi į jo privatumą, šeimos gyvenimą, buitį ar susirašinėjimą arba kėsینimosi į jo garbę ir reputaciją. Kiekvienas turi teisę į įstatymo apsaugą nuo tokio kišimosi arba kėsینimosi.“³⁷ Privatumo pažeidimas dažnai lemia kitų žmogaus teisių pažeidimą.³⁸ Pažymėtina, jog nors VŽTD nėra privalomasis teisės aktas, tačiau visos žmonių visuomenės turi pripažinti VŽTD numatytas teises kaip siektiną idealą, užtikrinti jų įgyvendinimą nacionaliniuose įstatymuose ir valdymo srityje per reikalingas politines ir socialines reformas.³⁹ Jungtinių Tautų Organizacija asmens duomenų apsaugos klausimams ir problemoms taip pat skiria pakankamai daug dėmesio. Šiuo aspektu pažymėtina *Global Pulse* iniciatyva. Tai inovacinė Jungtinių Tautų iniciatyva dėl susijusia su didelių duomenų (angl. – Big Data)

---

³⁶ BDAR: naujos galimybės, naujos prievolės. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/lithuania/sites/lithuania/files/bdar_naujos_galimybes_naujos_prievoles.pdf

³⁷ VŽTD 12 straipsnis

³⁸ Right to privacy. Report of the Special Rapporteur on the right to privacy. Interaktyvus. Prieiga per internetą:

https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session37/Documents/A_HRC_37_62_EN.do

³⁹ Vidrinskaitė, Saulė. Žmogaus teisių katalogas: Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos teisinės aktualijos. Jurisprudencija. Mokslo darbai 2006 4(82); 6–12 p.

nagrinėjimu. Ši organizacija tiria, kaip nauji, skaitmeniniai duomenų šaltiniai ir realaus laiko analizės technologijos gali suteikti geresnį supratimą apie žmonių gerovę, taip pat ir kylančius pažeidžiamumo pokyčius. Tačiau, pagrįstas susirūpinimas dėl asmens duomenų apsaugos ir privatumo sąlygoja iššūkius, susijusius su didelių duomenų naudojimu visuomenės labui.⁴⁰ Global Pulse įsteigė Duomenų privatumo patariamąją grupę (angl. Data Privacy Advisory Group), kurią sudaro ekspertai iš viešojo ir privataus sektorių, mokslininkai ir kiti visuomenės nariai. Ši grupė buvo įsteigta norint tęsti nuolatinį dialogą kritinėmis temomis, susijusiomis su duomenų apsauga ir privatumu, siekiant atskleisti precedentes, gerą praktiką ir sustiprinti bendrą supratimą apie tai, kaip didelių duomenų analizė, kurios metu užtikrinamas privatumas, gali prisidėti prie tvaraus vystymosi ir humanitarinės pagalbos.

Pereinant prie nacionalinio reglamentavimo Lietuvos Respublikoje, pažymėtina, jog Konstitucijos 22 straipsnyje *inter alia* nustatyta: „Žmogaus privatus gyvenimas neliečiamas“ (1 dalis); „Asmens susirašinėjimas, pokalbiai telefonu, telegrafo pranešimai ir kitoks susižinojimas neliečiami“ (2 dalis). Konstitucijos 22 straipsnio 4 dalyje nustatyta: „Įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, kėsinosi į jo garbę ir orumą.“ Konstitucijos 22 straipsnio normose įtvirtintas žmogaus privataus gyvenimo neliečiamumas suponuoja asmens teisę į privatumą. Konstitucija negali būti traktuojama vien kaip eksplisicinių nuostatų visuma. Konstitucijos nuostatu vaizdiny bus neišsamus, jei nebus atsižvelgta į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo – oficialaus Konstitucijos aiškintojo, jurisprudencija.⁴¹ Žmogaus teisė į privatumą apima asmeninio, šeimos ir namų gyvenimo, garbės ir reputacijos neliečiamumą, asmens fizinę ir psichinę neliečiamybę, asmeninių faktų slaptumą, draudimą skelbti gautą ar surinktą konfidencialią informaciją ir kt. (Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 21 d., 2000 m. gegužės 8 d., 2002 m. rugsėjo 19 d., 2002 m. spalio 23 d. nutarimai).⁴² Taigi, nors *expressis verbis* Konstitucija neįtvirtina teisės į asmens duomenų apsaugą (kaip ir EŽTK), tačiau per asmens privataus gyvenimo apsaugą yra saugoma ir teisė į asmens duomenų apsaugą. Kitas nacionalinės teisės aktas, reglamentuojantis asmens duomenų apsaugą – Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. Šis įstatymas yra skirtas saugoti žmogaus pagrindines teises ir laisves, visų pirma žmogaus teisę į asmens duomenų apsaugą, ir užtikrinti aukštą asmens

---

⁴⁰ <https://www.unglobalpulse.org/privacy>

⁴¹ Petraitytė, I. (2011) Asmens duomenų apsauga ir teisė į privatų gyvenimą, *Teisė*, 80, p. 163-174.

⁴² Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 21 d., 2000 m. gegužės 8 d., 2002 m. rugsėjo 19 d., 2002 m. spalio 23 d. nutarimai

duomenų apsaugos lygį.⁴³ Atkreiptinas dėmesys, kad ši nuostata suponuoja glaudų ryšį tarp asmens duomenų apsaugos ir kitų žmogaus teisių ir laisvių. Sutiktina su I. Petraitytės nuomone, kad asmens privatus gyvenimas tai viena iš daugelio, bet ne vienintelė vertybė, kuri ginama, formuluojant ir taikant asmens duomenų tvarkymą reguliuojančias teisės nuostatas.⁴⁴ Įstatymas įgyvendina Reglamentą, todėl jo turinys atspindi Reglamento nuostatas. Asmens duomenų apsauga minima ir kitose įstatymuose, tačiau iš esmės visos įstatymų nuostatos yra blanketinės normos, nukreipiančios į Asmens duomenų apsaugos įstatymą (pvz., Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas, Lietuvos Respublikos kibernetinio saugumo įstatymas, Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymas).

Asmens duomenų apsauga ir teisė į privatumą yra glaudžiai susijusios teisės, tačiau, atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisinį reguliavimą, kuris šio darbo temos kontekste yra aktualesnis, konstatuotina, kad tai yra skirtingos teisės. Darytina išvada, kad asmens duomenų teisinės apsaugos užtikrinimas yra įtvirtintas visuose svarbiausiuose tarptautiniuose teisės aktuose bei Lietuvos Respublikos nacionalinėje teisėje. Asmens duomenų apsaugos reguliavimo klausimas tarptautinėje bendruomenėje *inter alia* Europos Sąjungoje šiuo metu užima svarbią vietą, atsižvelgiant į informacinių technologijų pažangą ir galimybes, kurias suteikia šios technologijos.

1.3. Pagrindinės asmens duomenų apsaugos reguliavimo sąvokos

Nagrinėjant bet kurį klausimą, susijusi su asmens duomenų apsauga, reikia suprasti, kas yra asmens duomenys. „Asmens duomenimis gali būti rašytinė, garsinė, vaizdinė, skaitmeninė ar kitokio pobūdžio informacija. Informacijai pripažinti asmens duomenimis netgi nėra būtina, jog ji būtų išreikšta išoriškai. Plačiąja prasme asmens duomenimis laikoma bet kuri su fiziniu asmeniu susijusi informacija – tiek išreikšta išoriškai ir fiksuota koku nors būdu, tiek ir saugoma pavienių individų sąmonėje. Išorinė informacijos išraiškos forma svarbi tik kalbant apie asmens duomenis siaurąja prasme, tai yra apie asmens duomenis, kurių tvarkymas reguliuojamas asmens duomenų apsaugos teisės nuostatomis. Šiai kategorijai asmens duomenų priskiriama su konkrečiu fiziniu asmeniu susijusi informacija, kuri išreikšta išoriškai, fiksuota ir tvarkoma kitų asmenų nei duomenų

---

⁴³ ADTĮ 1 str. 1 d.

⁴⁴ Petraitytė, Ilona. Asmens duomenų teisinės apsaugos principai: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.

subjektas.⁴⁵ Informacijai pripažinti asmens duomenimis taip pat nėra keliamas teisingumo reikalavimas. Su konkrečiu fiziniu asmeniu susijusi informacija, neatitinkanti aplinkybių, kurias apibūdina, laikoma neteisingais ar netiksliais asmens duomenimis, tačiau asmens duomenų statuso nepraranda. Tokią išvadą suponuoja ir Reglamento nuostatos, kurios įtvirtina asmens teisę būti pamirštam, taip pat teisę prašyti ištaisyti neteisingus asmens duomenis. Asmens duomenų sąvoką galima rasti, visų pirma, Reglamento 4 straipsnio 1 dalyje, kurioje nurodyta, jog asmens duomenys – tai bet kokia informacija apie fizinį asmenį, kurio tapatybė nustatyta arba kurio tapatybę galima nustatyti (duomenų subjektas); fizinis asmuo, kurio tapatybę galima nustatyti, yra asmuo, kurio tapatybę tiesiogiai arba netiesiogiai galima nustatyti, visų pirma pagal identifikatorių, kaip antai vardą ir pavardę, asmens identifikavimo numerį, buvimo vietos duomenis ir interneto identifikatorių arba pagal vieną ar kelis to fizinio asmens fizinės, fiziologinės, genetinės, psichinės, ekonominės, kultūrinės ar socialinės tapatybės požymius. Skirtinga informacija, kuri surinkta kartu gali atskleisti konkretaus asmens tapatybę, taip pat yra asmens duomenys.⁴⁶ Pažymėtina, jog iki Reglamento įsigaliojimo, Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatyme (toliau – ir Įstatymas) buvo rasti įtvirtinta duomenų sąvoką (pvz. suvestinė redakcija nuo 2017 m. sausio 1 d. iki 2018 m. liepos 15 d.). Asmens duomenys Įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje buvo apibrėžiami kaip bet kuri informacija, susijusi su fiziniu asmeniu – duomenų subjektu, kurio tapatybė yra žinoma arba gali būti tiesiogiai ar netiesiogiai nustatyta pasinaudojant tokiais duomenimis kaip asmens kodas, vienas arba keli asmeniui būdingi fizinio, fiziologinio, psichologinio, ekonominio, kultūrinio ar socialinio pobūdžio požymiai. Pastebėtina, jog to pačio straipsnio 8 dalyje buvo išskiriami ypatingi asmens duomenys, kurie buvo apibūdinami kaip duomenys, susiję su fizinio asmens rasine ar etnine kilme, politiniais, religiniais, filosofiniais ar kitais įsitikinimais, naryste profesinėse sąjungose, sveikata, lytiniu gyvenimu, taip pat informacija apie asmens teistumą. Nesunku rasti tokio reguliavimo ištakas. Direktyvoje buvo įtvirtintos iš esmės analogiškos sąvokos.⁴⁷ Direktyvoje pateikta apibrėžtis buvo nemažai kritikuojama, pavyzdžiui dėl to, kad daugeliu aspektų trūko paaiškinimų dėl asmens duomenų apimties, įskaitant skirtumą tarp anoniminių ir anonimizuotų duomenų.⁴⁸ Aktualioje Įstatymo redakcijoje asmens duomenų sąvoka nėra įtvirtinta. Kalbant apie viešos informacijos

---

⁴⁵ Petraitytė, Iona. Asmens duomenų teisinės apsaugos principai: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.

⁴⁶ Kas yra asmens duomenys? Komisijos tinklalapis. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/what-personal-data_lt

⁴⁷ Direktyvos 1 ir 8 straipsniai

⁴⁸ Beylevel D, Townend D. When is personal data rendered anonymous? Interpreting recital 26 of Directive 95/46/EC. *Med Law Int.* 2004;6:73–86.

traktavimą asmens duomenimis, svarbu pabrėžti sąvokų „asmens duomenys“ ir „privati informacija“ netapatumą. Privačia informacija laikoma informacija, neatsiejama susijusi su privačiu asmens gyvenimu. Privati informacija paprastai yra nevieša, tačiau vienareikšmiškai teigti, kad privačios informacijos paviešinimas sąlygoja, jog ši informacija praranda privatumo pobūdį, negalima.⁴⁹ „Duomenys“ ir „informacija“ yra traktuojami kaip sinonimai, o jų konceptualizavimas yra pakankamai platus, kad apimtų netgi iš pirmo žvilgsnio nepavojingus duomenis apie asmenį, neatsižvelgiant į tai, ar tai jau yra vieša,⁵⁰ todėl asmens duomenų sąvokos kontekste svarbu aptarti ir informacijos bei asmens duomenų sąvokas. Iš esmės, „vienintelis kriterijus, pagal kurį asmens duomenys išskiriami iš visos likusios informacijos – tai asmens duomenų sąsajos su konkrečiu fiziniu asmeniu. Iš vienos pusės, tik esant šioms sąsajoms, informacija laikoma asmens duomenimis, iš kitos pusės – vien šių sąsajų buvimo pakanka, kad informacija būtų pripažinta asmens duomenimis.“⁵¹ Pažymėtina, jog informacijos sąsajos su asmeniu klausimas gali būti gana sudėtingas. Sąsaja tarp informacijos (duomenų) ir asmeniu gali būti nustatoma bent trimis būdais: „(i) pagal turinį (angl. – content), kai informacijos centrinis objektas yra žmogus. Tai pati akivaizdžiausia sąsajumo forma, pavyzdžiui, įrašai apie žmogaus sveikatos būklę; (ii) tikslą (angl. – purpose), kai žmogus nėra centrinė informacijos figūra, tačiau informacija yra aktuali, siekiant įvertinti tam tikrus duomenis apie asmenį, pavyzdžiui, vertinant vandalizmo aktus ir siekiant išskirti bendrą vieno viešosios tvarkos pažeidėjo braižą; (iii) rezultatą (angl. – result), t. y. pats asmuo gali būti užfiksuotas neryškiai, tačiau informacijos pasirodymas gali jam turėti įtakos, pavyzdžiui, asmuo vėliau gali įgyti liudytojo statusą.“⁵² Asmens duomenis sudarančią informaciją įvairiausiais būdais gali fiksuoti pats duomenų subjektas, šią informaciją gali fiksuoti ar sukurti ir bet kurie kiti subjektai. Nepriklausomai nuo to, kas informaciją užfiksavo ar sukūrė, jeigu informacija susijusi su konkrečiu fiziniu asmeniu, ji laikoma asmens duomenimis. Taigi, informacijos traktavimui asmens duomenimis neturi įtakos ne tik šios informacijos fiksavimo faktas ar būdas, bet ir informacijos šaltinis, informaciją fiksavęs ar sukūręs asmuo. Tiek iš paties duomenų subjekto, tiek iš kitų šaltinių gauta su duomenų

---

⁴⁹ Petraitytė, Ilona. Asmens duomenų teisinės apsaugos principai: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.

⁵⁰ 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimas Bodil Lindqvist C-101/01 EU:C:2003:596; C-73/07; Tietosuojavaltuutettu v Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy, EU:C:2008:727.

⁵¹ Petraitytė, Ilona. Asmens duomenų teisinės apsaugos principai: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.

⁵² Civilka, M. ir Šlapimaitė, L. (2015) Asmens duomenų samprata elektroninėje erdvėje, Teisė, 96, p. 126-148.

subjektu susijusi informacija laikoma asmens duomenimis.⁵³ Asmens duomenų įvairumą patvirtina ir teismų praktika. Pavyzdžiui, EŽTT praktikoje asmens duomenimis buvo pripažinta informacija, susijusi su per globalią padėties nustatymo sistemą (angl. Global Positioning System (GPS)) gauta informacija apie asmens buvimo vietas⁵⁴, asmenų balso pavyzdžiai⁵⁵. ESTT asmens duomenimis pripažino dinaminį IP adresą⁵⁶, egzamino vertinimą,⁵⁷ mokestiniai duomenys.⁵⁸ Lietuvos teismų praktikoje taip pat randame įdomesnių atveju, susijusių su informacijos pripažinimu asmens duomenimis. Pavyzdžiui, LVAT pripažino privačia informacija apie valstybės tarnautojo išsilavinimą.⁵⁹ Kitoje byloje⁶⁰ buvo sprendžiama dėl duomenų, renkamų naudojantis tarnybiniame automobilyje įrengtu vietos nustatymo įrenginiu. LVAT konstatavo, jog automobilio judėjimo trajektorija, judėjimo pradžios ir pabaigos laikas, vidutinis ir didžiausias važiavimo greitis pripažintini asmens duomenimis, nes jie netiesiogiai gali būti susieti su konkrečiu asmeniu. Kitoje byloje LVAT asmens duomenimis pripažino administracinio pažeidimo vietą, laiką nurodymo, taip pat pažeidimą padariusio asmens neblaivumo laipsnį.⁶¹ Atsižvelgiant į tai, sutiktina su I. Petraitytės nuomone, jog nėra tokios su fiziniu asmeniu susijusios informacijos, kuri *a priori* negalėtų būti asmens duomenimis.⁶² Iš esmės vieningos asmens duomenų sąvokos sukūrimas nėra savitiksliis, nes galima teigti, jog kiekvienu atveju teismai iš naujo vertina ar informacijai tenka asmens duomenų statusas, atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes. Pažymėtina, kad kai kuriems asmens duomenų kategorijoms dėl jų itin intymaus pobūdžio suteikiama papildoma apsauga, todėl ir šių asmens duomenų tvarkymas galimas tik išimtiniais atvejais. Reglamento 9 straipsnis pateikia asmens duomenų kategorijas, kurios priskirtinos prie specialių kategorijų asmens duomenų. Tai asmens duomenys, atskleidžiantis rasinę ar etninę kilmę, politines pažiūras, religinius ar filosofinius įsitikinimus ar narystę profesinėse sąjungose, taip pat genetiniai duomenys,

---

⁵³ Petraitytė, Ilona. Asmens duomenų teisinės apsaugos principai: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.

⁵⁴ 2010 m. rugsėjo 2 d. sprendimas Uzun prieš Vokietiją Nr. 35623/05

⁵⁵ 2001 m. rugsėjo 25 d. sprendimas P.G. and J.H. prieš Jungtinę Karalystę Nr. 44787/98

⁵⁶ 2.2.9. 2016 m. spalio 19 d. Sprendimas Patrick Breyer prieš Vokietijos Federacinę Respubliką C-582/14, EU:C:2016:779

⁵⁷ 2017 m. gruodžio 20 d. sprendimas Peter Nowak prieš Data Protection Commissioner, C-434/16, (ECLI): ECLI:EU:C:2017:994

⁵⁸ 2015 m. spalio 1 d. Sprendimo *Bara ir kt.*, C-201/14, EU:C:2015:638, 29 punktas

⁵⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. kovo 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-552-502/2018

⁶⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gruodžio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2333-525/2016

⁶¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-525-689/2008.

⁶² Petraitytė, Ilona. Asmens duomenų teisinės apsaugos principai: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.

biometriniai duomenys, siekiant konkrečiai nustatyti fizinio asmens tapatybę, sveikatos duomenys arba duomenys apie fizinio asmens lytinį gyvenimą ir lytinę orientaciją. Genetiniai duomenys pagal Reglamento 4 straipsnio 13 dalyje apibūdinami kaip asmens duomenys, susiję su paveldėtomis ar įgytomis fizinio asmens genetinėmis savybėmis, suteikiančiomis unikalios informacijos apie to fizinio asmens fiziologiją ar sveikatą, ir kurie gauti visų pirma analizuojant biologinį atitinkamo fizinio asmens mėginį. Reglamento konstatuojamosios dalies 34 punkte nurodyta, kad genetiniai duomenys turėtų būti apibrėžiami kaip fizinio asmens duomenys, susiję su asmens paveldėtomis ar įgytomis genetinėmis savybėmis, kurios nustatytos išanalizavus biologinį atitinkamo fizinio asmens mėginį, ypač išanalizavus chromosomas ir dezoksiribonukleino rūgštį (DNR) arba ribonukleino rūgštį (RNR), arba kitus elementus, iš kurių galima gauti lygiavertę informaciją. Biometriniai duomenys – po specialaus techninio apdorojimo gauti asmens duomenys, susiję su fizinio asmens fizinėmis, fiziologinėmis arba elgesio savybėmis, pagal kurias galima konkrečiai nustatyti arba patvirtinti to fizinio asmens tapatybę, kaip antai veido atvaizdai arba daktiloskopiniai duomenys. Sveikatos duomenys – asmens duomenys, susiję su fizine ar psichine fizinio asmens sveikata, įskaitant duomenis apie sveikatos priežiūros paslaugų teikimą, atskleidžiantys informaciją apie to fizinio asmens sveikatos būklę. Taip pat Reglamente yra išskiriami vaikų asmens duomenys.⁶³ Vaikams reikia ypatingos jų asmens duomenų apsaugos, nes jie gali nepakankamai suvokti su asmens duomenų tvarkymu susijusius pavojus, pasekmes ar apsaugos priemones ir savo teises. Tokia ypatinga apsauga visų pirma turėtų būti vaikų asmens duomenų naudojimui rinkodaros, virtualios asmenybės ar vartotojo profilio sukūrimo tikslais ir su vaikais susijusių asmens duomenų rinkimui naudojantis vaikui tiesiogiai pasiūlytomis paslaugomis.⁶⁴ Vaiko asmens duomenų tvarkymas yra teisėtas tik tuo atveju, jei vaikas yra bent 16 metų amžiaus arba tuo atveju, jei gautas jo atstovų sutikimas.⁶⁵

Konstatuotina, kad siekiant tam tikrus duomenis ar informacija pripažinti asmens duomenimis, privalomą nustatyti sąsają tarp asmens ir informacijos. Tik nustačius tokią sąsają galima teigti, jog tai yra asmens duomenys. Asmens duomenų nustatymas yra itin svarbus tuo aspektu, jog atsižvelgiant į tai ar duomenys yra pripažintini asmens duomenimis yra sprendžiamas ir klausimas dėl teisės aktų, reglamentuojančių asmens duomenų teisinę apsaugą, taikymo. Taip pat svarbu nustatyti, ar asmens duomenys priklauso specialios kategorijos asmens duomenims, nes tokiu atveju jiems yra taikoma

---

⁶³ Žr., pvz., Reglamento 8 straipsnį

⁶⁴ Reglamento konstatuojamosios dalies 38 punktas

⁶⁵ Reglamento 6 straipsnio 1 dalis.

papildoma apsauga, nes šių duomenų paskleidimas ar išviešinimas dėl šių duomenų jautraus pobūdžio gali itin neigiamai įtakoti duomenų subjekto gyvenimą. Atsižvelgiant į tai, jog duomenų subjekto sąvoka nėra visiškai aiški, toliau darbe bus nagrinėjama ši sąvoka.

Kalbant apie asmens duomenų subjekto sąvoką, pažymėtina, kad ši nėra nurodyta eksplacitiškai teisės aktuose, o yra pateikiama per asmens duomenų sąvokos prizmę. Pavyzdžiui, Reglamento 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog asmens duomenys – bet kokia informacija apie fizinį asmenį, kurio tapatybė nustatyta arba kurio tapatybę galima nustatyti (duomenų subjektas). Toliau yra pateikiama duomenų subjekto sąvoka – tai fizinis asmuo, kurio tapatybę galima nustatyti, yra asmuo, kurio tapatybę tiesiogiai arba netiesiogiai galima nustatyti, visų pirma pagal identifikatorių, kaip antai vardą ir pavardę, asmens identifikavimo numerį, buvimo vietos duomenis ir interneto identifikatorių arba pagal vieną ar kelis to fizinio asmens fizinės, fiziologinės, genetinės, psichinės, ekonominės, kultūrinės ar socialinės tapatybės požymius. Kalbant apie duomenų subjekto sąvoką, svarbu pažymėti, kad EŽTT praktikoje į Konvencijos 8 straipsnio suteikiamos asmens duomenų apsaugos apimtį patenka ir juridiniai asmenys. Reglamento kontekste, juridinis asmuo neturi teisės į asmens duomenų apsaugą pagal šį teisės aktą⁶⁶, nebent tai būtų susiję su individualia įmone (pvz., direktoriaus vardas ir pavardė). Tokiu būdu duomenys, pagal kuriuos gali būti nustatomas fizinis asmuo laikomi asmens duomenimis.⁶⁷ Reglamentas taip pat nurodo, jog jis nėra taikomas mirusiems asmenims.⁶⁸ Šiuo aspektu taip pat egzistuoja tam tikra problematika⁶⁹, tačiau jos nagrinėjimas išeitų už temos ribos. Teisės aktuose duomenų subjekto sąvoka yra siejama su individualiais ir jų asmens duomenimis. Šie duomenų subjektą apibūdinantys aspektai yra pastebimi ir kituose šaltiniuose. Pavyzdžiui, Europos duomenų apsaugos kontrolieriaus įstaigos žodyne duomenų subjektas apibūdinamas kaip asmuo, kurio asmeniniai duomenys yra renkami, laikomi ir tvarkomi. Konkrečių institucijų tinklapiuose duomenų subjektas yra apibūdinamas kaip individas, kuris yra asmeninių duomenų subjektas.⁷⁰ Itin svarbu nagrinėjamos temos kontekste suprasti, kas yra asmens duomenų tvarkymas ir kokios yra tvarkymo sąlygos.

Vienas iš sparčiai vystantis moderniosioms technologijoms aktualių asmens teisės į privataus gyvenimo gerbimą gynimo aspektų – įvairiose duomenų bazėse tvarkomų asmens

---

⁶⁶ Reglamento konstatuojamosios dalies 14 punktą

⁶⁷ 2017 m. kovo 9 d. sprendimas Manni, C-398/15, (ECLI): ECLI:EU:C:2017:197

⁶⁸ Reglamento konstatuojamosios dalies 38 punktą

⁶⁹ Petraitytė, Ilona. Asmens duomenų teisinės apsaugos principai: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.

⁷⁰ Malinauskaitė-Van de Castel, Inga. Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017.

duomenų, susijusių su asmens privačiu gyvenimu, apsauga. Itin svarbu apsaugoti nuo bet kokio piktnaudžiavimo duomenis, siejamus su intymiaisiais ir labiausiai asmeniniais individo asmenybės aspektais (pavyzdžiui, sveikata, religinėmis pažiūromis, seksualiniu gyvenimu, etnine ar rasine kilme, DNR informacija), taip pat duomenis apie teistumą, tačiau privataus gyvenimo neliečiamumui užtikrinti gali būti reikšminga ir ne tokių jautrių, bendresnio pobūdžio asmens duomenų apsauga.⁷¹ „Tvarkant asmens duomenis, tai yra su asmeniu susijusią informaciją, sudaromas prielaidos įsiterpti į asmens privatų gyvenimą, sukelti grėsmę asmens orumui, neliečiamumui. Kad būtų apsaugotos minėtos vertybės, būtina tinkamai teisiškai reglamentuoti, kas, koku būdu ir kokią su asmeniu susijusią informaciją gali tvarkyti. Neribojant su asmeniu susijusios informacijos tvarkymo, nukentėtų ne tik individas, bet ir visa visuomenė. Pastaroji nebūtų darni ir laisva, jeigu susidėtų iš asmenų, negalinčių laisvai vystyti savo individualumo, nepatiriant nesaugumo ir netikrumo jų asmens duomenų atžvilgiu.“⁷² Asmens duomenų tvarkymas pagal Reglamento 4 straipsnio 2 dalį yra bet kokia automatizuotomis arba neautomatizuotomis priemonėmis su asmens duomenimis ar asmens duomenų rinkiniais atliekama operacija ar operacijų seka, kaip antai rinkimas, įrašymas, rūšiavimas, sisteminimas, saugojimas, adaptavimas ar keitimas, išgava, susipažinimas, naudojimas, atskleidimas persiunčiant, platinant ar kitu būdu sudarant galimybę jais naudotis, taip pat sugretinimas ar sujungimas su kitais duomenimis, apribojimas, ištrynimasis arba sunaikinimas. Asmens duomenų tvarkymas laikomas teisėtu tik tuo atveju, jeigu asmens duomenys tvarkomi esant iš anksto apibrėžtam ir teisėtam asmens duomenų tvarkymo tikslui, tik tokios apimtys, kurios reikia šiam tikslui pasiekti, ir tik esant vienam iš ADTAĮ 5 straipsnyje (red., galiojusi nuo 2017 m. sausio 1 d. iki 2018 m. liepos 16 d.) numatyto teisėto tvarkymo kriterijų. Asmens duomenys pagal ADTAĮ 6 straipsnį (red., galiojusi nuo 2017 m. sausio 1 d. iki 2018 m. liepos 16 d.) gali būti teikiami tik esant duomenų gavėjo prašymui (vienkartinio teikimo atveju) arba duomenų teikimo sutarčiai, sudarytai teikėjo ir duomenų gavėjo (daugkartinio teikimo atveju). Prašyme turi būti nurodytas asmens duomenų naudojimo tikslas, teikimo bei gavimo teisinis pagrindas ir prašomų pateikti asmens duomenų apimtis.⁷³ Asmens duomenų tvarkymas pagal Reglamentą turi atitikti šiuo teisės akto 5 straipsnyje numatytus principus. Taip pat yra numatyta, koks asmens duomenų tvarkymas nepatenka į Reglamento taikymo apimtį – kai asmens duomenis fizinis asmuo tvarko vykdydamas

---

⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo metinis pranešimas. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.lat.lt/doclib/ixgstbjszeubaptwhjzmuufcag3dup84>

⁷²Petraitytė, Ilona. Asmens duomenų teisinės apsaugos principai: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.

⁷³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. vasario 27 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-244-492/2019

grynai asmeninę ar namų ūkio priežiūros veiklą ir nesusiedamas to su profesine ar komercine veikla. Asmeninę ar namų ūkio priežiūros veiklą gali sudaryti, be kita ko, susirašinėjimas ir adresų saugojimas arba naudojimas socialiniais tinklais ir internetinė veikla, vykdoma atliekant tokią veiklą. Tačiau šis reglamentas taikomas duomenų valdytojams arba duomenų tvarkytojams, kurie suteikia priemones asmens duomenų tvarkymui vykdant tokią asmeninę ar namų ūkio priežiūros veiklą. Šiuo aspektu pažymėtina, kad ne visada yra paprasta atskirti, ar asmens duomenų tvarkymas yra išimtinai asmeninei ar ūkio veiklai. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad žodžių junginiu „asmeninė ar namų ūkio veikla“ daroma nuoroda į asmens, kuris tvarko asmens duomenis, veiklą, o ne į asmenį, kurio duomenys tvarkomi.⁷⁴ Veikla negali būti laikoma tik asmenine ar namų ūkio veikla, kaip tai suprantama pagal minėtą nuostatą, kai ja siekiama suteikti prieigą prie asmens duomenų neapibrėžtam asmenų ratui arba kai tokia veikla, kad ir iš dalies, apima viešąją erdvę ir todėl yra nukreipta į duomenis tvarkančio asmens privačios sferos išorę.⁷⁵ ESTT nurodė, kad, Direktyvos nuostatos, reglamentuojančios asmens duomenų tvarkymą, dėl kurio gali būti pažeistos pagrindinės laisvės, ypač teisė į privataus gyvenimo gerbimą, turi būti būtinai aiškinamos atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje garantuojamas pagrindines teises.⁷⁶ Chartijos 7 straipsnyje įtvirtinta teisė į privataus gyvenimo gerbimą, o Chartijos 8 straipsnyje aiškiai skelbiama teisė į asmens duomenų apsaugą. Pastarojo straipsnio 2 ir 3 dalyse patikslinta, kad tokie duomenys turi būti tvarkomi teisingai, nurodytais tikslais ir tik atitinkamam asmeniui sutikus ar kitais įstatyme nustatytais teisėtais pagrindais, kad kiekvienas turi teisę susipažinti su surinktais jo asmens duomenimis ir teisę į tai, kad jie būtų ištaisomi, taip pat nurodyta, kad nepriklausoma institucija kontroliuoja, kaip laikomasi šių taisyklių. Šie reikalavimai įgyvendinami visų pirma Direktyvos 6, 7, 12, 14 ir 28 straipsniais. Kiek tai susiję konkrečiai su Direktyvoje 95/46 įtvirtintomis bendrosiomis teisėtumo sąlygomis, primintina, kad bet koks asmens duomenų tvarkymas, kuriam netaikomos šios direktyvos 13 straipsnyje numatytos leidžiančios nukrypti nuostatos, turi, viena vertus, atitikti šios direktyvos 6 straipsnyje nurodytus duomenų kokybės principus ir, kita vertus, tenkinti vieną iš duomenų tvarkymo teisėtumo principų, išvardytų jos 7 straipsnyje.⁷⁷ Įdomus atvejis, susijęs su asmens duomenų tvarkymu buvo ESTT byloje dėl Jehovos liudytojų.⁷⁸ Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia

⁷⁴ 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimo *Ryneš*, C-212/13, EU:C:2014:2428, 31 ir 33 punktai

⁷⁵ 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimo *Lindqvist*, C-101/01, EU:C:2003:596, 47 punktas; 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimo *Satakunnan Markkinapörssi ir Satamedia*, C-73/07, EU:C:2008:727, 44 punktas

⁷⁶ 2015 m. spalio 6 d. sprendimo *Schrems*, C-362/14, EU:C:2015:650, 38 punktas

⁷⁷ 2017 m. kovo 9 d. sprendimas *Manni*, C-398/15, (ECLI): ECLI:EU:C:2017:197, 40–41 punktai

⁷⁸ 2018 m. liepos 10 d. sprendimas *Jehovan todistajat*, C-25/17 (ECLI): ECLI:EU:C:2018:551

išsiaiškinti, ar Direktyvos 95/46 3 straipsnio 2 dalį, siejamą su Chartijos 10 straipsnio 1 dalimi, reikia aiškinti taip, kad asmens duomenų rinkimas, kurį, vykdydami skelbimo „nuo durų iki durų“ veiklą, atlieka religinės bendruomenės nariai, ir tolesnis tokių duomenų tvarkymas laikytini asmens duomenų tvarkymu vykdamas šios direktyvos 3 straipsnio 2 dalies pirmoje įtraukoje nurodytą veiklą, ar tai yra fizinių asmenų atliekamas asmens duomenų tvarkymas užsiimant tik asmenine ar namų ūkio veikla, kaip tai suprantama pagal minėtos direktyvos 3 straipsnio 2 dalies antrą įtrauką. Teismas konstatavo, kad Direktyvos 2 straipsnio c punktas turi būti aiškinamas taip, kad šioje nuostatoje įtvirtinta sąvoka „susistemintas rinkinys“ apima visumą asmens duomenų, kurie surinkti vykdamas skelbimo „nuo durų iki durų“ veiklą ir kuriuos sudaro aplankytų asmenų vardai, pavardės, adresai ir kita su jais susijusi informacija, jeigu šie duomenys susisteminti pagal nustatytus kriterijus, kurie praktiškai sudaro galimybę tokius duomenis lengvai rasti siekiant juos toliau naudoti. Tam, kad ši sąvoka apimtų tokią duomenų visumą, nebūtina, kad joje būtų konkrečių kortelių, sąrašų ar kitų paieškos sistemų.⁷⁹

Akcentuotina, kad neteisėtas asmens duomenų tvarkymas pagal Lietuvos Respublikos teisinį reguliavimą gali užtraukti ne tik administracinę, bet ir baudžiamąją atsakomybę. ANK 83 straipsnio 1 dalis numato, jog Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatyme nustatyto asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos pažeidimas užtraukia baudą asmenims nuo vieno šimto penkiasdešimt iki penkių šimtų aštuoniasdešimt eurų ir juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims – nuo trijų šimtų iki vieno tūkstančio vieno šimto penkiasdešimt eurų. 2 dalyje nurodyta, jog 1 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai, užtraukia baudą asmenims nuo penkių šimtų penkiasdešimt iki vieno tūkstančio dviejų šimtų eurų ir juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims – nuo vieno tūkstančio vieno šimto iki trijų tūkstančių eurų. Kalbant apie baudžiamosios atsakomybės taikymą, pažymėtina, jog ne kiekvienas asmens privatumo pažeidimas gali užtraukti atsakomybę pagal BK 167 straipsnį. 2018 metais kasacinis teismas (LAT) ne kartą nagrinėjo klausimus, susijusius su asmens privatumo pažeidimu, kai įvairūs duomenys apie asmenis buvo renkami neteisėtai, nesilaikant duomenų apsaugos reikalavimų. Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą informacijos apie privatų asmens gyvenimą rinkimą turėtų būti taikoma už pačius sunkiausias asmens privataus gyvenimo pažeidimus.⁸⁰Vienoje iš kasacinio teismo nagrinėtų baudžiamųjų bylų policijos padalinio viršininkas, dėl einamų pareigų turėdamas

⁷⁹ 2018 m. liepos 10 d. sprendimas Jehovan todistajat, C-25/17 (ECLI): ECLI:EU:C:2018:551

⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. gegužės 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-84-489/2018.

galimybę naudotis policijoje įdiegtais įvairiais registrais ir informacinėmis sistemomis, kuriose sukaupti ir nevieši elektroniniai duomenys, susiję su privačiu fizinių asmenų gyvenimu, kelių mėnesių laikotarpiu pagal pažįstamų asmeninius prašymus pats, o vieną kartą pasitelkdamas savo pavaldinį prisijungdavo prie policijoje įdiegtų neviešų duomenų naršyklių ir programinių priemonių ir nurodydamas tikrovės neatitinkančią informaciją apie duomenų paieškos pagrindą rinko įvairius duomenis (tokius kaip vieno asmens vardas ir pavardė, gimimo vieta ir data, automobilio markė ir modelis, šeimos padėtis ir vaikų skaičius, darbovietė, informacija, kad asmuo nėra ieškomas ir yra neteistas, keliasdešimties asmenų deklaruota gyvenamoji vieta, dar vieno asmens darbovietės, kito asmens kodas) bei juos perduodavo jų prašiusiems asmenims.⁸¹ Tai dar kartą parodo, jog asmens duomenų apsauga yra vienas iš svarbiausių teisinės sistemos prioritetų, nes siekiant apsaugoti šią teisę, imamasis net *ultima ratio* priemonių t. y. baudžiamosios atsakomybės taikymas.

1.4.Skyriaus apibendrinimas

Sąvokų, susijusių su asmens duomenų apsauga neapibrėžtumas iš vienos pusės leidžia plačiai jas interpretuoti, kas padidina šių nuostatų taikymo apimtį, o iš kitos pusės sukelia tam tikrų neaiškumų ir teisinį neapibrėžtumą. Šių sąvokų plati interpretavimo galimybę taip pat palieka daug erdvės teismas, aiškinant ir taikant tam tikras teisės akto nuostatas. Iš kitos pusės, vargu ar yra įmanoma nustatyti konkrečiai šiame skyriuje nagrinėjamu sąvokų apimtį, kuri apimtų visas situacijas, nes pats asmens duomenų pobūdis suponuoja konkrečios situacijos analizę, todėl negalima šių nuostatų aiškinti siaurai. Tai savo praktikoje pažymi ir Teisingumo Teismas. Išnagrinėjus aktualiausias nagrinėjamai temai sąvokas, galima pereiti prie pačio Reglamento analizės.

---

⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo metinis pranešimas. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.lat.lt/doclib/ixgstbjszeubaptwhjzmuufcag3dup84>

2. Reglamento 85 straipsnio ir su juo susijusių klausimų analizė.

Šiame skyriuje bus analizuojamos Reglamento 85 straipsnio 1 ir 2 dalys, jis bus lyginamas su Direktyvos 9 straipsniu, todėl bus pateikiama ir Direktyvos analizė, o siekiant tinkamai atskleisti temą yra išaiškinamos saviraiškos laisvės ir informacijos laisvės sąvokos, be to aiškinamasi dėl asmens duomenų apsaugos ir kitų teisių santykių. Aptariant saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos santykį, be jokių abejonių, svarbiausias yra jau minėtas Reglamento 85 straipsnis, todėl nuo jo analizės būtų logiška pradėti nagrinėti sąsajas tarp asmens duomenų apsaugos ir saviraiškos laisvės. Atsižvelgiant į tai, jog Reglamento 85 straipsnyje minimos saviraiškos laisvės ir informacijos laisvės sąvokos, todėl būtina išsiaiškinti, koks yra jų turinys.

2.1. Saviraiškos laisvės samprata ir santykis su informacijos laisve, saviraiškos laisvės ribojimai.

ESTT savo praktikoje saviraiškos laisvę vertinama kaip vieną iš pamatinių teisių. Saviraiškos laisvės svarbą parodo ir tai, jog šią teisę įtvirtina visi pagrindiniai tarptautiniai teisės aktai (Chartijos 11 straipsnis, EŽTK 10 straipsnis, PPTP 19 straipsnis, VŽTD 19 straipsnis), taip pat ir Konstitucijos 25 straipsnis). Atkreiptinas dėmesys, jog saviraiškos laisvės sąvoka vartojama tik Chartijoje ir PPTP. Konstitucijoje ir EŽTK tokio termino nerandame. SESV apskritai neįtvirtina tokios teisės. Chartijoje saviraiškos laisvė apibrėžiama kaip teisė, apimanti laisvę turėti savo įsitikinimus, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas valdžios institucijoms nekliudant ir nepaisant valstybių sienų.⁸² PPTP pateikia tokią saviraiškos laisvės sąvoką – tai teisė, apimanti laisvę nekliudomai ieškoti, gauti ir perteikti visokią informaciją bei idėjas, nepaisant valstybių sienų, žodžiu, raštu arba per spaudą, arba meninėmis išraiškos formomis, arba kitokiais būdais savo nuožiūra.⁸³ EŽTK 10 straipsnio 1 dalyje nurodyta, jog kiekvienas turi teisę laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus. Tai teisė laisvai laikytis savo nuomonės, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas, valdžios pareigūnų netrukdomam ir nepaisant valstybės sienų. Šis straipsnis neturi trukdyti valstybėms kelti reikalavimą licenzuoti radijo, televizijos ar kino įstaigas.⁸⁴ Konstitucijos 25 straipsnyje nurodyta, jog žmogus turi teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti. Žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas.⁸⁵ VŽTD 19 straipsnis nurodo, jog kiekvienas turi teisę laisvai laikytis savo įsitikinimų ir juos reikšti; ši teisė apima laisvę nekliudomam turėti savo nuomonę ir ieškoti informacijos bei

---

⁸² Chartijos 11 str.

⁸³ PPTP 19 str. 2 d.

⁸⁴ EŽTK 10 straipsnis

⁸⁵ Konstitucijos 25 straipsnis

idėjų, jas gauti ir skleisti visokiomis priemonėmis ir nepaisant valstybės sienų.⁸⁶ Kalbant apie saviraiškos laisvę teismų praktikoje, reikia pažymėti, jog labiausiai šios teisės turinį išaiškino ir išplėtė EŽTT. Vienoje iš pirmųjų bylų, susijusių su saviraiškos laisve (Handyside prieš Jungtinę Karalystę, 1969 m.), nurodė, jog saviraiškos laisvė, kaip ji yra suprantama pagal EŽTK 10 straipsnio 1 dalį, yra vienas iš pagrindinių demokratinės visuomenės ramsčių, pagrindinė jos progreso ir kiekvieno visuomenės nario savirealizacijos sąlyga. Toje pačioje byloje EŽTT išaiškino, jog teisė skleisti informaciją ir idėjas apima ne tik teisę skleisti neutralią informaciją ir idėjas, kurios yra palankios ir neįžeidžiančios, bet ir informaciją, kuri yra šokiruojanti, erzinti ar trikdanti visuomenę ar jos dalį. Toks aiškinimas grindžiamas pliuralizmo, tolerancijos, liberalizmo reikalavimais, be kurių neįmanoma demokratinė visuomenė.⁸⁷ Tai reiškia, jog saviraiškos laisvė gina ir kritinius vertinimus, kuriuos kritikuojami subjektai gali traktuoti kaip asmens garbės ir orumo pažeidimą⁸⁸. EŽTT taip pat savo praktikoje yra pažymėjęs, jog EŽTK 10 straipsnis gina ne tik reiškiamų idėjų ir informacijos turinį, tačiau taip pat gina ir formą, kurioje jie (idėjos ir informacija) yra pateikiami.⁸⁹ Apibrėžęs, jog EŽTK 10 straipsnis gina ne tik turinį, bet ir formą, EŽTT vėlesnėje praktikoje buvo bylų, kuriose saviraiškos laisvė buvo vertinama meninės išraiškos kūrinų⁹⁰, lankstinukų⁹¹, vaidybinių filmų⁹², reklamos kontekste⁹³. EŽTT praktikoje taip pat akcentuojama teisė ne tik skleisti, bet ir gauti informaciją – teisė laisvai gauti informaciją draudžia valstybei riboti piliečio galimybes gauti informaciją, kurią kiti asmenys nori ar galėtų panorėti jam perduoti.⁹⁴ Pažymėtina, jog saviraiškos laisvė pagal EŽTK garantuojama tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims.

Vertinant saviraiškos laisvę Europos Sąjungos lygmenyje, pažymėtina, jog Europos Sąjunga saviraiškos laisvę traktuoja kaip vieną iš demokratinės visuomenės pagrindų.⁹⁵ Pavyzdžiui, Gairių įvado jau 1 punkte Europos Sąjungos Taryba akcentuoja tai, jog „nuomonės laisvė ir saviraiškos laisvė yra pagrindinės kiekvieno žmogaus teisės. Jos ne tik būtinos siekiant užtikrinti žmogaus orumą ir galimybių realizavimą, bet taip pat yra esminis demokratijos, teisinės valstybės, taikos, stabilumo, tvaraus integracinio vystymosi ir

---

⁸⁶ VŽTD 19 str.

⁸⁷ 1976 m. gruodžio 7 d. sprendimas Handyside prieš Jungtinę Karalystę Nr. 5493/7249 punktas

⁸⁸ 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas Frankowicz prieš Lenkiją Nr. 53025/99.

⁸⁹ 1997 m. liepos 1 d. sprendimas Oberschlick prieš Austriją Nr. 20834/92, 57 punktas

⁹⁰ 1988 m. gegužės 24 d. sprendimas Muller prieš Šveicariją Nr. 10737/84

⁹¹ 1993 m. balandžio 25 d. sprendimas Chorherr prieš Austriją Nr. 13308/87

⁹² 1994 m. rugsėjo 20 d. sprendimas Otto-Preminger prieš Austriją Nr. 13470/87

⁹³ 1994 m. vasario 24 d. sprendimas Casado Coca prieš Ispaniją Nr. 15450/89

⁹⁴ 1987 m. kovo 26 d. sprendimas Leander prieš Švediją Nr. 9248/81, 74 punktas; 1989 m. liepos 7 d. sprendimas Gaskin prieš Jungtinę Karalystę Nr. 10454/83, 52 punktas

⁹⁵ Saviraiškos laisvės apžvalga. Europos Komisijos tinklalapis. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/europeaid/freedom-expression_en

dalyvavimo visuomeniniame gyvenime pagrindas.⁹⁶ Dėl saviraiškos būdo Gairių įvado 3 punkte nurodoma, jog „saviraiškos laisvė, įskaitant meninę raišką, yra būtina sąlyga asmens tapatybės raidai ir išraiškai visuomenėje.“⁹⁷ Asmeniniai komentarai arba komentarai apie viešuosius reikalus, agitacija, diskusija apie žmogaus teises, žurnalistika, moksliniai tyrimai, etninės, kultūrinės, kalbinės ir religinės tapatybės išraiška taip pat meninė raiška, reklama ir mokymas – tai saviraiškos pavyzdžiai, kuriuos apima saviraiškos laisvės samprata. Saviraiškos laisvė taip pat apima politinį diskursą ir reklamą rinkimų kampanijų metu. Saviraiška gali būti visų formų – žodinė, rašytinė ir gestų kalba, taip pat neverbalinė saviraiška, pavyzdžiui, atvaizdai ir meno dirbiniai – visa tai yra apsaugota. Saviraiškos priemonės gali apimti knygas, laikraščius, brošiūras, plakatus ir reklamines juostas, taip pat visų formų audiovizualinius, elektroninius ir internetu grindžiamus raiškos būdus.⁹⁸ Saviraiškos laisvės svarba taip pat pabrėžiama Rezoliucijos⁹⁹ A–C punktuose, kur saviraiškos ir nuomonės laisvės yra traktuojamos kaip „pagrindinės žmogaus teisės ir būtiniosios sąlygos visapusiškam asmenybės vystymuisi ir aktyviam įsitraukimui į demokratinę visuomenę, skaidrumo ir atskaitomybės principų įgyvendinimui ir naudojimuisi kitomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis būtinumas demokratinėje visuomenėje.“¹⁰⁰ Saviraiškos laisvė užtikrinama remiantis Chartijos 52 straipsniu.¹⁰¹ Tai patvirtina ir Teisingumo Teismas, nurodydamas, kad Chartijos 11 straipsnyje numatytos saviraiškos ir informacijos laisvės prasmė ir taikymo sritis, kaip matyti iš Chartijos 52 straipsnio 3 dalies ir su Chartija susijusių išaiškinimų, yra tokios pačios kaip EŽTK įtvirtintos atitinkamos laisvės atveju.¹⁰² Pažymėtina, jog ESTT taip pat konstatavo, kad internetas turi ypatingą reikšmę saviraiškos ir informacijos laisvei,

---

⁹⁶ 2014 m. gegužės 12 d. Europos Sąjungos Tarybos patvirtintos Europos Sąjungos gairės dėl saviraiškos laisvės internete ir realiame gyvenime. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9647-2014-INIT/lt/pdf>

⁹⁷ 2014 m. gegužės 12 d. Europos Sąjungos Tarybos patvirtintos Europos Sąjungos gairės dėl saviraiškos laisvės internete ir realiame gyvenime. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9647-2014-INIT/lt/pdf>

⁹⁸ 2014 m. gegužės 12 d. Europos Sąjungos Tarybos patvirtintos Europos Sąjungos gairės dėl saviraiškos laisvės internete ir realiame gyvenime. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9647-2014-INIT/lt/pdf>

⁹⁹ 2018 m. gegužės 3 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl žiniasklaidos pliuralizmo ir žiniasklaidos laisvės Europos Sąjungoje (2017/2209(INI)) Interaktyvus. Prieiga per Internetą: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2018-0204+0+DOC+XML+V0/LT>

¹⁰⁰ 2018 m. gegužės 3 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl žiniasklaidos pliuralizmo ir žiniasklaidos laisvės Europos Sąjungoje (2017/2209(INI)) Interaktyvus. Prieiga per Internetą: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2018-0204+0+DOC+XML+V0/LT>

¹⁰¹ Šioje Chartijoje nurodytų teisių, atitinkančių Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, esmė ir taikymo sritis yra tokia, kaip nustatyta toje Konvencijoje. Ši nuostata nekliaud Sąjungos teisėje numatyti didesnę apsaugą

¹⁰² 2016 m. gegužės 4 d. sprendimas Philip Morris Brands SARL ir kt. prieš Secretary of State for Health C-547/14 (ECLI): ECLI:EU:C:2016:325, 147 punktas

užtikrinamai Chartijos 11 straipsnyje, ir kad saitai prisideda prie jo gero veikimo ir kad keitimuisi nuomonėmis ir informacija šiame tinkle būdingas didžiulio informacijos kiekio turėjimas.¹⁰³

Informacijos laisvės ir saviraiškos laisvės kontekste pažymėtina, kad yra dvi pozicijos, susijusios su šių teisių turiniu. Pagal pirmą poziciją, saviraiškos laisvė yra pagrindinė laisvė, o informacijos laisvė yra tik viena iš saviraiškos laisvės sudedamųjų dalių. Anot antrosios pozicijos šalininkų, informacijos laisvė yra atskira nuo saviraiškos ir susiformavo kaip savarankiška teisė. Atsižvelgiant į tai, kad Reglamento 85 straipsnyje atskirai išskiriamos abi laisvės, todėl galima būtų teigti, jog Europos Sąjungoje šios dvi laisvės traktuojamos kaip skirtingos, todėl būtina išnagrinėti informacijos laisvės turinį Europos Sąjungoje, nes saviraiškos laisvės turinys, kaip jau buvo minėta, yra iš esmės identiškas EŽTT praktikoje išaiškintoms nuostatoms.¹⁰⁴ Informacijos laisvė Europos Sąjungoje iš esmės aiškinama kaip teisė gauti dokumentus iš valstybės institucijų.¹⁰⁵ Čia paminėtinas 42 Chartijos straipsnis, kuris nurodo, kad kiekvienas Sąjungos pilietis ir kiekvienas fizinis asmuo, kuris gyvena bet kurioje valstybėje narėje, ar juridinis asmuo, kurio registruota buveinė yra valstybėje narėje, turi teisę susipažinti su Sąjungos institucijų, įstaigų ir organų bet kurios formos dokumentais. Šis straipsnis taip pat yra iš esmės susijęs su informacijos gavimu, t. y. ši teisė taip pat patenka į platų saviraiškos laisvės sampratos turinį, tačiau atsižvelgiant į šio darbo temą, taip pat į tai, kad Europos Sąjungoje išskiriamos šios laisvės, informacijos laisvė, kaip ji suprantama Europos Sąjungoje, nebus analizuojama, nes tai išeitų už temos ribų. Taigi, atsižvelgiant į minėtus išaiškinimus, konstatuotina, jog saviraiškos laisvės turinį sudaro trys pagrindiniai bruožai: 1.) teisė turėti savo įsitikinimus (nuomonę) 2.) teisė gauti informaciją 3.) teisė skleisti informaciją. Teisė turėti įsitikinimus nėra ir negali būti ribojama, tačiau teisė skleisti informaciją pagal EŽTT praktika gali būti ribojama. Šiuos ribojimus nustato EŽTK 10 straipsnio 2 dalis. EŽTT akcentuoja, kad Konvencijos 10 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos saviraiškos laisvei taikomos išimties turi būti aiškinamos griežtai (angl. strictly), apribojimų reikalingumas turi būti nustatomas įtikinamai. Saviraiškos laisvės ribojimui taikant „būtinumo demokratinėje visuomenėje“ kriterijų, turi būti nustatyta, ar asmens laisvės apribojimas atitiko „neatidėliotiną visuomenės poreikį“. Valstybės turi tam tikras vertinimo laisvės ribas, spręsdamos, ar yra toks poreikis, tačiau negali pažeisti Konvencijos 10 straipsnyje

---

¹⁰³2016 m. rugsėjo 8 d. GS Media BV prieš Sanoma Media Netherlands BV ir kt. C-160/15. (ECLI):ECLI:EU:C:2016:644,45 punktas

¹⁰⁴ Chartijos 52 straipsnio 3 dalis

¹⁰⁵ Korff, Douwe, EC Study on Implementation of Data Protection Directive 95/46/EC (2002). Interaktyvus. Prieiga per internetą: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1287667>, 133–142 psl.

užtikrintų saviraiškos laisvės standartų ir principų.¹⁰⁶ Pagal EŽTT praktiką, būdvardis „būtinasis“ Konvencijos 10 straipsnio 2 dalies prasme reiškia „neatidėliotino visuomenės poreikio“ buvimą. EŽTT vertinimu, sprendamos dėl tokios būtinybės buvimo, Susitariančiosioms Valstybėms suteikta tam tikra laisvė vertinti, ar toks poreikis yra, tačiau kartu atliekama ir europinė priežiūra, apimanti ir teisės aktus, ir juos įgyvendinančius sprendimus, net ir priimtus nepriklausomo teismo. Todėl EŽTT įgaliojtas galutinai nuspręsti, ar „apribojimas“ suderinamas su 10 straipsniu saugoma saviraiškos laisve.¹⁰⁷ Naudodamasis turima priežiūros jurisdikcija, EŽTT ginčijamus ribojimus vertina visos bylos kontekste, taip pat atsižvelgdamas ir į pastabų turinį bei jų pateikimo kontekstą. Teismas nustatinėja, ar nagrinėjamas ribojimas buvo „proporcingas siekiamiems tikslams“ ir ar priežastys, kuriomis rėmėsi valstybės institucijos, buvo „svarbios ir pakankamos“. Šiuo tikslu teismas įsitikina, kad valstybės institucijos taikė standartus, atitinkančius Konvencijos 10 straipsnyje įtvirtintus principus, ir kad jos rėmėsi tinkamu svarbių faktų vertinimu.¹⁰⁸ LVAT nurodė, kad asmenų, priklausančių tautinėms mažumoms, saviraiškos teisės ir jų ribojimo pagrindai niekuo nesiskiria nuo bendrųjų Konstitucijoje ir Konvencijoje įtvirtintų pagrindų.¹⁰⁹ Saviraiškos laisvė turi savo ribas, net jei diskutuojama visuomenėje svarbiais bendrojo intereso klausimais, turi būti gerbiama kitų asmenų teisės (garbė ir orumas, dalykinė reputacija ir pan.).¹¹⁰

Taip pat, atsižvelgiant į saviraiškos laisvės formų įvairovę, ji neturėtų būti ribojama tik žodžio laisve ir yra žymiai platesnio pobūdžio teisė, kuri suteikia galimybę bet kuriam asmeniui reikšti savo įsitikinimus bet kuria forma, laikantis apribojimų, numatytų įstatyme. Nustatant saviraiškos laisvės ribojimus, būtina atsižvelgti į EŽTK 10 straipsnio 2 dalį ir ją išaiškinančią EŽTT praktiką. Saviraiškos laisvės platus turinio aiškinimas be abejo leidžia apimti iš esmės bet kokią informacijos gavimo ar paskleidimo išraišką, t. y. ir kitus Reglamento straipsnius (pvz., archyvavimą reglamentuojantis Reglamento 86 straipsnis), tačiau šio darbo nagrinėjimo dalykas yra tik 85 straipsnis, kiek jis susijęs būtent su saviraiškos laisve, todėl toliau bus kalbama apie tas saviraiškos rūšis, kurios yra nurodytos 85 straipsnio 2 dalyje. Taigi, išsiaiškinus sąvokų prasmę ir turinį, galima pereiti prie Reglamento 85 straipsnio 1 dalies nagrinėjimo ir jo santykio su Direktyvos 9 straipsniu.

---

¹⁰⁶ 1998 m. rugpjūčio 25 d. sprendimas Hertel prieš Šveicariją Nr. 25181/94, 46 punktas, 2005 m. vasario 15 d. sprendimas Steel ir Morris prieš Jungtinę Karalystę Nr. 68416/01, 87 punktas.

¹⁰⁷ 1986 m. liepos 8 d. sprendimas Lingens prieš Austriją Nr. 9815/82, 39 punktas; 1999 m. sausio 21 d. sprendimas Janowski prieš Lenkiją Nr. 25716/9, 30 punktas

¹⁰⁸ 2008 m. lapkričio 4 d. sprendimas Balsytė-Lideikienė prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 72596/01) 75–77 punktai.

¹⁰⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. lapkričio 26 d. išvada administracinėje byloje Nr. eI-29-415/2018 63 punktas

¹¹⁰ 2000 m. birželio 27 d. sprendimas Constantinescu prieš Rumuniją Nr. 28871/95.

2.2. Direktyvos 9 straipsnio ir Reglamento 85 straipsnio nuostatų santykis.

2.3. Teisė būti pamirštam

Kalbant apie derinimo tendencijas, pažymėtina ir naujovė, kurią įtvirtino Reglamento 17 straipsnis. Tai yra duomenų subjekto teisė reikalauti ištrinti duomenis (teisė būti pamirštam). Ši teisė Europos Sąjungoje yra palyginti nauja, todėl ESTT praktika dėl teisės būti pamirštam nėra plati, tačiau keletas svarbių išaiškinimų, tarp jų ir generalinio advokato, yra pateikta. Šios teisės atsiradimas dažniausiai siejamas su 2014 m. ESTT Google prieš Gonzalez byla¹³⁶, tačiau šis požiūris nėra visiškai teisingas. Dar prieš minėtą bylą, Europos nacionalinių priežiūros institucijos nagrinėjo atskirus duomenų subjektų skundus dėl teisės būti pamirštam.¹³⁷ Be to, ESTT negalėjo sukurti naujos teisės be jokio pagrindo. Todėl teisės būti pamirštam ištakų vis dėlto reikia ieškoti Direktyvoje. ESTT Google prieš Gonzalez byloje nurodė, kad asmenys, esant tam tikroms sąlygoms, gali reikalauti, kad paieškos rezultatas pagal jų vardus būtų ištrintas ir pažymėjo, kad reikia rasti teisingą pusiausvyrą tarp asmenų, besinaudojančių paieškos sistema, siekiant gauti informaciją ir duomenų subjekto privatumo ir duomenų apsaugos.¹³⁸ Šios bylos įtaką parodo ir tai, kad ją išnagrinėjus Google kompanija sukūrė formą¹³⁹, kurią užpildžius ir pateikus, Google analizuoja galimybę panaikinti paieškos rezultatus, tokiu būdu siekiant nustatyti balansą tarp asmens duomenų apsaugos ir saviraiškos laisvės. Šios teisės ir saviraiškos laisvės santykis yra mokslinės diskusijos objektas. Pagal Reglamentą teisė būti pamirštam gali būti netaikoma, jeigu duomenų tvarkymas yra būtinas siekiant pasinaudoti teise į saviraiškos ir informacijos laisvę; t. y. šiuo atveju yra akivaizdus šių teisių konfliktas.¹⁴⁰ Tęsiant teisės būti pamirštam ir saviraiškos laisvės santykio analizę paieškos sistemų kontekste, pažymėtina, kad pašalinus paieškos rezultata, saviraiškos laisvė gali būti pažeidžiama įvairiais būdais. Tai ir asmenų teisės gauti informaciją pažeidimas, ir paieškos operatoriaus teisės skleisti informaciją pažeidimas (kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvadoje byloje Google prieš Gonzalez¹⁴¹, internetinės paieškos sistemos paslaugos teikėjas, siūlydamas interneto informacijos suradimo įrankius, kurie grindžiami paieškos sistema, teisėtai naudojami savo laisve užsiimti verslu ir saviraiškos laisve). Ieškodamas šių

¹³⁶ 2014 m. gegužės 13 d. sprendimas Google Spain SL ir Google Inc. prieš Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) ir Mario Costeja González C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317.

¹³⁷ Malinauskaitė-Van de Castel, Inga. Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017.

¹³⁸ 2014 m. gegužės 13 d. sprendimas Google Spain SL ir Google Inc. prieš Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) ir Mario Costeja González C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317, 81 punktą

¹³⁹ <https://support.google.com/legal/troubleshooter/1114905?hl=en#ts=1115655%2C6034194> Google forma dėl RTBF

¹⁴⁰ Reglamento 17 straipsnio 3 dalies 1 punktą

¹⁴¹ 2013 m. birželio 25 d. Generalinio Advokato Niilo Jääskinen išvada byloje C 131/12, ECLI:EU:C:2013:424

teisių balanso, ESTT nurodė, kad duomenų subjektų teisė į asmens duomenų apsaugą viršytų interneto naudotojų interesus susipažinti su paieškos rezultatuose pateikta informacija. ESTT nurodė ir preliminarius kriterijus, kuriuos vertinant turi būti sprendžiama dėl šių teisių santykio: paskelbtos informacijos pobūdis ir jos jautrumas duomenų subjekto asmeniniam gyvenimui; visuomenės susidomėjimas galimybe susipažinti su informacija, ypač tais atvejais, kai duomenų subjektas atlieka svarbų vaidmenį viešajame gyvenime. Generalinis advokatas, byloje C-136/17 pateikė išvadą,¹⁴² kurioje nagrinėjo teisės būti pamirštam ir Direktyvos 9 straipsnio santykį. Šioje byloje pareiškėjai paprašė bendrovės *Google LLC* panaikinti įvairias nuorodas į trečiųjų asmenų paskelbtus tinklalapius pagal rezultatus, kuriuos šios bendrovės eksploatuojama paieškos sistema parodo, atsakydama į pagal atitinkamą asmenvardį atliktą paiešką, tačiau minėta bendrovė atsisakė tai padaryti. Remdamasis sprendimu *Google Spain ir Google*, generalinis advokatas nurodė, kad įmanoma situacija, kai dėl Direktyvos 95/46 9 straipsnio prašymas pašalinti nuorodą gali būti pateiktas dėl paieškos sistemos eksploatuotojo, bet negali būti pateiktas dėl interneto tinklalapio, į kurį padaryta nuoroda, rengėjo. Teisingumo Teismas iš esmės nusprendė, kad „tam tikrais atvejais tinklalapio rengėjo vykdomas duomenų tvarkymas, apimantis informacijos apie fizinį asmenį paskelbimą, gali būti atliekamas „vien žurnalistiniais sumetimais“ ir dėl to patekti į nukrypti nuo Direktyvoje 95/46 įtvirtintų reikalavimų leidžiančios 9 straipsnio nuostatos taikymo sritį, o to, atrodo, nebūtų, jei duomenis tvarkytų paieškos variklio eksploatuotojas. Taigi, negalima atmesti galimybės, kad tam tikromis aplinkybėmis duomenų subjektas gali pasinaudoti Direktyvos 12 straipsnio b punkte ir 14 straipsnio pirmos pastraipos a punkte nurodytomis teisėmis šio eksploatuotojo, bet ne tokio tinklalapio rengėjo, atžvilgiu.“ Ši esminė sprendimo *Google Spain* ištrauka sudaro branduolį argumentų, skirtų pateisinti „teisės būti pamirštam“ įtvirtinimui: siekiant apsaugoti duomenų subjekto privatą gyvenimą ir teisę į duomenis, galima „taikytis į informacijos tiekėją“, (net) jei „ištaisymas šaltinyje“ yra neįmanomas dėl interneto tinklalapio rengėjo saviraiškos laisvės. Generalinio advokato teigimu, Kyla didelė pagunda aiškinti šią ištrauką taip, kad paieškos sistemos eksploatuotojui netaikomas 9 straipsnis, tačiau jis siūlo Teisingumo Teismui atsispirti šiai pagundai, nurodydamas, kad pagal EŽTT suformuotą jurisprudenciją „[d]ėl savo prieinamumo ir galėjimo saugoti ir perduoti didelius duomenų kiekius interneto svetainės labai padeda gerinti visuomenės prieigą prie žinių ir apskritai palengvina informacijos

---

¹⁴² 2019 m. sausio 10 d. Generalinio Advokato Maciej Szpunar išvada byloje C-136/17, ECLI:EU:C:2019:14, 78–92 punktai

sklaidą¹⁴³ Šioj byloje dėl interneto svetainės, kuri yra viena pagrindinių dalijimosi rinkmenomis internete paslaugų teikėjų pasaulyje, EŽTT pažymėjo, kad „EŽTK 10 straipsnis susijęs ne tik su informacijos turiniu, bet ir su perdavimo ar surinkimo būdais.¹⁴⁴ Visuomenės teisę gauti ir skleisti internete pateiktą informaciją saugo Chartijos 11 straipsnis taikoma ir tinklalapiuose šaltiniuose esančiai informacijai, ir internetinės paieškos sistemų teikiama informacijai. Generalinio advokato nuomone, derinant interneto vartotojų, kurie gali būti suinteresuoti turėti prieigą prie interneto tinklalapio atlikus paiešką pagal duomenų subjekto asmenvardį, interesą ir šio subjekto pagrindines teises pagal Chartijos 7 ir 8 straipsnius taip pat reikia atsižvelgti į rengėjų ir interneto vartotojų saviraiškos ir informacijos laisvę, garantuojamą Chartijos 11 straipsnyje. Be to pažymi, kad Reglamento 17 straipsnio, kuriame dabar kodifikuota „teisė būti pamirštam“, 3 dalies a punkte numatyta šios teisės išimtis, kai duomenų tvarkymas yra būtinas siekiant pasinaudoti teise į saviraiškos ir informacijos laisvę. Ši išimtis taikoma visiems teisę būti pamirštam galintiems pagrįsti motyvams, išvardytiems Direktyvos 17 straipsnio 1 dalyje, taigi net tada, kai asmens duomenys tvarkomi neteisėtai (1 dalies d punktas). Vadinasi, Reglamente pripažįstamas teisės į nuorodos pašalinimą apribojimas dėl priešasčių, susijusių su saviraiškos ir informacijos laisve, net jei yra tvarkomi jautrūs duomenys. Galu gale, generalinis advokatas siūlo Teisingumo Teismui į antrąjį prejudicinį klausimą¹⁴⁵ atsakyti, kad pagal Direktyvos 8 straipsnio 1 ir 5 dalis paieškos sistemos eksploatuotojas privalo sistemingai tenkinti prašymus pašalinti nuorodas į tinklalapius, kuriuose yra šioje nuostatoje nurodytų jautrių duomenų, išskyrus tam tikras Direktyvoje numatytas išimtis, pavyzdžiui, numatytas šios direktyvos 8 straipsnio 2 dalies a ir e punktuose. Vis dėlto tai,

---

¹⁴³ 2009 m. kovo 10 d. sprendimas *Times Newspapers Ltd prieš Jungtinę Karalystę* (Nr. 1 ir 2), CE:ECHR:2009:0310JUD000300203, 27 punktas; 2013 m. sausio 10 d. sprendimas *Ashby Donald ir kiti prieš Prancūziją*, CE:ECHR:2013:0110JUD003676908, 34 punktas.

¹⁴⁴ 2013 m. vasario 19 d. sprendimas *Neij ir Sunde prieš Švediją*, Nr. 40397/12, 10 punktas

¹⁴⁵ Antrasis prejudicinis klausimas šioje byloje yra toks: Ar Direktyvos 8 straipsnio 1 ir 5 dalių nuostatos turi būti aiškinamos taip: dėl paieškos variklio eksploatuotojui nustatyto tokio draudimo tvarkyti duomenis, kurie patenka į šių nuostatų taikymo sritį, laikantis šioje direktyvoje numatytų išimčių, šis eksploatuotojas privalo sistemingai patenkinti prašymus panaikinti saitų, nukreipiančių į tinklalapius, kuriuose tokie duomenys tvarkomi, nuorodas?

– Atsižvelgiant į tai, kaip reikia aiškinti išimtis, numatytas 1995 m. spalio 24 d. direktyvos 8 straipsnio 2 dalies a ir e punktuose, kai jos taikomos paieškos variklio eksploatuotojui, atsižvelgiant į jo konkrečią atsakomybę, kompetenciją ir galimybes? Visų pirma ar toks eksploatuotojas gali atsakyti patenkinti prašymą panaikinti nuorodą, kai nustato, kad ginčijami saitai nukreipia į turinį, kuris, nors jame ir yra duomenų, patenkančių į 8 straipsnio 1 dalyje išvardytas kategorijas, taip pat patenka į to paties straipsnio 2 dalyje, būtent a ir e punktuose, numatytų išimčių taikymo sritį?

– Taip pat ar 1995 m. spalio 24 d. direktyvos nuostatos turi būti aiškinamos taip: kai saitai, kurių nuorodas prašoma panaikinti, nukreipia į asmens duomenis, tvarkomus tik žurnalistiniais sumetimais arba meninės ar literatūrinės raiškos tikslais, ir šiuo pagrindu pagal 1995 m. spalio 24 d. direktyvos 9 straipsnį gali būti renkami ir tvarkomi duomenys, patenkantys į šios direktyvos 8 straipsnio 1 ir 5 dalyse nurodytas kategorijas, paieškos variklio eksploatuotojas dėl šios priežasties gali atsakyti patenkinti prašymą panaikinti nuorodą?

kad nagrinėjamo interneto tinklalapio duomenys patenka į Direktyvos 9 straipsnio taikymo sritį, yra aplinkybė, leidžianti atmesti prašymą pašalinti nuorodą. Tokiu atveju paieškos sistemos eksploatuotojas turi suderinti, pirma, Chartijos 7 ir 8 straipsniuose numatytą teisę į privatų gyvenimą ir teisę į duomenų apsaugą su, antra, visuomenės teise turėti prieigą prie aptariamų informacijos ir informaciją skleidžiančio asmens teise į saviraiškos laisvę pagal Chartijos 11 straipsnį. Nors ESTT dar šios bylos dar neišnagrinėjo, tačiau, atsižvelgiant į ESTT praktiką, dažniausiai generalinių advokatų nuomonės yra girdimos ir jomis yra remiamasi. Todėl galima preiumuoti, jog ESTT išaiškinimas šioje byloje atspindės generalinio advokato išvadą. Kitoje byloje¹⁴⁶, susijusioje su teisės būti pamirštam taikymu, problema iškilo dėl Reglamento ekstrateritorinio taikymo aspekto. Šioje byloje sprendimu Nacionalinė informatikos ir laisvių komisija, (pranc. *Commission nationale de l'informatique et des libertés*) pirmininkė oficialiai įspėjo bendrovę *Google LLC* apie tai, kad tenkindama fizinio asmens prašymą iš rezultatų sąrašo, rodomo atlikus paiešką pagal šio asmens asmenvardį, ištrinti nuorodas į interneto tinklalapius ji turi panaikinti nuorodas iš visų savo paieškos sistemos domeno vardo plėtinių. *Google* atsisakė atsižvelgti į šį oficialų įspėjimą ir apsiribojo tuo, kad nuorodas ištrynė tik iš rezultatų, rodomų atlikus paiešką jo sistemos versijose, kurių domeno vardas atitinka Sąjungos valstybę narę. Nagrinėjamo darbo kontekste yra svarbios 58–63 punktuose nurodytos išvados. Teisės į duomenų apsaugą ir į privatų gyvenimą išplaukia iš Chartijos 7 ir 8 straipsnių ir turi turėti sąsają su Sąjungos teise ir jos teritorine taikymo sritimi. Tas pats pasakytina apie teisėtą visuomenės interesą turėti prieigą prie ieškomos informacijos. Kiek tai susiję su Sąjunga, ši teisė išplaukia iš Chartijos 11 straipsnio. Tikslinė visuomenė yra ne viso pasaulio visuomenė, o tik patenkanti į Chartijos taikymo sritį, taigi Europos. Jei būtų pritarta nuorodų pašalinimui pasauliniu mastu, Sąjungos valdžios institucijos negalėtų apibrėžti ir nustatyti teisės gauti informacijos ir juo labiau suderinti jos su kitomis pagrindinėmis teisėmis į duomenų apsaugą ir į privatų gyvenimą. Maža to, toks visuomenės suinteresuotumas turėti prieigą prie informacijos vienoje ar kitoje trečiojoje valstybėje labai skirsis atsižvelgiant į geografinę buvimo vietą. Kilusioms problemoms spręsti nereikia, kad Direktyvos 95/46 nuostatos būtų taikomos už Sąjungos teritorijos ribų. Tai taip pat nereikia, kad pagal Sąjungos teisę paieškos variklio eksploatuotojui, pavyzdžiui, *Google*, niekada nebus nurodyta imtis veiksmų pasauliniu mastu. Neatmetu galimybės, kad gali susiklostyti situacijos, kai Sąjungos interesai reikalautų taikyti Direktyvos 95/46 nuostatas

---

¹⁴⁶ 2019 m. sausio 10 d. Generalinio Advokato Maciej Szpunar išvada byloje C-507/17, ECLI:EU:C:2019:15.

už Sąjungos teritorijos ribų. Tačiau šioje byloje susiklosčiusioje situacijoje nėra priežasčių taip taikyti Direktyvos 95/46 nuostatas.

Pažymėtina, kad EŽTT, savo ruožtu, byloje M.L. ir W.W prieš Vokietiją¹⁴⁷ konstatavo, kad nagrinėjamoje byloje prioritetas turi būti suteiktas saviraiškos laisvei, bet ne teisei būti pamirštam. Ši byla yra susijusi su dviem Vokietijos piliečiais, kurie nužudė populiarių aktorių. Atlikę bausmę ir išėję į laisvę, jie pareikalavo iš žiniasklaidos atstovų ištrinti visus su byla susijusius duomenis ir teigė, kad dėl to, kad praėjo ilgas laikotarpis (virš 15 metų), jų teisė į privatumą nusveria visuomenės interesus būti informuotiems apie procesą. EŽTT nusprendė, kad plačioji visuomenė turi ne tik teisę būti informuotiems apie dabartinius įvykius, bet ir turi teisę tirti praeities įvykius. Teismas pabrėžė interneto naudą, leidžiant visuomenei susipažinti su šia informacija, ir padarė išvadą, kad žiniasklaidos misija, padedanti formuoti viešąją nuomonę, apima pareigą visuomenei suteikti prieigą prie senosios informacijos, saugomos jų archyvuose.¹⁴⁸

Taigi, teisės būti pamirštam santykis su saviraiškos laisve išlieka neaiškus, tikėtina, kad atsiradus daugiau bylų ir vystantis ESTT praktikai, šių teisių balansas bus nustatytas aiškiau, bet vėlgi, šiuo atveju kažkokios vienos taisyklės visiems atvejams tikėtis būtų naivu.

2.4. Akademinė saviraiška

Kalbant apie Reglamento 85 straipsnį, negalima nepastebėti naujovės, kurios nebuvo Direktyvoje. Akademinės saviraiškos atsiradimas yra pakankamai svarbi naujovė, atsižvelgiant į tai, kad esant šiai kategorijai dauguma asmens duomenų subjekto teisių nėra taikomos. D. Erdos, dar prieš Reglamentui įsigaliojant, pažymėjo keletą svarbių dalykų, susijusių su akademinės saviraiškos atsiradimu. Visų pirma, jis pažymėjo, kad socialinių ir humanitarinių mokslų tyrimai yra labiausiai privilegijuoti pagal Reglamentą. Taip pat pažymėjo, kad kiti moksliniai tyrimai taip pat turi labai ypatingą poziciją.¹⁴⁹ Tą pačią mintį pakartoja ir James Knapton, nurodydamas, jog 85 straipsnyje numatyta išimtis bus taikoma daugeliui akademinų tyrimų, kurie yra panašūs į žurnalistinį rašymą siekiant apsaugoti saviraiškos laisvę. Pažymėtina, kad Didžiojoje Britanijoje Reglamento 85 straipsnį galima taikyti, jei asmens duomenys, tvarkomi akademinės saviraiškos tikslais, be to, turi atitikti šiuos kriterijus:

1. Bendrųjų nuostatų laikymasis būtų nesuderinamas su akademinio tikslu.
2. Yra numatyta tyrimo publikacija.

---

¹⁴⁷ 2018 m. birželio 28 d. sprendimas M.L. ET W.W. prieš Vokietiją Nr. 60798/10 ir Nr. 65599/10

¹⁴⁸ 2018 m. birželio 28 d. sprendimas M.L. ET W.W. prieš Vokietiją Nr. 60798/10 ir Nr. 65599/10

¹⁴⁹ Erdos, David. The impact of the GDPR in academic research. Interaktyvus.Prieiga per internetą: <https://blog.fullfabric.com/the-impact-of-the-gdpr-in-academic-research-a-talk-by-dr.-david-erdos>

3. Publikacija bus visuomenės interesuose.¹⁵⁰

Deja, ESTT praktikos šiuo klausimu pasigendama, todėl galima nagrinėti EŽTT sprendimus. EŽTT savo praktikoje pabrėžia, kad akademinę laisvę sudaro mokslininkų laisvė laisvai reikšti savo nuomonę, susijusia su institucija ar sistema, kurioje jie dirba, taip pat laisvę skleisti žinias ir tiesą be apribojimų.¹⁵¹ Europos Tarybos rekomendacijoje dėl akademinės laisvės ir universitetų autonomijos 4.1 punkte nurodyta, kad akademinė laisvė tyrimuose ir mokymuose turi garantuoti saviraiškos ir veiksmų laisvę, laisvę skleisti informaciją ir laisvę be apribojimų atlikti mokslinius tyrimus ir skleisti žinias bei tiesą.¹⁵² Iš esmės, EŽTT pozicija atspindi Rekomendacijos dėl akademinės laisvės ir universitetų autonomijos nuostatas. Atskirojoje trijų EŽTT teisėjų (Sajo, Vucinic ir Kūris) nuomonėje nurodoma, kad nėra Didžiosios kinų sienos tarp mokslo ir demokratinės visuomenės. Atvirkščiai, negali būti demokratinės visuomenės be laisvo mokslo ir be laisvų mokslininkų. Šis tarpusavio santykis yra itin stiprus socialinių mokslų ir teisės kontekste, kur mokslinis diskursas informuoja visuomeninį diskursą visuomeniniais klausimais.¹⁵³ Taigi, kaip ir kitos saviraiškos rūšys, akademinė saviraiška yra neatsiejama demokratinės visuomenės dalis. Atsižvelgiant į tai, kad akademinė saviraiška yra saviraiškos laisvės rūšis, galima teigti, jog akademinė saviraiška apima taip pat ir kontraversiškus ir nepopuliarius požiūrius, kurie gali šokiruoti. Akademinė saviraiška nagrinėjamos temos kontekste pasireiškia tuo, jog vykdant mokslinę veiklą (pvz., atliekant socialinius tyrimus), gali būti naudojami (ir dažnai yra naudojami) asmens duomenys. EŽTT byloje *Gillberg prieš Švedijos Karalystę*¹⁵⁴ iškilo klausimas dėl mokslinių tyrimų medžiagos paviešinimo. Teismas konstatavo, kad pareiškėjas Gillberg, esantis akademiku Švedijoje, negalėjo remtis savo teise į privatumą ir, saviraiškos laisvės požiūriu, neturėjo teisės padaryti tam tikrą mokslinių tyrimų medžiagą, priklausančią jo darbdaviui, Geteborgo universitetui, neprieinama. Pareiškėjas buvo nuteistas Švedijoje, jam buvo atidėtas nuosprendis ir skirta bauda už piktnaudžiavimą tarnyba, nes pareiškėjas, kaip valstybės tarnautojas, atsisakė nustatytomis sąlygomis suteikti dvejimms asmenims informaciją apie Geteborgo universiteto atliktą tyrimą. EŽTT atmetė pareiškėjo reikalavimą, jog jis (pareiškėjas) galėtų

---

¹⁵⁰ Knapton James. General Data Protection Regulation: academic research, Information Compliance Officer, Registry's Office. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://www.information-compliance.admin.cam.ac.uk/files/gdpr_and_academic_research_v1.pdf

¹⁵¹ 2009 m. birželio 23 d. sprendimas *Sorguç prieš Turkiją* Nr. 17089/03, 35 punktas.

¹⁵² Academic freedom and university autonomy. Council of Europe. Recommendation 1762 (2006). Interaktyvus. Prieiga per internetą: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17469&lang=en>

¹⁵³ Atskiroji teisėjų Sajo, Vucinic ir Kūrio nuomonė 2014 m. gegužės 27 d. sprendime *Mustafa Erdogan ir kt. prieš Turkiją*. Nr. 346/04 39779/04.

¹⁵⁴ 2012 m. balandžio 3 d. sprendimas *Gillberg prieš Švediją* Nr. 41723/06

remtis panašiomis teisėmis, kaip ir žurnalistai, kad jų šaltiniai būtų apsaugoti, nes žurnalisto skleidžiama informacija, grindžiama jo ar jos šaltiniu, paprastai priklauso žurnalistui ar žiniasklaidai, o šiuo atveju mokslinių tyrimų medžiaga laikoma priklausančia Geteborgo universitetui, todėl yra vieša. Atsižvelgęs į tai, EŽTT konstatavo, kad Gillberg'o atsisakymas suteikti prieigą trukdė laisvai keistis nuomonėmis ir idėjomis dėl minėtų tyrimų. Taip pat privataus gyvenimo ir akademinės saviraiškos santykio klausimas buvo sprendžiamas byloje *Aksu prieš Turkiją*.¹⁵⁵ Aksu, romų tautybės Turkijos pilietis, skundėsi, kad vyriausybės finansuojamos akademinės knygos fragmentai apie romus ir apibrėžimai dviejuose žodynuose buvo įžeidžiantys ir diskriminuojantys, atspindintys nusiteikimą prieš romus ir juos (romus) pažemino, apibūdindami kaip čigonus, gyvenančius iš kišenvagysčių. Dėl knygos EŽTT nurodė, kad įvade, įvadinėje dalyje ir išvadose autorius pažymėjo, kad jos tikslas buvo parodyti nežinomą romų bendruomenės pasaulį, apie kurį žmonės dažnai turėjo išankstinį nusistatymą. Neturint įrodymų, jog autoriaus žodžiai yra netiesa, EŽTT konstatavo, kad nacionalinių teismų išvados, kad autorius įdėjo daug darbo į savo knygą, taip pat, jog nesivadovavo rasistiniais sumetimais, buvo pagrįstos. Dėl žodynų EŽTT nurodė, kad, atsižvelgiant į tai, jog žodynas yra informacijos šaltinis, įvardinantis žodžius ir priskiriantis jiems įvairias reikšmes (pagrindė – aprašomąją reikšmę, tačiau taip pat ir metaforinę). Pagrindinis žodyno tikslas – atspindėti kalbą, kurią naudoja visuomenė. Ginčijami žodynai buvo didelės apimties, todėl turėjo visiškai apimti turkų kalbą. Juose buvo nurodyta objektyvi žodžio „čigonas“ reikšmė, taip pat metaforinės reikšmės. Kartu buvo nurodyti ir kiti šnekamojoje kalboje naudojami išsireiškimai (pvz. „čigoniški pinigai“). EŽTT pastebėjo, kad žodynuose, skirtuose moksleiviams, tokius išsireiškimus pageidautina būtų pažymėti kaip pejoratyvius ar šiurkščius. Pažymėtina, kad nurodyti žodynai nebuvo įtraukti į privalomąją mokyklinę programą. Atsižvelgiant į tai, EŽTT nusprendė, kad, nagrinėjamos bylos aplinkybėmis, ir knygos, ir žodynų atžvilgiu, Turkijos valdžios institucijos ėmėsi visų būtinų priemonių ir laikėsi savo pareigos apsaugoti pareiškėjo veiksmingą teisę į pagarbą savo asmeniniam gyvenimui. EŽTT byloje *Cox prieš Turkiją*¹⁵⁶, pareiškėjai (dėstytojai iš JAV), kuri dėstė Turkijoje ir pasisakė dėl kurdų ir armėnų klausimų, buvo uždrausta atvykti į Turkiją tuo pagrindu, jog pareiškėjos atvykimas gali pakenkti nacionaliniam saugumui. Teismas nurodė, jog niekada nebuvo jokių prielaidų, kad pareiškėja būtų padariusi nusikaltimą, išreikšdama tokias nuomones, ir iš tiesų, pareiškėjos atžvilgiu nebuvo pradėtas joks baudžiamasis persekiojimas. Pareiškėjos išreikštos nuomonės buvo susijusios su temomis, kurios tebėra karštų diskusijų objektas ne

---

¹⁵⁵ 2012 m. kovo 15 d. sprendimas Aksu prieš Turkiją Nr. 41029/04.

¹⁵⁶ 2010 m. gegužės 20 d. sprendimas Cox prieš Turkiją Nr. 2933/03

tik Turkijoje, bet ir tarptautinėje arenoje. Teismas supranta, kad dėl šių klausimų išreikštos nuomonės iš vienos pusės kartais gali įžeisti kitą pusę, tačiau demokratinė visuomenė reikalauja tolerancijos ir plataus mąstymo priešaringai vertinamų pareiškimų atžvilgiu. EŽTT pripažino, kad toks Turkijos valdžios institucijų elgesys pažeidė pareiškėjos teisę į saviraiškos laisvę. Apibendrinant, galima teigti, jog EŽTT savo praktikoje gina akademinę laisvę *inter alia* akademinę saviraišką. Šios sąvokos atsiradimas Reglamente išplečia galimybes mokslininkams ir tyrėjams tinkamai atlikti savo tyrimus, skleisti žinias bei tinkamai informuoti visuomenę. Reglamento 85 straipsnyje numatyta išimtis, susijusi su akademiniais tikslais neturėtų būti tapatinama su Reglamento 89 straipsniu, nes šioje teisės akto nuostatoje kalbama apie mokslinius ir istorinius tyrimus, kuomet Reglamento 85 straipsnis yra susijęs su socialiniais tyrimais.

2.5. Skyriaus apibendrinimas

Atsižvelgiant į saviraiškos laisvės vaidmenį ir svarbą demokratinėje visuomenėje, kurie yra pabrėžiami ir teisiniame reguliavime, ir teismų praktikoje, saviraiškos laisvės ir asmens duomenų balanso paieškos tarp šių fundamentalių teisių prasidėjo jau įsigaliojus pirmiems asmens duomenų apsaugos įstatymams. Direktyvoje nustatyti tikslai harmonizuoti šį santykį Europos Sąjungoje nebuvo pasiekti visiškai, atsižvelgiant į valstybių narių skirtingas praktikas. Reglamentas įtvirtino naują teisę – teisę būti pamirštam, kurios kolizija su saviraiškos laisve taip pat nekelia abejonių. Akademinės saviraiškos įtvirtinimas suteikė papildomą apsaugą socialiniams ir moksliniams tyrimams.

3. Saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos balanso paieškos valstybėse narėse.

Aptarus pagrindines naujoves bei problemas, susijusias su Reglamento 85 straipsniu, galima pereiti prie konkrečių valstybių narių teisės aktų nuostatų nagrinėjimo. Be abejo, atskirai bus aptarta ir situacija Lietuvoje. Pažymėtina, kad iki šiol kai kurios valstybės (Graikijoje, Lenkijoje, Čekijoje, Lichtenšteinas, Ispanija) neturi teisės akto, įgyvendinančio Reglamento 85 straipsnio nuostatas. Kai kurios kitos valstybės šį procesą pradėjo pavėluotai (Suomija, Bulgarija).¹⁵⁷

3.1. Europos Sąjungos valstybių narių nuostatos.

Kadangi asmens duomenų apsauga Austrijoje jau senai yra įtvirtinta, 1978 m. Austrijos duomenų apsaugos įstatymas¹⁵⁸ buvo vienas pirmųjų tokio pobūdžio Europoje, todėl valstybių narių nuostatų analizę galima pradėti būtent nuo šios valstybės. Atsižvelgiant į Reglamento 85 straipsnio 1 dalies nuostatą, Austrijoje 2018 m. Duomenų apsaugos įstatymo (angl. Data protection act, DPA) 9 straipsnis suderina teisę į asmens duomenų apsaugą su teise į saviraiškos ir informacijos laisvę. Asmens duomenų tvarkymui per žiniasklaidos įmones, žiniasklaidos priemones ir jų darbuotojus žurnalistikos tikslais iš tikrųjų yra netaikomas Reglamentas ir 2018 m. DPA taikymo sričiai. Asmens duomenų tvarkymas akademinės, meninės ar literatūros raiškos tikslais nepatenka į daugelio GDPR nuostatų taikymo sritį tiek, kiek būtina siekiant suderinti jų teisę į saviraiškos ir informacijos laisvę su duomenų apsauga. 2018 m. DPA pirminėje redakcijoje buvo apibūdintas žiniasklaidos įmonių, žiniasklaidos paslaugų ir jų darbuotojų vaidmuo, tačiau jie buvo traktuojami kaip visi kiti, kurie naudojami savo teise į saviraiškos ir informacijos laisvę. Specialus režimas buvo įtrauktas į Duomenų apsaugos įstatymo pakeitimą.¹⁵⁹ Reglamento 85 straipsnio nuostatas įgyvendina Austrijos asmens duomenų apsaugos įstatymo 9 skyrius. Jei būtina suderinti teisę į asmens duomenų apsaugą su saviraiškos ir informacijos laisve, ypač dėl žiniasklaidos organizacijų, žiniasklaidos įmonių ir jų darbuotojų tvarkomų asmens duomenų tiesiogiai susijusių su žurnalistikos tikslais, kaip jie yra suprantami pagal Austrijos spaudos įstatymą (angl. Austrian Media Act),¹⁶⁰ Reglamento II skyriaus (Principai), išskyrus 5 straipsnį, III skyriaus (Duomenų subjekto

¹⁵⁷ CPDP 2019: The GDPR and the freedom of expression. A rocky relationship. Konferencijos vaizdo įrašas. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=BONpEb27e68>

¹⁵⁸ Leissler Günther, Reisinger Patrizia, Böszörmenyi Janos. Austrian Adaptation of the GDPR. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://blogdroiteuropeen.files.wordpress.com/2018/06/austria1.pdf>

¹⁵⁹ Leissler Günther, Reisinger Patrizia, Böszörmenyi Janos. Austrian Adaptation of the GDPR. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://blogdroiteuropeen.files.wordpress.com/2018/06/austria1.pdf>

¹⁶⁰ https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Erv/ERV_1981_314/ERV_1981_314.pdf Austrijos spaudos įstatymas (Austrian Media Act)

teisės), IV skyriaus (Duomenų valdytojas ir duomenų tvarkytojas), išskyrus 28, 29 ir 32 straipsnius, V skyriaus (Asmens duomenų perdavimas trečiosioms šalims arba tarptautinėms organizacijoms), VI skyriaus (nepriklausomos priežiūros institucijos), VII skyriaus (bendradarbiavimas ir nuoseklumas) ir IX skyriaus (konkretūs duomenų tvarkymo atvejai) netaikomi duomenų tvarkymui žurnalistiniais tikslais arba akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais.¹⁶¹

Kai kuriuose valstybėse, pavyzdžiui Bulgarijoje, teisių derinimas Reglamento 85 straipsnio vyksta itin sunkiai. 2019 m. vasario 7 d. Bulgarijos prezidentas vetavo pakeitimus, susijusius su saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos derinimu.¹⁶² Šie asmens duomenų apsaugos įstatymo pakeitimai, priimti Bulgarijos Parlamento 2019 m. sausio 23 d. sukėlė daug diskusijų visuomenėje, kilo abejonių ar bus išsaugotas tinkamas balansas ir tai sukėlė rimtą susirūpinimą žurnalistams, menininkams, rašytojams, tinklaraščių kūrėjams ir mokslininkams.¹⁶³ Šiame įstatymo projekte buvo garantuota teisė naudoti asmens duomenis, kai tai daroma žurnalistikos tikslais ar akademinės, meninės ir literatūrinės saviraiškos tikslais. Tačiau, papildoma nuostata nustatė 10 kriterijų, kurių reikėtų laikytis, tvarkant asmens duomenis minėtais tikslais. Būtent šių kriterijų platus pobūdis ir sukėlė nerimą, jog galimai jomis bus piktnaudžiaujama siekiant apriboti žiniasklaidos laisvę. Tai yra tvarkant asmens duomenis minėtais tikslais, turi būti atsižvelgiama į tokius kriterijus kaip, pavyzdžiui, duomenų pobūdis; poveikis, kurį turės viešas šių duomenų paskleidimas privačiam asmens gyvenimui ir jo geram vardui; pareiškimo svarba visuomenei; publikacijos forma, turinys, tikslas ir pasekmės; aplinkybės, kuriomis asmens duomenys buvo gauti; privaloma atsižvelgti, ar asmuo yra viešas; kitos aplinkybės, susijusios su konkrečiu atveju ir kt.¹⁶⁴ Toks platus kriterijų pobūdis tikrai suponuoja galimybę apriboti žiniasklaidos laisvę konkrečiu atveju. Jei asmens duomenų tvarkymas neatitiktų šių kriterijų, Bulgarijos asmens duomenų inspekcija galėtų skirti baudą iki 5 000 levų (apie 2 500 Eur). Nors šie kriterijai buvo paimti iš EŽTT praktikos, visų jų įtraukimas į naują įstatymą kelia grėsmę teisingai pusiausvyrai tarp žodžio laisvės ir duomenų apsaugos. Bulgarijos Prezidentas, vetuodamas minėtus pakeitimus pažymėjo,

---

¹⁶¹ Austrijos duomenų apsaugos įstatymas https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_1999_1_165/ERV_1999_1_165.html

¹⁶² Bulgarian President vetoes personal data protection act amendments <https://sofiaglobe.com/2019/02/04/bulgarian-president-vetoes-personal-data-protection-act-amendments/>

¹⁶³ Bulgarian Parliament passes GDPR amendments amid concerns of impact on media <https://sofiaglobe.com/2019/01/24/bulgarian-parliament-passes-gdpr-amendments-amid-concerns-of-impact-on-media/>

¹⁶⁴ Bulgarian Parliament passes GDPR amendments amid concerns of impact on media <https://sofiaglobe.com/2019/01/24/bulgarian-parliament-passes-gdpr-amendments-amid-concerns-of-impact-on-media/>

kad pagal Reglamentą iš valstybių narių reikalaujama, kad būtų pasiektas tinkamas balansas. Nors įstatymo pakeitimai tiesiogiai ir nenumato, kad vienai iš dviejų teisių turi būti suteikiama didesnė apsauga, tačiau 10 kriterijų pateikimas tikrai apsunkina naudojimąsi saviraiškos laisve. Reikalavimas tenkinti šiuos kriterijus kelia kitus apribojimus ir turi įtakos saviraiškos ir informacijos laisvės esmei kaip pagrindinei teisei. Bulgarijos Prezidentas taip pat pažymėjo, kad dar nėra pasiekta tinkama pusiausvyra. Nepaisant Prezidento veto, Bulgarijos Parlamentas balsų dauguma vis tiek gali patvirtinti šiuos pakeitimus, kas tikrai sukeltų pavojų saviraiškos laisvei šioje šalyje. Tai kad Reglamento 85 straipsnio nuostatų įgyvendinimas yra sunkus procesas įrodo ir Ispanijos pavyzdys. Nors Ispanija taip pat kaip ir Austrija yra šalis su giliomis asmens duomenų apsaugos tradicijomis – pagarba asmens privačiam gyvenimui tvarkant asmens duomenis įtvirtinta Ispanijos Konstitucijos 18 straipsnio 4 dalyje¹⁶⁵, šiai valstybei iki šiol nepavyko sureguliuoti santykio tarp asmens duomenų apsaugos ir saviraiškos laisvės.¹⁶⁶

Nepaisant to, kad Didžioji Britanija palieka Europos Sąjungą, kol kas ji yra pilnavertė Europos Sąjungos narė, todėl galima nagrinėti šios šalies nuostatas, susijusias su Reglamento 85 straipsnio reikalavimais. 2018 m. Duomenų apsaugos įstatymo¹⁶⁷ 2 priedo 5 dalis įtvirtina, kad pagrindiniai Reglamento principai ir teisės (įskaitant teisėto tvarkymo principus, specialias duomenų kategorijas ir teises susipažinti, taisyti, ištrinti, prieštarauti ir apriboti tvarkymą) netaikomi tiek, kiek duomenų valdytojas pagrįstai mano, kad Reglamento principų ir teisių taikymas būtų nesuderinamas su specialiais tikslais, kuomet asmens duomenų tvarkymas atliekamas siekiant paskelbti žurnalistinę, meninę ir kt. medžiagą ir duomenų valdytojas pagrįstai mano, kad asmens duomenų paskelbimas atitiktų visuomenės interesus. Pagrindinis testas atliekamas sprendžiant ar duomenų tvarkytojas, remdamasis minėto straipsnio nuostatomis, pagrįstai mano, kad publikavimas atitiktų visuomenės teisę žinoti. Šį testą sudaro objektyvioji ir subjektyvioji pusės. Viešasis interesas nėra apibrėžtas ir kiekvienas atvejis turi būti sprendžiamas atsižvelgiant į konkrečią informaciją. Duomenų valdytojas turi atsižvelgti į ypatingą žodžio ir informacijos laisvės svarbą ir prireikus atsižvelgti į šiuos praktikos kodeksus: BBC redakcinį kodeksą, redaktorių praktikos kodeksą. Tokios temos kaip politika,

---

¹⁶⁵Ispanijos Konstitucija http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Hist_Normas/Norm/const_esp_texto_ingles_0.pdf.

¹⁶⁶ Pauner, Cristina; Jorge, Viguri. The Adaptation of the GDPR In Spain: The New Data Protection Act (LOPD) <https://blogdroiteuropeen.files.wordpress.com/2018/06/spain-2.pdf>

¹⁶⁷Didžiosios Britanijos asmens duomenų apsaugos įstatymas. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/12/schedule/2/enacted#schedule-2-paragraph-0>

nusikalstamumas, švietimas, visuomenės sveikata ir ekonomika paprastai yra priskiriamos prie viešojo intereso.¹⁶⁸

Didžiosios Britanijos kaimynė, Airija, reaguodama į savo pareigą suderinti teisę į duomenų apsaugą su teise į saviraiškos laisvę, numatė plačias išimtis saviraiškos laisvei 2018 metų duomenų apsaugos akte. Anksčiau galiojusi saviraiškos laisvė išimtis buvo įtvirtinta 1988–2003 m. Duomenų apsaugos įstatymo 22A skirsnyje. Tai buvo struktūrizuota išimtis, taikoma asmens duomenims, kurie buvo tvarkomi „tik,, žurnalistikos, meno ar literatūros tikslais“ ir „tik siekiant paskelbti bet kokią žurnalistinę, literatūrinę ar meninę medžiagą“. Šiuo metu panaikinta 22A skirsnio išimtis taip pat įpareigojo duomenų valdytoją pagrįstai manyti, kad tvarkymas atitiko visuomenės interesą ir kad šios nuostatos laikymasis būtų nesuderinamas su žurnalistiniais, meniniais ar literatūros tikslais. 2018 metų Duomenų apsaugos įstatymo išimtis yra platesnio pobūdžio ir taikoma asmens duomenų tvarkymui, naudojantis saviraiškos ir informacijos laisve, įskaitant duomenų tvarkymą žurnalistiniais tikslais ar akademinės, meninės ir literatūrinės išraiškos tikslais. 43 straipsnis numato, jog tokiam tvarkymui netaikomos tam tikros Reglamento II skyriaus ir III skyriaus nuostatos. Kad būtų galima pasinaudoti šia išimtimi, atitinkamos duomenų apsaugos nuostatos laikymasis turėtų būti laikomas nesuderinamas su žodžio laisve. Atlikdamas šį nestruktūrinį suderinamumo testą, 2018 m. duomenų apsaugos aktas reikalauja atsižvelgti į „teisės į žodžio ir informacijos laisvę svarbą demokratinėje visuomenėje“, taip pat nurodo, jog „siekiant atsižvelgti į teisės į žodžio ir informacijos laisvę svarbą demokratinėje visuomenėje, ši teisė turi būti aiškinama plačiai“.¹⁶⁹ Atsižvelgiant į minėtas nuostatas, konstatuotina, jog 2018 m. DPA 43 skirsnyje yra įtvirtintas sudėtingas testas, kurį galima taikyti praktikoje, be to, tiems, kurie nori pasinaudoti šia išimtimi, yra nedaug aiškumo. Pažymėtina, kad Airijos duomenų apsaugos įstatymas eksplicitiškai nurodo Airijos duomenų apsaugos komisijai (angl. Irish Data Protection Commission) galimybę kreiptis į Aukščiausiąjį Teismą, siekiant išsiaiškinti bet kurį klausimą, susijusį su saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos derinimu.¹⁷⁰

Kitas įdomus atvejis įvyko Rumunijoje. Faktinės situacijos aplinkybės yra tokios – #TeleormanLeaks yra spaudos istorija, atskleidžianti ryšį tarp kelių statybos įmonių, įsikūrusių Teleormano apskrityje, Rumunijoje, kurios yra įtariamos sukčiavimu, susijusiu

---

¹⁶⁸ Data protection and journalism: a guide for the media. Information Commissioner's Office. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1552/data-protection-and-journalism-media-guidance.pdf>

¹⁶⁹ Airijos duomenų apsaugos įstatymas. <http://www.irishstatutebook.ie/eli/2018/act/7/enacted/en/html>

¹⁷⁰ Murphy, Maria Helen. (2019). The Irish Adaptation of the GDPR: The Irish Data Protection Act 2018. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/331932689_The_Irish_Adaptation_of_the_GDPR_The_Irish_Data_Protection_Act_2018

su Europos Sąjungos paramos fondais, ir Socialdemokratų partijos prezidento (angl. president of the Social Democratic Party) ir Deputatų rūmų (angl. Chamber of Deputies) prezidento Liviu Dragnea, kuris yra žinomas, tuo, kad pastatė verslo imperiją Teleormano apskrityje. Pirmąją tyrimo dalį lapkričio 5 d. paskelbė Rumunijos tiriamosios žurnalistikos RISE projektas. Taip pat buvo paskelbtas „Facebook“ pranešimas, kuris skatino tęsti tyrimą. 2018 m. lapkričio 8 d. Rumunijos asmens duomenų apsaugos institucija išsiuntė RISE projektui pranešimą su 8 klausimais, vienas iš kurių buvo susijęs su informacijos šaltinio atskleidimu. Rumunijos asmens duomenų apsaugos institucija taip pat nenurodė, kodėl ši situacija nepatenka į Rumunijos įstatymo 190/2018 7 straipsnio taikymo sritį.¹⁷¹ Šis straipsnis yra skirtas Reglamento 85 straipsnio nuostatoms įgyvendinti.¹⁷² Tuo atveju, kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistiniais sumetimais, įstatymas numato, kad Reglamento nuostatos nėra taikomos (išskyrus sankcijų nuostatas), jei duomenų tvarkymas:

1. Susijęs su asmens duomenimis, kuriuos duomenų subjektas paskelbė viešai
2. Asmens duomenys glaudžiai susiję su viešuoju asmeniu ir 3. faktų, kuriuose dalyvauja duomenų subjektas, viešas pobūdis.

Praktikoje šios išimties iš esmės reiškia tai, kad asmenys, tvarkantys žurnalistinei veiklai reikalingus duomenis (jei jie taip pat atitinka kitas teises sąlygas), laikomi neįvykdžiusiais asmens duomenų apsaugos įsipareigojimų, o ne konfidencialumu ar duomenų saugumu. Ši nuostata, nors ir pagrįsta leidžiančia nukrypti nuostata pagal Reglamento 85 straipsnį, yra abejotina, nes priežastis, dėl kurios Reglamentas leidžia nukrypti nuo žurnalistinės veiklos, yra užtikrinti teisės į duomenų apsaugą ir teisės į saviraiškos ir informacijos laisvių balansą. Kitaip tariant, leidžiančios nukrypti nuostatos turėtų būti taikomos tik tuo atveju, kai šios dvi teisės negali būti suderintos.¹⁷³ Atsižvelgiant į Rumunijoje susiklosčiusią situaciją, kyla klausimas, kodėl Rumunijos asmens duomenų apsaugos institucija nesusirūpino šiuo aspektu ir nepaminėjo šių teisių derinimą. Reaguodamos į šią situaciją, Europos Sąjungos visuomeninės organizacijos neliko

---

¹⁷¹ The national supervisory authority for personal data processing (Romania). Press Release. Additional statements regarding the Rise Project case Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://www.dataprotection.ro/index.jsp?page=Precizari_suplimentare_privind_cazul_Rise_Project&lang=en; 4.18. Press release, Romanian Data Protection Authority, Clarifications regarding the notice received by ANSPDCP in the case of Rise Project, 11 November 2018. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.dataprotection.ro/index.jsp>

¹⁷²Rumunijos asmens duomenų apsaugos įstatymas. Interaktyvus. Prieiga per internetą https://iapp.org/media/pdf/resource_center/Romanian_Data_Protection_Law_English_Translation.pdf

¹⁷³Legal Alert Law For The Application Of The General Data Protection Regulation In Romania. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://privacyone.ro/wp-content/uploads/2018/07/2018-07-27-Legal-Alert-GDPR-Application-Law-Romania.pdf>

nuošalyje ir dėl šio klausimo laišku¹⁷⁴ kreipėsi į Europos Duomenų Apsaugos Valdybą, prašydamos išsiaiškinti ar Rumunijos asmens duomenų apsaugos institucijos prašymas RISE projektui atitinka Reglamento ir Chartijos nuostatas. Taip pat prašė išsiaiškinti, ar Rumunijos įstatymas Nr. 190/2018 ir jo įgyvendinimas šiuo atveju suderina teisę į asmens duomenų apsaugą su teise į saviraiškos ir informacijos laisvę pagal Reglamento 85 straipsnį. EDAV, atsakydama į minėtus klausimus¹⁷⁵, nurodė, kad kaip numatyta Reglamento 58 straipsnyje, kiekviena priežiūros institucija turi teisę reikalauti iš duomenų valdytojo arba duomenų tvarkytojo informacijos, susijusios su tam tikra duomenų tvarkymo operacija, kuri yra būtina jos užduotims atlikti. Tačiau teisė į asmens duomenų apsaugą, kurią siekiama apsaugoti, turi būti suderinta su kitų vienodai svarbių pagrindinių teisių apsauga (tokiu kaip teisė į saviraiškos ir informacijos laisvę). Savaime suprantama, kad žurnalistų šaltinių apsauga yra kertinis spaudos laisvės akmuo. Be to, tokiuose įgaliojimuose turi būti atsižvelgta į reikalavimus, numatytus Reglamento 85 straipsnyje, pagal kuriuos suteikiama teisė suderinti abi pagrindines teises, taip pat ir tais atvejais, kai tai susiję su duomenų tvarkymu žurnalistiniais tikslais. Nors 85 straipsnis palieka tokią užduotį valstybėms narėms, akivaizdu, kad toks derinimas visada turi būti atliekamas atsižvelgiant į Reglamento VII skyrių, taip pat į ESTT ir EŽTT jurisprudenciją. Papildomai EDAV nurodė, kad tokie įgaliojimai turėtų būti vykdomi proporcingai ir kiekvienu atveju vertinami atskirai. Tas pats argumentas taikomas visoms baudoms, kompetentingų institucijų skirtoms pagal Reglamentą: jos turi būti taikomos kazuistiškai ir būti ne tik veiksmingomis ir atgrasančiomis, tačiau ir proporcingomis padarytam pažeidimui.¹⁷⁶ Iki šiol ši situacija nėra išspręsta, todėl klausimas – ar bus apginta žiniasklaidos laisvė Rumunijoje – lieka atviras.

Kalbant apie žiniasklaidos laisvės užtikrinimą, paminėtinas Prancūzijos reguliavimas, apie kurį reikia kalbėti Buivids bylos kontekste. Pagal Prancūzijos duomenų apsaugos įstatymo 67 straipsnį¹⁷⁷ tik profesionalūs žurnalistai gali remtis leidžiančia nukrypti nuostata t. y. asmens duomenis tvarkyti žurnalistiniais tikslais. Prancūzijos teisės aktuose profesionalūs žurnalistai įvardinami kaip asmenys, kurie, profesionaliai vykdo

---

¹⁷⁴Tarptautinių organizacijų laiškas dėl situacijos Rumunijoje. Interaktyvus. Prieiga per internetą <https://privacyinternational.org/sites/default/files/2018-11/letter%20to%20EDPB%20re%20Romanian%20case%20final.pdf>

¹⁷⁵EDAV atsakymas į laišką.

Interaktyvus. Prieiga per internetą https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_letter_to_civil_society_organisations_on_romanian_dpa_investigation_en.pdf

¹⁷⁶ EDAV atsakymas į laišką.

Interaktyvus. Prieiga per internetą https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_letter_to_civil_society_organisations_on_romanian_dpa_investigation_en.pdf

¹⁷⁷ Prancūzijos duomenų apsaugos įstatymas. Interaktyvus. Prieiga per internetą <https://www.cnil.fr/sites/default/files/typo/document/Act78-17VA.pdf>

žurnalistų veiklą, vadovaudamiesi šios profesijos etikos taisyklėmis. Profesionalus žurnalistas Prancūzijos darbo kodekse (L.7111-3 straipsnis¹⁷⁸) apibrėžiamas kaip bet kuris asmuo, kurio pagrindinė, nuolatinė ir atlyginama veikla yra užsiimti žurnalistine veikla vienoje ar keliose spaudos įmonėse, kasdieniniuose ir /ar periodiniuose leidiniuose arba spaudos agentūrose ir kuris iš jų gauna didžiąją dalį savo išteklių. Prancūzijos Aukščiausiasis Teismas (pranc. Cour de Cassation) 1962 m. balandžio 1 d. sprendime¹⁷⁹ išaiškino šią nuostatą, nurodydamas, kad pagal minėtą Prancūzijos darbo kodekso straipsnį žurnalistu gali būti pripažintas asmuo, kuris intelektualiai ir asmeniškai bendradarbiauja su periodiniais leidiniais, siekiant informuoti skaitytojus, neatsižvelgiant į tai, ar jis turi profesionalią žurnalistų kortelę ar ne. Šį aiškinimą Prancūzijos Aukščiausiasis Teismas išplėtė 2013 m. rugsėjo 25 d.¹⁸⁰ ir suteikė žurnalistų statusą asmenims, kurie savo profesinę veiklą vykdo spaudos įmonėse, turinčiose redakcinę nepriklausomybę. Aiškiai matosi, jog į šiuos apibrėžimus nepatenka asmenys, kurie naudojami žiniasklaidos laisve, vykdydami iš esmės tas pačias funkcijas – t. y. visuomenės informavimo funkcija (pavyzdžiui, blogeriai (angl. blogger)). Iš esmės, pagal Prancūzijos teisinį reguliavimą, žurnalistais gali būti tik asmenys, susiję su žiniasklaidos įmonėmis (pvz. darbo teisinių santykių pagrindu).¹⁸¹ Atsižvelgiant į Buivids bylą, Prancūzijos teisinis reguliavimas gali būti priverstas keistis, nes minėtoje byloje ESTT aiškiai nurodė, kad žurnalistiniais sumetimais informacija gali tvarkyti ne tik žurnalistai, bet ir visi asmenys, kurie iš esmės vykdo tą pačią veiklą. Šiame kontekste paminėtinas ir Belgijos teisinis reguliavimas, kuris savo pobūdžiu panašus į Prancūzijos. Nors čia teisės aktai neįtvirtina aiškios žurnalistų sąvokos, tačiau asmeniui norint atitikti žurnalistui keliamus reikalavimus, reikia įdėti nemažai pastangų. Belgijoje profesionalaus žurnalistų sąvoka nėra itin svarbi, nes teisėkūroje nurodytas ne subjektas, o tikslas – asmens duomenys turi būti tvarkomi žurnalistiniais sumetimais. Taigi iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad žurnalistu gali būti bet kuris asmuo. Teoriškai asmenys gali patekti į Reglamento 85 straipsnyje numatytą išimtį, tačiau praktiškai tą padaryti yra sunku, nes Belgijos etikos kodekse daug prielaidų, kad kalbama apie profesionalą (pavyzdžiui santykis su žurnalistinės organizacijos redakciniu organu. Svarbu turėti omenyje, jog nėra taip paprasta atitikti šiuos reikalavimus. Iš esmės de jure jokių kliūčių pasinaudoti išimtimi nėra,

---

¹⁷⁸Prancūzijos darbo kodeksas. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do?cidTexte=LEGITEXT000006072050&idArticle=LEGIARTI000006904511&dateTexte=&categorieLien=cid>

¹⁷⁹ 1962 m. balandžio 1 d. Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo sprendimas

¹⁸⁰ 2013 m. rugsėjo 25 d. Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo sprendimas

¹⁸¹ CPDP 2019: The GDPR and the freedom of expression. A rocky relationship. Konferencijos vaizdo įrašas. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=BONpEb27e68>

tačiau de facto gali būti sunku.¹⁸² Šiame kontekste pažymėtina, kad Belgijos teismas vis tik atkreipia dėmesį ir į šiuolaikines realijas. Dar prieš Buivids bylą, Gento apeliacinis teismas 2018 m. rugsėjo 19 d. sprendimu¹⁸³ pripažino, kad blogeriu atžvilgiu taip pat gali būti taikoma išimtis, susijusi su žurnalistiniais tikslais. Taip pat Belgijos teismuose šiuo metu yra nagrinėjama byla dėl asmens, kuris sukūrė tinklalapį apie 10 turtingiausių Belgijos žmonių, kurie kreipėsi į teismą, siekdami apginti savo privatumą. Asmuo, sukūręs tinklalapį, teigė, jog visa tai buvo padaryta išimtinai žurnalistiniais tikslais.¹⁸⁴

Keliaujant šiek tiek šiauriau, į Skandinaviją, nagrinėtinas Švedijos pavyzdys. Šios valstybės teisėje yra ypatingai saugoma saviraiškos laisvė. Pagal Reglamentą išimtis dėl informacijos laisvės ir saviraiškos laisvės reikia numatyti nacionalinėje teisėje. Švedijoje tai, be kita ko, reiškia, kad toks asmens duomenų tvarkymas, kuriam taikoma konstitucinė apsauga, teikiama spaudos laisvės įstatymo ir pagrindinio žodžio laisvės įstatymo, yra netaikomas, jei reglamento taikymas prieštarautų konstituciniams įstatymams. Asmens duomenų tvarkymas, kuris atliekamas žurnalistiniais tikslais arba akademiniam, meniniam ar literatūros kūrimui, taip pat turi būti atleistas nuo daugelio Bendrojo duomenų apsaugos reglamento nuostatų. Tokias išimtis šiandien galima rasti Asmens duomenų įstatyme ir ateityje bus įrašytas į naują teisės aktą, kuris papildys nacionaliniu lygmeniu taikomą reglamentą.¹⁸⁵ Švedijos žurnalistai keletą kartų parodė tvirtą įsipareigojimą apsaugoti minėtas laisves nuo apribojimų, įskaitant apribojimus, pagrįstus būtinybe apsaugoti privatumą. Pavyzdžiui, Švedijos žurnalistų asociacija, įgyvendindama Duomenų apsaugos direktyvą, inicijavo kampaniją „Nelieskite mano viešumo principo“ (angl. „Don't touch my principle of publicity“). Naujajame Švedijos duomenų apsaugos įstatyme yra tik viena nuostata su antrašte „Ryšys su spaudos laisve ir žodžio laisve“. 1 skyriaus 7 skirsnyje teigiama: „Nei Reglamentas, nei šis Aktas netaikomi tol, kol jie pažeidžia spaudos laisvės įstatymą arba Žodžio laisvės įstatymą. Reglamento 5–30 ir 35–50 straipsniai, taip pat šio įstatymo 2–5 skyriai netaikomi asmens duomenų tvarkymui žurnalistiniais tikslais ir akademinio, meninio ar literatūros raiškos tikslais.“ Kas susiję su saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos balansu, 7 skirsnis susideda iš dviejų dalių, atitinkančių du teisinius režimus. Pirmas paragrafas, kuris yra taikomas duomenų tvarkymui, patenkančiam į konstitucinės žiniasklaidos laisvės ir saviraiškos laisvės apsaugos apimtį,

---

¹⁸² CPDP 2019: The GDPR and the freedom of expression. A rocky relationship. Konferencijos vaizdo įrašas. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=BONpEb27e68>

¹⁸³ 2018 m. rugsėjo 19 d. Gento apeliacinio teismo sprendimas

¹⁸⁴ CPDP 2019: The GDPR and the freedom of expression. A rocky relationship. Konferencijos vaizdo įrašas. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=BONpEb27e68>

¹⁸⁵ Švedijos duomenų apsaugos institucija. <https://www.datainspektionen.se/other-lang/in-english/the-general-data-protection-regulation-gdpr/the-purposes-and-scope-of-the-general-data-protection-regulation/>

kaip bendrą taisyklę nustato spaudos laisvės ir saviraiškos laisvės konstitucinės teisinės sistemos viršenybė duomenų apsaugos atžvilgiu. Antra pastraipa, kuri reglamentuoja saviraiškos laisvę už konstitucinės apsaugos ribų, nustato ypatingą asmens duomenų tvarkymo žurnalistiniais tikslais ir akademinės, meninės ar literatūros raiškos tikslais tvarką. Šioje antroje pastraipoje, dėl kurios teisėkūros procedūros metu nebuvo didelių ginčų, teisės aktų leidėjas laikėsi Direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę modelio, t. y. pasinaudojo Reglamento siūlomomis išimtimis tik taikydamas su saugumu ir patikrinimu susijusias nuostatas.¹⁸⁶ Visai kita situacija buvo, kai buvo sprendžiamas klausimas dėl 7 skirsnio 1 pastraipos. Nepaprastą teisėkūros procedūrą sąlygojo tai, jog buvo sprendžiamas santykis dėl duomenų apsaugos ir spaudos laisvės bei saviraiškos laisvės, kaip konstitucinių garantijų, santykio. Švedijos duomenų apsaugos institucija, komentuodama pakeitimus, atkreipė dėmesį, kad neteisingai yra interpretuojamas Reglamento 85 straipsnis ir paneigė, kad Reglamento 85 straipsnis leidžia valstybėms narėms nustatyti tokias bendrąsias išimtis, kokias siūlo Švedijos teisės aktų leidėjas. Be to, teigė, kad, kadangi yra dvi esminės žmogaus teisės, kurios turi būti subalansuotos viena su kita, kiekvienu atveju turi būti vertinamas proporcingumas. Tačiau, Švedijos teisės aktų leidėjas neatsižvelgė į Švedijos duomenų apsaugos institucijos argumentus ir priėmė aukščiau minėtą duomenų apsaugos įstatymo 7 skirsnį. Ne visos valstybės susiduria su problemomis, įgyvendinant Reglamento 85 straipsnį. Pavyzdžiui, Danijoje šis procesas įvyko sklandžiai.¹⁸⁷

3.2. Lietuvos Respublikos teisinis reguliavimas.

Išnagrinėjus kitų valstybių narių problematiką, galima pereiti prie Lietuvos teisinio reguliavimo analizės. ADTAĮ 4 straipsnyje (Asmens duomenų tvarkymas ir saviraiškos ir informacijos laisvė) numatyta, kad kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos arba akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais, netaikomi Reglamento (ES) 2016/679 8, 12–23, 25, 30, 33–39, 41–50, 88–91 straipsniai. ADTAĮ 7 straipsnio 2 dalis nustato, kad Žurnalistų etikos inspektorius stebi, kaip taikomas Reglamentas (ES) 2016/679 ir šis įstatymas, ir užtikrina, kad šie teisės aktai būtų taikomi, kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos tikslais ir akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais. Žurnalistų etikos inspektorius atlieka Reglamente (ES) 2016/679 nustatytas priežiūros institucijos užduotis ir turi Reglamente (ES) 2016/679 nustatytus priežiūros institucijos įgaliojimus. Žurnalistų etikos inspektoriumi netaikomi Reglamento (ES)

---

¹⁸⁶ Jonason, Patricia. The Swedish measures accompanying the GDPR. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://blogdroiteuropeen.files.wordpress.com/2018/06/sweden.pdf>

¹⁸⁷ GDPR harmonised with local laws in Nordic EU states. Prieiga per internetą: <https://www.computerweekly.com/news/252446054/GDPR-harmonised-with-local-laws-in-Nordic-EU-states>

2016/679 57 straipsnio 1 dalies j–l ir n–t punktai, 58 straipsnio 1 dalies b ir c punktai, 2 dalies e, g, h ir j punktai, 3 dalies a, c ir e–j punktai. Pažymėtina, kad abu šie straipsniai nėra taikyti Lietuvos teismų praktikoje.¹⁸⁸ Iš minėto teisinio reguliavimo matyti, kad Lietuva išsiskiria iš bendro Europos Sąjungos valstybių narių konteksto, nes turi dvi duomenų tvarkymo priežiūros institucijas – Valstybinę duomenų apsaugos inspekciją ir Žurnalistų etikos inspektorių.¹⁸⁹ Pagal Lietuvoje galiojantį teisinį reguliavimą¹⁹⁰ žurnalistų etikos inspektoriui yra paskirta ir asmens duomenų tvarkymo priežiūros institucijos funkcija. Kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos tikslais, akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais, žurnalistų etikos inspektorius stebi ir užtikrina, kad būtų taikomi Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo ir Reglamento reikalavimai.¹⁹¹ Atsižvelgiant į ŽEIT svarbą prižiūrint kaip yra laikomasi Reglamento 85 straipsnio, nagrinėtina šios institucijos veikla. Savo metiniame pranešime ŽEIT nurodo, kad visuomenei trūksta informacijos apie VDAI ir ŽEIT institucijų kompetencijų atribojimą, nes dauguma duomenų subjektų iš pradžių kreipiasi į VDAI, kuri vėliau persiunčia gautus skundus pagal kompetenciją nagrinėti ŽEIT. Pažymėtina, kad pagrindinė ŽEIT funkcija yra nagrinėti suinteresuotų asmenų skundus dėl visuomenės informavimo priemonėse pažeistos jų garbės ir orumo, teisės į privataus gyvenimo apsaugą. Nuo 2018 m. gegužės 25 d. visoje Europos Sąjungoje pradėjus taikyti Reglamentą, ŽEIT pagal savo kompetenciją įgijo naujus, platesnius įgaliojimus duomenų apsaugos srityje – nagrinėti duomenų subjektų pagal Reglamentą pateiktus skundus, už grubiausius pažeidimus taikyti sankcijas.¹⁹² ŽEIT vertina socialiniuose tinkluose paskelbtą informaciją. Didėjantis pareiškėjų, ginančių savo asmenines neturtines teises Tarnyboje skaičius rodo, jog auga visuomenės teisinis sąmoningumas. 2018 metais daugiausia skundų gauta dėl internete paskleistos informacijos – 207, iš jų 61 skundas dėl socialiniame tinkle Facebook paskelbtų duomenų, 8 skundai gauti dėl kitų socialinių tinklų (Youtube, LinkedIn, Instagram). 2017 metais šie rodikliai atitinkamai sudarė: 141 skundas dėl internete paskelbtos informacijos, iš jų 42 skundai dėl Facebook, 2 skundai dėl kitų socialinių tinklų.¹⁹³ Atsižvelgiant į šiuos skaičius, konstatuotina, jog informacinių technologijų pažanga, socialinių tinklų susikūrimas suponuoja asmenims plačias galimybes dalintis informacija, todėl, jiems atliekant

---

¹⁸⁸ Infoplex duomenys. Tikrinta 2019 m. balandžio 14 d.

¹⁸⁹ Žurnalistų etikos inspektoriaus 2018 metų veiklos ataskaita. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <http://www.zeit.lt/data/public/uploads/2019/04/2018-metu-pataistyta-ataskaita.pdf>

¹⁹⁰ VII 50 straipsnis

¹⁹¹ ADTAI 7 straipsnio 2 dalis

¹⁹² Žurnalistų etikos inspektoriaus 2018 metų veiklos ataskaita. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <http://www.zeit.lt/data/public/uploads/2019/04/2018-metu-pataistyta-ataskaita.pdf>

¹⁹³ Žurnalistų etikos inspektoriaus 2018 metų veiklos ataskaita. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <http://www.zeit.lt/data/public/uploads/2019/04/2018-metu-pataistyta-ataskaita.pdf>

visuomenės informavimo funkciją, „Visuomenės informavimo įstatymą reikia aiškinti plačiai, apimant ne tik tradicines, bet ir šiuolaikines, nors tiesiogiai ir nereglamentuotas elektroninių visuomenės informavimo priemonių formas, dėmesį kreipiant ne į formaliuosius tokių informavimo priemonių organizavimo požymius, o į jų realiai vykdomas funkcijas.“¹⁹⁴ Toks požiūris yra sveikintinas Buivids bylos kontekste. Taip pat šiuo aspektu verta pažymėti, kad VII 2 straipsnio 87 dalyje numatyta, kad visuomenės informavimo priemonė – laikraštis, žurnalas, biuletenis ar kitas leidinys, knyga, televizijos programa, radijo programa, kino ar kita garso ir vaizdo studijų produkcija, informacinės visuomenės informavimo priemonė ir kita priemonė, kuria viešai skleidžiama informacija. Pagal šį įstatymą visuomenės informavimo priemonei nepriskiriamas oficialus, techninis ir tarnybinis dokumentas, vertybiniai popieriai.¹⁹⁵ Taigi, iš esmės bet kuris asmuo, kuris naudojami minėtomis priemonėmis skleidžiamas informaciją išimtinai žurnalistiniais tikslais gali tikėtis papildomos apsaugos pagal Reglamento 85 straipsnį. ŽEIT nurodė, kad teisės į asmens duomenų apsaugą ir saviraiškos laisvės balanso paieškų kontekste Tarnyba 2018 m. glaudžiai bendradarbiavo ne tik su VDAI, bet ir su Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija (toliau – Teisingumo ministerija), kuri formuoja valstybės politiką asmens duomenų apsaugos srityje. Žurnalistų etikos inspektorius ir (arba) Tarnybos atstovai ne kartą dalyvavo ministerijos organizuotose diskusijose, pasitarimuose, susitikimuose, kuriuose nagrinėti asmens duomenų apsaugos klausimai.¹⁹⁶ Tai parodo, jog balanso paieškos Lietuvoje vyksta ir tokių būdu siekiama tinkamai nustatyti dviejų pagrindinių teisių pusiausvyrą. Iš aktualesnių nagrinėjami temai ŽEIT sprendimų paminėti keletas, susiję su asmens duomenų pavišininimu. Pareiškėjas skunde nurodė, kad 1 publikacijoje buvo paskelbti jo asmens duomenys – asmens kodas. Nagrinėjant pareiškėjo skundą šiuo aspektu, ŽEIT pažymėjo, kad nors VII 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas visuomenės informavimo laisvės principas, pagal kurį žmogus turi teisę nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas, tačiau kartu pažymėta, kad ši laisvė gali būti saistoma tam tikrų ribojimų, kuriuos nustato įstatymai ir kurie demokratinėje visuomenėje būtini apsaugoti žmonių teises. Viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) paskelbė pareiškėjo asmens kodą, kurį, kaip itin jautrią privataus pobūdžio informaciją, skelbti viešai draudžia ADTAI 3 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas imperatyvas. Pareiškėjo asmens duomuo tapo prieinamas visiems suinteresuotiems asmenims, kurie turėjo galimybę juo pasinaudoti,

---

¹⁹⁴ Atsakymas į klausimą ŽEIT svetainėje. <http://www.zeit.lt/lt/zurnalistu-etikos-inspektorius-gali-ivertinti-informacija-esancia-socialiniuose-tinkluose/421>

¹⁹⁵ VII 2 straipsnio 86 dalis

¹⁹⁶ Žurnalistų etikos inspektoriaus 2018 metų veiklos ataskaita. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <http://www.zeit.lt/data/public/uploads/2019/04/2018-metu-pataistyta-ataskaita.pdf>

nežiūrint į tai, ar jų interesas yra teisėtas, ar ne. Pareiškėjo asmens duomuo siejamas su neigiamu kontekstu (ikiteisminio tyrimo inicijavimu dėl turto užvaldymo sukčiavimo būdu), formuojant jo kaip nusikalsti linkusio, nepatikimo ir neatsakingo asmens įvaizdį, tačiau nors pareiškėjo asmens kodas viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) galėjo būti skelbiamas neatsargiai, neturint tikslo pažeisti pareiškėjo teisių ir teisėtų interesų, paties ADTAĮ pažeidimo padarymo fakto ši aplinkybė nepanaikina. ŽEIT konstatavo, kad viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) pažeidė ADTAĮ 3 straipsnio 2 dalį.¹⁹⁷ Pažymėtina, kad viešuose ŽEIT sprendimuose Reglamento nuostatos dar nebuvo taikytos. Kalbant apie Lietuvos teismų praktiką, pažymėtina, jog LVAT per 2018 metus nepasiekė ginčai, susiję su Reglamento nuostatų taikymu.¹⁹⁸ 2019 metais kol kas taip pat nesulaukta tokių bylų.¹⁹⁹ Tačiau saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos balanso be abejo ieškota ankstesniais metais.

Nagrinėjamos temos kontekste aktualus VII 14 straipsnis, įtvirtinantis asmens teisę į privataus gyvenimo apsaugą. Pagal šio straipsnio pirmą dalį, rengiant ir platinant viešąją informaciją, privaloma užtikrinti žmogaus teisę į privataus pobūdžio informacijos apsaugą. LVAT 2016 m. gegužės 27 d. administracinėje byloje Nr. A-1088-143/2016²⁰⁰ nurodė, kad byloje nėra kvestionuojama, kad Visuomenės informavimo įstatymo taikymo požiūriu informacija (V. G., R. S., G. L., L. S., L. Z. ir R. V. asmens duomenys (vardai ir pavardės), namo, kuriame jie gyvena, adresas, jų įsiskolinimo UAB „Anykščių šiluma“ faktas, duomenys apie namų ūkio tvarkymą (atsijungę nuo centralizuoto šildymo), dalyvavimas teismo procesuose („bylinėjamas teisme“)) yra laikytina privataus pobūdžio informacija, t. y. informacija, kurios apsaugai yra skirtas Visuomenės informavimo įstatymo 14 straipsnis. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad taikant Visuomenės informavimo įstatymo 14 straipsnį, prioritetingą reikšmę turi būti suteikta privataus gyvenimo apsaugai, kaip tai yra suformuluota šio straipsnio 1 dalyje. Pasisakydama dėl Visuomenės informavimo įstatymo 14 straipsnio 1 dalies aiškinimo, kolegija pažymėjo, kad šioje straipsnio dalyje panaudota formuluotė dėl pareigos užtikrinti žmogaus teisę į privataus pobūdžio informacijos apsaugą (akcentuojant žodį „užtikrinti“) savaime nenustato vienareikšmiškai aiškios ribos, kai informacija apie asmens privatų gyvenimą negali būti paviešinta, siekiant privataus gyvenimo apsaugos. Todėl, vertinant kiekvieną konkrečią situaciją dėl privataus pobūdžio

---

¹⁹⁷ 2019 m. sausio 24 d. sprendimas Nr. (SK-169) SPR-14) Dėl visuomenės informavimo priemonėse apie Vilių Visocką paskelbtos informacijos <http://www.zeit.lt/data/public/uploads/2019/01/viesai-skelbti-sk-169spr-14-v.-visockas-laisvaslaikrastis.pdf>

¹⁹⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo metinis pranešimas. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://lvat.teismas.lt/doclib/sxqi7o7klukprujhd9157r2f7rz65y5r>

¹⁹⁹ Remiantis „Infolex“ paieškos sistemos duomenimis.

²⁰⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gegužės 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1088-143/2016

informacijos paviešinimo leistinumą, turi būti taikomi bendrieji teisės taikymo principai, tarp jų (pirmosios instancijos teismo pritaikytas) proporcingumo siekiamam tikslui principas. Atsižvelgiant į tai, asmens duomenų apsauga taip pat patenka į VII 14 straipsnio turinį. 2 ir 3 straipsnio dalyje nurodytos išimtys iš bendros taisyklės, numatytos 1 straipsnio dalyje – informaciją apie privatą gyvenimą galima skelbti, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje nurodytus atvejus, tik jei tas žmogus sutinka. Informacija apie privatą gyvenimą gali būti skelbiama be žmogaus sutikimo tais atvejais, kai ji padeda atskleisti įstatymų pažeidimus ar nusikalstamas veikas, taip pat kai informacija yra pateikiama viešai nagrinėjant bylą. Be to, informacija apie viešojo asmens privatą gyvenimą gali būti skelbiama be jo sutikimo, jeigu ši informacija atskleidžia visuomeninę reikšmę turinčias privataus šio asmens gyvenimo aplinkybes ar asmenines savybes. LVAT 2017 m. vasario 7 d. administracinėje byloje Nr. A-63-261/2017²⁰¹ aiškindamas visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 45 dalimi nustatyta privataus gyvenimo sąvoką pažymėjo, kad šios normos aiškinimui yra reikšminga ir Asmens duomenų apsaugos įstatymo 2 straipsnio 1 dalis, pagal kurią esminis rodiklis, pagal kurį asmens duomenims priskirtini bet kurie duomenys, yra tai, jog remiantis šiais duomenimis tiesiogiai ar netiesiogiai gali būti nustatyta asmens tapatybė. Nurodytoje byloje, remiantis publikacijos turiniu, buvo galimybė pagal gyvenamosios vietos adresą identifikuoti asmenį ir jo privatą gyvenimą, todėl šiems duomenims taikoma apsauga ir be atitinkamo teisinio pagrindo jie negali būti viešiniami. Tam neturėjo įtakos tai, kad minėto asmens adresas viešoje erdvėje yra prieinamas kitiems asmenims, nes kiekvienu konkrečiu atveju tik pats asmuo gali nuspręsti, kada ir kokioje apimtyje gali būti viešinamas jo gyvenamosios vietos adresas, išskyrus atvejus, numatytus Visuomenės informavimo įstatymo 14 straipsnio 3 dalyje. Teisėjų kolegija taip pat nurodė, jog VII įtvirtinta privačios informacijos sąvoka nėra siejama su tuo, kur ir kiek kartų ji buvo paskelbta anksčiau, ar tokią informaciją galima lengvai rasti internete ar kituose šaltiniuose, t. y. asmens sprendimas tam tikromis aplinkybėmis ir turint tikslą paskelbti (duoti sutikimą paskelbti) savo duomenis nepanaikina šių duomenų apsaugos ir nepašalina viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų pareigos privačią informaciją skelbti tik asmeniui konkrečiu atveju davus sutikimą (išskyrus teisės aktuose numatytas išimtis). Iš VII 2 straipsnio 45 dalies formuluotės akivaizdu, jog duomenų pripažinimas privačia informacija išimtinai siejamas su šių duomenų turiniu, o ne kitomis aplinkybėmis. LVAT administracinėje byloje Nr. eA-3327-492/2018²⁰² nagrinėta situacija, kai kilusį privataus pobūdžio konfliktą asmuo siekė

---

²⁰¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. vasario 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-63-261/2017

²⁰² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. rugsėjo 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-3327-492/2018

spřesti sukurdamas interneto svetainę, paskyrą socialiniuose tinkluose, ir juose viešindamas kito asmens privataus gyvenimo aplinkybes be jo sutikimo. Teismas išaiškino, kad privataus pobūdžio informacijos apsauga gali būti netaikoma Visuomenės informavimo įstatymo 14 straipsnio 3 dalyje nustatytais atvejais, kurie numato tris iš esmės skirtingo pobūdžio aplinkybių grupes, kai tokia informacija gali būti skelbiama be asmens sutikimo: tai atvejai, kai tokia informacija padeda atskleisti įstatymų pažeidimus ar nusikalstamas veikas; kai informacija pateikiama viešai nagrinėjant bylą; kai informacija atskleidžia visuomeninę reikšmę turinčias privataus šio asmens gyvenimo aplinkybes ar asmenines savybes. Teismas konstatavo, kad byloje ginčo dalyku esančios informacijos atitikimą minėtiems kriterijams turėjo vertinti žurnalistų etikos inspektorius, o nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme privalėjo įrodinėti viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas). Taigi buvo suformuota svarbi Visuomenės informavimo įstatymo 14 straipsnio 3 dalies taikymo ir aiškinimo taisyklė: įrodyti šioje teisės normoje numatytą žmogaus teisę į privataus gyvenimo apsaugą ribojančių išimčių buvimą privalo viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas). Kai nėra pagrindžiamas visuomenės interesas tokias aplinkybes žinoti, tai akivaizdžiai pažeidžia saviraiškos laisvės ir privataus asmens gyvenimo apsaugos pusiausvyrą. Privataus pobūdžio konfliktas, kai nėra Visuomenės informavimo įstatymo 14 straipsnio 3 dalyje nustatytų aplinkybių, savaime negali pateisinti asmens privataus gyvenimo apsaugos reikalavimų pažeidimo. LVAT 2016 m. lapkričio 14 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-2115-525/2016²⁰³ buvo nagrinėjamas klausimas, susijęs su asmens duomenų paviešinimu. Minėtoje byloje pareiškėjas kreipėsi į teismą, prašydamas panaikinti Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos sprendimo dalį, kuria buvo nuspręsta: 1) pripažinti K. S. skundą dėl publikacijoje paskelbtos informacijos iš dalies pagrįstu ir įspėti pareiškėją dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo (toliau – ir VII) 14 straipsnio pažeidimo. Ginčijamame Tarnybos sprendime nurodyta, jog publikacijoje paskelbti faktiniai duomenys apie K. S. gyvenamosios vietos adresą, nors tokia informacija priskiriama jo privačiam gyvenimui ir ją viešai skelbti galima tik asmeniui sutikus, o K. S. sutikimo viešinti informaciją apie savo gyvenamosios vietos adresą viešosios informacijos rengėjui/skleidėjui nedavė. Teismas akcentavo, kad VII įtvirtinta privačios informacijos sąvoka nėra siejama su tuo, kur ir kiek kartų ji buvo paskelbta anksčiau, ar tokią informaciją galima lengvai prieiti internete ar kituose šaltiniuose, t. y. asmens sprendimas tam tikromis aplinkybėmis ir tikslu paskelbti (duoti sutikimą paskelbti) savo duomenis nepanaikina šių duomenų apsaugos ir nepašalina

---

²⁰³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. lapkričio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2115-525/2016

viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų pareigos privačią informaciją skelbti tik asmeniui konkrečiu atveju davus sutikimą (išskyrus teisės aktuose numatytas išimtis).²⁰⁴ Šioje byloje taip pat buvo išaiškinta privataus ir viešojo asmens sąvoka. Teismas, atsakydamas į pareiškėjo argumentą, kad K. S. buvo viešasis asmuo, kadangi jis buvo medžiotojų klubo (duomenys neskelbtini) prezidentas, nustatė, kad K. S. neatitinka VII 2 straipsnio 73 dalyje pateikto viešojo asmens apibrėžimo ir pažymėjo, kad teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad, pagal minėtoje įstatymo normoje viešajam asmeniui keliamus reikalavimus, akivaizdu, kad tai, jog asmuo yra žinomas atitinkamai visuomenės daliai dėl kokios nors savo veiklos, kuri nėra susijusi nei su viešojo administravimo įgaliojimų įgyvendinimu, nei su viešųjų paslaugų teikimo administravimu, nei su kitais viešaisiais reikalais, VII taikymo prasme nesuteikia pagrindo laikyti tokį asmenį viešuoju. LVAT praktikoje pasitaikė ir byla²⁰⁵, kurioje buvo sprendžiama dėl literatūrinės saviraiškos. Pareiškėjas kreipėsi su skundu į atsakovą (Žurnalistų etikos inspektorius tarnyba), nurodydamas, kad D. D. ant knygos „Tikroji D. istorija“ viršelio be pareiškėjo sutikimo panaudojo jo nuotrauką, Knygoje be sutikimo naudojamos ir pareiškėjo šeimos nuotraukos, D. D. pareiškėją apšmeižė visokiais nebūtais šmeižikiškais dalykais, o svarbiausia – rašo, kad jis (D. D.) įsitikinęs, jog pareiškėjas organizavo 1996 m. balandžio 1 d. verslininko S. Č. (skunde nurodoma „S. Č.“) ir jo šoferiaus V. nužudymą (nutarties 48 punktą). LVAT konstatavo, kad įrodymų visumos vertinimas leidžia daryti išvadą, kad knygos autorius, būdamas žurnalistu ir rašytoju, rašydamas Knygą, kurios turinys yra susijęs su viešojo intereso klausimais (Knygoje, įskaitant ginčijamą teiginį, nagrinėjami tam tikri Lietuvos kriminaliniai įvykiai ir asmenys, turėję svarbų vaidmenį šiuose įvykiuose), vykdė savo visuomeninę prievolę informuoti visuomenę apie konkrečius objektyviai buvusius įvykius ir pateikė su jais susijusią informaciją – vertinimus bei nuomones. Šiuo aspektu taip pat pažymėtina, kad teismo sprendimai yra skelbiami viešai, su jais suinteresuota visuomenė gali susipažinti, taigi atitinkamu klausimu besidomintiems asmenims nėra kliūčių gilintis į atitinkamą klausimą ir sužinoti su paskelbta informacija susijusias detales (nutarties 64 punktą). Įdomu tai, kad šioje byloje teismas H. D. pripažino viešuoju asmeniu, atsižvelgiant į jo padarytų nusikalstamų veikų, už kurias pareiškėjui paskirta galutinė subendrinta laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmė, taip pat dėl veikų, kurių padarymu jis buvo įtariamas. Atkreiptinas dėmesys, kad pareiškėjas neginčijo šios aplinkybės.

---

²⁰⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. lapkričio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2115-525/2016

²⁰⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. rugpjūčio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1330-520/2018

Pažymėtina, kad nei Reglamento 85 straipsnio, nei Direktyvos 9 straipsnio nuostatos nebuvo išaiškintos Lietuvos teismų praktikoje.

Apibendrinant, konstatuotina, kad Lietuvos Respublikos teisiniame reguliavime yra numatytos priemonės, kurių pagalba teismai gali derinti saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos balansą, tačiau, atsižvelgiant į teismų praktiką, galima teigti, kad asmens duomenų apsauga yra vykdoma per teisės į privatumą apsaugą.

Išvados

1. Asmens duomenų apsaugos sąvokos, tokios kaip asmens duomenys, asmens duomenų tvarkymas, asmens duomenų subjektas yra itin plataus pobūdžio, kas suteikia galimybę šias sąvokas taikyti iš esmės bet kurioje situacijoje. Atsižvelgiant į tai, asmens duomenų apsaugos lygis yra aukštesnis.

2. Asmens duomenų apsaugos ir saviraiškos laisvės derinimas yra būtinas bet kurioje demokratinėje visuomenėje, nes šių teisių kolizija yra neišvengiama. Asmens duomenų apsaugos teisiniu reguliavimu siekiama apginti asmenį nuo nepagrįsto įsikišimo į jo gyvenimą, taip pat apsaugoti jo garbę, orumą. Naudojimasis saviraiškos laisve suponuoja informacijos paskleidimą, kuri gali būti susijusi su asmens duomenimis. Šių teisių balanso svarba buvo pažymėta tik prasidėjus asmens duomenų apsaugos teisinio reguliavimo vystymuisi Europoje ir šis klausimas, informacinių technologijų pažangos kontekste, išlieka aktualiu šiais laikais.

3. Reglamentas atnešė daug naujovių į asmens duomenų apsaugos reguliavimą Europos Sąjungoje. Pagrindinės naujovės, susijusios su asmens duomenų apsaugos ir saviraiškos laisvės derinimu yra teisės būti pamirštam įtvirtinimas, akademinės saviraiškos atsiradimas.

4. Konstatuotina, kad Europos Sąjungoje šiuo metu nėra tinkamai harmonizuotas saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos balansas. Šio balanso paieška yra itin sudėtingas procesas, atsižvelgiant į visų valstybių narių skirtingas tradicijas ir skirtingą apsaugos lygį, kuris suteikiamas vienai ar kitai laisvei. Vienu atveju itin stipri apsauga yra skiriama bei Atsižvelgiant į praeities patirtį, t. y. Direktyvos 9 straipsnio įgyvendinimą, galima daryti prielaidą, jog Europos Sąjungos lygmenyje Reglamento tikslai šiuo aspektu artimiausiu metu nebus pasiekti, taip pat pažymėtinas ESTT vaidmuo atliekant praktikos vienodinimą. Turint omenyje tai, kad ESTT laukia nepaprastas iššūkis, reikia pridurti ir tai, jog, atsižvelgiant į Reglamento 85 straipsnio 3 dalį, Europos Komisija taip pat turi prisiimti dalį atsakomybės už teisės aktų harmonizavimą.

5. Kalbant Lietuvos Respublikos mastu, pastebėtina, jog teismų praktikos nagrinėjamu klausimu nėra daug. Kompetentingos institucijos, siekdamos pasiekti tinkamą balansą, bendradarbiauja tarpusavyje. Visgi pažymėtina, kad saviraiškos laisvės kolizija dažniausiai vyksta su teise į privataus gyvenimo apsaugą.

6. Nors sprendžiant iš Reglamento nuostatų, Europos Sąjungos tikslas yra kuo įmanoma labiau harmonizuoti asmens duomenų apsaugos teisinį reguliavimą, konstatuotina, kad Europos Sąjungoje šiuo metu nėra tinkamai harmonizuotas saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos balansas. Šio balanso paieška yra itin sudėtingas

procesas, atsižvelgiant į visų valstybių narių skirtingas tradicijas ir skirtingą apsaugos lygį, kuris suteikiamas vienai ar kitai laisvei. Atsižvelgiant į praeities patirtį, t. y. Direktyvos 9 straipsnio įgyvendinimą, galima daryti prielaidą, jog Europos Sąjungos lygmenyje Reglamento tikslai šiuo aspektu artimiausiu metu nebus pasiekti. Pažymėtinas ESTT vaidmuo atliekant praktikos vienodinimą. Turint omenyje tai, kad ESTT laukia nepaprastas iššūkis, reikia pridurti ir tai, jog, atsižvelgiant į Reglamento 85 straipsnio 3 dalį, Europos Komisija taip pat turi prisiimti dalį atsakomybės už teisės aktų harmonizavimą.

Literatūros sąrašas:

1. Teisės aktai:

1.1. Tarptautiniai:

1.1.1. 1948 m. gruodžio 10 d. Visuotinė Žmogaus Teisių Deklaracija. Valstybės žinios, 2006-06-17, Nr. 68-2497

1.1.2. 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. Valstybės žinios, 1995-05-16, Nr. 40-987.

1.1.3. 1981 m. Konvencija dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu. Valstybės žinios, 2001, Nr. 32-1059.

1.1.4. 1966 m. gruodžio 19 d. Tarptautinis Pilietinių Ir Politinių Teisių Paktas. Valstybės žinios, 2002-08-02, Nr. 77-3288

1.1.5. Academic freedom and university autonomy. Council of Europe. Recommendation 1762 (2006). Interaktyvus. Prieiga per internetą: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17469&lang=en>

1.2. Europos Sąjungos:

1.2.1. 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo. OL 2004 m. specialusis leidimas, 13 skyrius, 15 tomas, p. 355–374.

1.2.2. 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl a ir elektroninių ryšių), OL L 201, 2002, p. 37-47.

1.2.3. 2007 m. gruodžio 13 d. Lisabonos sutartis. OL C 306, 2007.

1.2.4. 2012 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. OL C 326, 2012, p. 391—407.

1.2.5. 2014 m. gegužės 12 d. Europos Sąjungos Tarybos patvirtintos Europos Sąjungos gairės dėl saviraiškos laisvės internete ir realiame gyvenime. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9647-2014-INIT/lt/pdf>

1.2.6. 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). OL L 119, p. 1–88.

1.2.7. 2018 m. gegužės 3 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl žiniasklaidos pliuralizmo ir žiniasklaidos laisvės Europos Sąjungoje (2017/2209(INI)) Interaktyvus. Prieiga per Internetą:

[http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-
//EP//TEXT+TA+P8-TA-2018-0204+0+DOC+XML+V0//LT](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2018-0204+0+DOC+XML+V0//LT)

1.2.8. Konsoliduota Europos Bendrijos steigimo sutartis. Valstybės žinios. 2004, Nr. 2-2. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.229734?jfwid=rivwzvpng>

1.3. Nacionaliniai:

1.3.1. Lietuvos Respublikos:

1.3.1.1. 1992 m. lapkričio 2 d. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės Žinios, 1992, Nr. 33-1014

1.3.1.2. Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. Valstybės žinios, 1996-07-03, Nr. 63-1479. Su vėlesniais papildymais ir pakeitimais.

1.3.1.3. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas. Valstybės žinios, 1996-07-26, Nr. 71-1706. Su vėlesniais papildymais ir pakeitimais.

1.3.2. Užsienio valstybių:

1.3.2.1. Airijos duomenų apsaugos įstatymas. <http://www.irishstatutebook.ie/eli/2018/act/7/enacted/en/html>

1.3.2.2. Austrijos duomenų apsaugos įstatymas https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_1999_1_165/ERV_1999_1_165.html

1.3.2.3. Austrijos spaudos įstatymas (Austrian Media Act) https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_1981_314/ERV_1981_314.pdf

1.3.2.4. Didžiosios Britanijos duomenų apsaugos įstatymas <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/12/schedule/2/enacted#schedule-2-paragraph-0>

1.3.2.5. Ispanijos Konstitucija. http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Hist_Normas/Norm/const_espa_texto_ingles_0.pdf

1.3.2.6. Rumunijos asmens duomenų apsaugos įstatymas. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://iapp.org/media/pdf/resource_center/Romanian_Data_Protection_Law_English_Translation.pdf

1.3.2.7. Prancūzijos duomenų apsaugos įstatymas <https://www.cnil.fr/sites/default/files/typo/document/Act78-17VA.pdf>

<https://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do?cidTexte=LEGITEXT000006072050&idArticle=LEGIARTI000006904511&dateTexte=&categorieLien=cid>

2. Teismų praktika.

2.1. Europos Žmogaus Teisių Teismas:

- 2.1.1. 1976 m. gruodžio 7 d. sprendimas Handyside prieš Jungtinę Karalystę Nr. 5493/72
- 2.1.2. 1978 m. rugsėjo 6 d. sprendimas Klass ir kt. prieš Vokietiją Nr. 5029/71
- 2.1.3. 1984 m. rugpjūčio 2 d. sprendimas Malone prieš Jungtinę Karalystę byloje, Nr. 8691/79.
- 2.1.4. 1986 m. liepos 8 d. sprendimas Lingens prieš Austriją Nr. 9815/82
- 2.1.5. 1987 m. kovo 26 d. sprendimas Leander prieš Švediją Nr. 9248/81
- 2.1.6. 1988 m. gegužės 24 d. sprendimas Muller prieš Šveicariją Nr. 10737/84
- 2.1.7. 1989 m. liepos 7 d. sprendimas Gaskin prieš Jungtinę Karalystę Nr. 10454/83
- 2.1.8. 1993 m. balandžio 25 d. sprendimas Chorherr prieš Austriją Nr. 13308/87
- 2.1.9. 1994 m. rugsėjo 20 d. sprendimas Otto-Preminger prieš Austriją Nr. 13470/87
- 2.1.10. 1994 m. vasario 24 d. sprendimas Casado Coca prieš Ispaniją Nr. 15450/89
- 2.1.11. 1997 m. liepos 1 d. sprendimas Oberschlick prieš Austriją Nr. 20834/92
- 2.1.12. 1998 m. rugpjūčio 25 d. sprendimas Hertel prieš Šveicariją Nr. 25181/94
- 2.1.13. 1999 m. sausio 21 d. sprendimas Janowski prieš Lenkiją Nr. 25716/94
- 2.1.14. 2000 m. birželio 27 d. sprendimas Constantinescu prieš Rumuniją Nr. 28871/95.
- 2.1.15. 2001 m. rugsėjo 25 d. sprendimas P.G. and J.H. prieš Jungtinę Karalystę Nr. 44787/98
- 2.1.16. 2005 m. vasario 15 d. sprendimas Steel ir Morris prieš Jungtinę Karalystę Nr. 68416/01
- 2.1.17. 2007 m. balandžio 3 d. sprendimas Copland prieš Jungtinę Karalystę Nr. 62617/00
- 2.1.18. 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas Frankowicz prieš Lenkiją Nr. 53025/99.
- 2.1.19. 2008 m. gruodžio 2 d. sprendimas K. U. prieš Suomiją Nr. 2872/02

- 2.1.20. 2008 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje S. ir Marper prieš Jungtinę Karalystę, Nr. 30562/04
- 2.1.21. 2008 m. lapkričio 4 d. sprendimas byloje Balsytė-Lideikienė prieš Lietuvą Nr. 72596/01
- 2.1.22. 2008 m. liepos 17 d. sprendimas I. prieš Suomiją Nr. 20511/03
- 2.1.23. 2009 m. birželio 23 d. sprendimas Sorguq prieš Turkiją Nr. 17089/03.
- 2.1.24. 2009 m. kovo 10 d. sprendimas Times Newspapers Ltd prieš Jungtinę Karalystę (Nr. 1 ir 2), CE:ECHR:2009:0310JUD000300203
- 2.1.25. 2010 m. gegužės 20 d. sprendimas Cox prieš Turkiją Nr. 2933/03
- 2.1.26. 2010 m. rugsėjo 2 d. sprendimas Uzun prieš Vokietiją Nr. 35623/05
- 2.1.27. 2012 m. balandžio 3 d. sprendimas Gillberg prieš Švediją Nr. 41723/06
- 2.1.28. 2012 m. kovo 15 d. sprendimas Aksu prieš Turkiją Nr. 41029/04
- 2.1.29. 2013 m. sausio 10 d. sprendimas Ashby Donald ir kiti prieš Prancūziją, Nr. 36769/08
- 2.1.30. 2013 m. vasario 19 d. sprendimas Neij ir Sunde prieš Švediją, Nr. 40397/12
- 2.1.31. 2015 m. gruodžio 4 d. sprendimas Zakharov prieš Rusiją Nr. 47143/06
- 2.1.32. 2016 m. sausio 12 d. sprendimas Szabó ir Vissy prieš Vengriją, Nr. 37138/14
- 2.1.33. 2017 m. liepos 18 d. sprendimas Mustafa Sezgin prieš Turkiją Nr. 27473/06
- 2.1.34. 2018 m. birželio 28 d. sprendimas M.L. ET W.W. prieš Vokietiją Nr. 60798/10 ir Nr. 65599/10
- 2.1.35. Atskiroji teisėjų Sajo, Vucinic ir Kūrio nuomonė 2014 m. gegužės 27 d. sprendime Mustafa Erdogan ir kt. prieš Turkiją. Nr. 346/04 39779/04.

2.2. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas:

- 2.2.1. 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimas Bodil Lindqvist C-101/01 EU:C:2003:596;
- 2.2.2. 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas Tietosuojavaltuutettu prieš Satakunnan Markkinapörssi Oy ir Satamedia Oy C-73/07, ECLI:EU:C:2008:727.
- 2.2.3. 2014 m. gegužės 13 d. sprendimas Google Spain SL ir Google Inc. prieš Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) ir Mario Costeja González C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317.
- 2.2.4. 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimas Ryneš, C 212/13, EU:C:2014:2428
- 2.2.5. 2015 m. spalio 1 d. sprendimas Bara ir kt., C 201/14, EU:C:2015:638
- 2.2.6. 2015 m. spalio 6 d. sprendimas Schrems, C 362/14, EU:C:2015:650

- 2.2.7. 2016 m. gegužės 4 d. sprendimas Philip Morris Brands SARL ir kt. prieš Secretary of State for Health C-547/14 (ECLI): ECLI:EU:C:2016:325
- 2.2.8. 2016 m. rugsėjo 8 d. GS Media BV prieš Sanoma Media Netherlands BV ir kt. C-160/15. (ECLI):ECLI:EU:C:2016:644
- 2.2.9. 2016 m. spalio 19 d. Sprendimas Patrick Breyer prieš Vokietijos Federacinę Respubliką C-582/14, EU:C:2016:779
- 2.2.10. 2017 m. gruodžio 20 d. sprendimas Peter Nowak prieš Data Protection Commissioner, C-434/16, (ECLI): ECLI:EU:C:2017:994
- 2.2.11. 2017 m. kovo 9 d. sprendimas Manni, C-398/15, (ECLI): ECLI:EU:C:2017:197
- 2.2.12. 2018 m. liepos 10 d. sprendimas Jehovan todistajat, C-25/17 (ECLI): ECLI:EU:C:2018:551
- 2.2.13. 2019 m. vasario 14 d. sprendimas Sergejs Buivids, dalyvaujant Datu valsts inspekcija, C-345/17 (ECLI): ECLI:EU:C:2019:122
- 2.2.14. 2013 m. birželio 25 d. Generalinio Advokato Niilo Jääskinen išvada byloje C-131/12, ECLI:EU:C:2013:424
- 2.2.15. 2019 m. sausio 10 d. Generalinio Advokato Maciej Szpunar išvada byloje C-136/17, ECLI:EU:C:2019:14.
- 2.2.16. 2019 m. sausio 10 d. Generalinio Advokato Maciej Szpunar išvada byloje C-507/17, ECLI:EU:C:2019:15.

2.3. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

- 2.3.1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 21 d., nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1991 m. sausio 31 d. nutarimo „Dėl vardų ir pavardžių rašymo Lietuvos Respublikos piliečio pase“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Valstybės žinios, 1999-10-27, Nr. 90-2662.
- 2.3.2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 2 straipsnio 12 dalies, 7 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 11 straipsnio 1 dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 1981 straipsnio 1 bei 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Valstybės žinios, 2000-05-12, Nr. 39-1105
- 2.3.3. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo (2000 m. liepos 11 d. redakcija) 27 straipsnio 2 dalies, Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo 27 straipsnio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio 1

dalis, Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo (2002 m. liepos 5 d. redakcija) 57 straipsnio 4 dalies, Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (1997 m. gegužės 22 d. redakcija) 7 straipsnio 3 dalies 4 punkto, Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (2002 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 3 dalies 6 punkto, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 48 straipsnio 1 dalies (1961 m. birželio 26 d. redakcija) ir 75 straipsnio 1 dalies (1975 m. sausio 29 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Valstybės žinios, 2002-09-25, Nr. 93-4000

2.3.4. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 8 straipsnio ir 14 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Valstybės žinios, 2002-10-31, Nr. 104-4675

2.4. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas

2.4.1. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-525-689/2008.

2.4.2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gegužės 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1088-143/2016

2.4.3. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gruodžio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2333-525/2016

2.4.4. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. lapkričio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2115-525/2016

2.4.5. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. vasario 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-63-261/2017

2.4.6. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. kovo 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-552-502/2018

2.4.7. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. lapkričio 26 d. išvada administracinėje byloje Nr. eI-29-415/2018 63 punktas

2.4.8. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. rugpjūčio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1330-520/2018

2.4.9. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. vasario 27 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-244-492/2019

2.4.10. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo metinis pranešimas. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://vat.teismas.lt/doclib/sxqi7o7klukprujhd9157r2f7rz65y5r>

2.5. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

2.5.1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. gegužės 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-84-489/2018

2.5.2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo metinis pranešimas. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.lat.lt/doclib/ixgstbjszeubaptwhjzmuufcag3dup84>

2.6. Užsienio teismų praktika

2.6.1. 1962 m. balandžio 1 d. Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo sprendimas

2.6.2. 2013 m. rugsėjo 25 d. Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo sprendimas

2.6.3. 2018 m. rugsėjo 19 d. Gento apeliacinio teismo sprendimas

3. Mokslinės publikacijos:

3.1. Beyleveld D, Townend D. When is personal data rendered anonymous? Interpreting recital 26 of Directive 95/46/EC. *Med Law Int.* 2004;6:73–86.

3.2. Civilka, M. ir Šlapimaitė, L. (2015) Asmens duomenų samprata elektroninėje erdvėje, *Teisė*, 96, p. 126-148.

3.3. CPDP 2019: The GDPR and the freedom of expression. A rocky relationship. Konferencijos vaizdo įrašas. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=BONpEb27e68>

3.4. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/>

3.5. Erdos, David. The impact of the GDPR in academic research. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://blog.fullfabric.com/the-impact-of-the-gdpr-in-academic-research-a-talk-by-dr.-david-erdos>

3.6. Erdos, D. European Union Data Protection Law And Media Expression: Fundamentally Off Balance. *International And Comparative Law Quarterly.* (2016).

3.7. Erdos, David, European Regulatory Interpretation of the Interface between Data Protection and Journalistic Freedom: An Incomplete and Imperfect Balancing Act? University of Cambridge Faculty of Law Research Paper No. 61/2015.

3.8. Hustinx, Peter, “EU Data Protection Law: The Review of Directive 95/46/EC and the Proposed General Data Protection Regulation” (2014) Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.statewatch.org/news/2014/sep/eu-2014-09-edps-data-protection-article.pdf>

3.9. Jonason, Patricia. The Swedish measures accompanying the GDPR. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://blogdroiteuropeen.files.wordpress.com/2018/06/sweden.pdf>

- 3.10.** Korff, Douwe, EC Study on Implementation of Data Protection Directive 95/46/EC (2002). Interaktyvus. Prieiga per internetą: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1287667>
- 3.11.** Leissler Günther, Reisinger Patrizia, Böszörmenyi Janos. Austrian Adaptation of the GDPR. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://blogdroiteuropeen.files.wordpress.com/2018/06/austria1.pdf>
- 3.12.** Malinauskaitė-Van de Castel, Inga. Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017.
- 3.13.** Murphy, Maria Helen. (2019). The Irish Adaptation of the GDPR: The Irish Data Protection Act 2018. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/331932689_The_Irish_Adaptation_of_the_GDPR_The_Irish_Data_Protection_Act_2018
- 3.14.** Pauner, Cristina; Jorge, Viguri. The Adaptation of the GDPR In Spain: The New Data Protection Act (LOPD) <https://blogdroiteuropeen.files.wordpress.com/2018/06/spain-2.pdf>
- 3.15.** Petraitytė, I. (2011) Asmens duomenų apsauga ir teisė į privatų gyvenimą, Teisė, 80, p. 163-174.
- 3.16.** Petraitytė, Ilona. Asmens duomenų teisinės apsaugos principai: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.
- 3.17.** Schmidt, Mogens. (2010). Limits to the Restrictions to Freedom of Expression—Criteria and Application. Religion & Human Rights. 5. 147-151
- 3.18.** Vidrinskaitė Saulė. Žmogaus teisių katalogas: Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos teisinės aktualijos. Jurisprudencija. Mokslo darbai 2006 4(82); 6–12 p.

4. Kiti šaltiniai.

- 4.1.** A new era for data protection in the EU. What changes after May 2018. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/data-protection-factsheet-changes_en.pdf
- 4.2.** Asmens duomenų apsaugos inspekcijos nurodyti pakeitimai. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.ada.lt/go.php/lit/Kas-keiciasi-/1>
- 4.3.** Atsakymas į klausimą ŽEIT svetainėje. <http://www.zeit.lt/lt/zurnalistu-etikos-inspektorius-gali-ivertinti-informacija-esancia-socialiniuose-tinkluose/421>

- 4.4. BDAR: naujos galimybės, naujos prievolės. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/lithuania/sites/lithuania/files/bdar_naujos_galimybes_naujos_prievoles.pdf
- 4.5. Bulgarian Parliament passes GDPR amendments amid concerns of impact on media <https://sofiaglobe.com/2019/01/24/bulgarian-parliament-passes-gdpr-amendments-amid-concerns-of-impact-on-media/>
- 4.6. Bulgarian President vetoes personal data protection act amendments <https://sofiaglobe.com/2019/02/04/bulgarian-president-vetoes-personal-data-protection-act-amendments/>.
- 4.7. Data protection and journalism: a guide for the media. Information Commissioner's Office. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1552/data-protection-and-journalism-media-guidance.pdf>
- 4.8. Europos Komisijos tinklalapis. Patarimai. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/justice/smedataprotect/index_lt.htm
- 4.9. GDPR harmonised with local laws in Nordic EU states. Prieiga per internetą: <https://www.computerweekly.com/news/252446054/GDPR-harmonised-with-local-laws-in-Nordic-EU-states>
- 4.10. Global pulse tinklalapis. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.unglobalpulse.org/privacy>
- 4.11. Google forma dėl duomenų pašalinimo. Prieiga per internetą: <https://support.google.com/legal/troubleshooter/1114905?hl=en#ts=1115655%2C6034194>
- 4.12. Handbook on European data protection law. 2018 edition. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_data_protection_ENG.pdf
- 4.13. EDAV atsakymas į laišką https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_letter_to_civil_society_organisations_on_romanian_dpa_investigation_en.pdf
- 4.14. Tarptautinių organizacijų laiškas dėl situacijos Rumunijoje. <https://privacyinternational.org/sites/default/files/2018-11/letter%20to%20EDPB%20re%20Romanian%20case%20final.pdf>
- 4.15. Kas yra asmens duomenys? Komisijos tinklalapis. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/what-personal-data_lt

- 4.16.** Knapton James. General Data Protection Regulation: academic research, Information Compliance Officer, Registry's Office. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://www.information-compliance.admin.cam.ac.uk/files/gdpr_and_academic_research_v1.pdf
- 4.17.** Legal Alert Law For The Application Of The General Data Protection Regulation In Romania. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://privacyone.ro/wp-content/uploads/2018/07/2018-07-27-Legal-Alert-GDPR-Application-Law-Romania.pdf>
- 4.18.** Press release, Romanian Data Protection Authority, Clarifications regarding the notice received by ANSPDCP in the case of Rise Project, 11 November 2018. Interaktyvus. Prieiga per internetą: <https://www.dataprotection.ro/index.jsp>
- 4.19.** Right to privacy. Report of the Special Rapporteur on the right to privacy. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session37/Documents/A_HRC_37_62_EN.docx
- 4.20.** Saviraiškos laisvės apžvalga. Europos Komisijos tinklalapis. Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/europeaid/freedom-expression_en
- 4.21.** Švedijos duomenų apsaugos institucijos komentaras dėl Reglamento. <https://www.datainspektionen.se/other-lang/in-english/the-general-data-protection-regulation-gdpr/the-purposes-and-scope-of-the-general-data-protection-regulation/>
- 4.22.** The national supervisory authority for personal data processing (Romania). Press Release. Additional statements regarding the Rise Project case Interaktyvus. Prieiga per internetą: https://www.dataprotection.ro/index.jsp?page=Precizari_suplimentare_privind_cazul_Rise_Project&lang=en
- 4.23.** ŽEIT 2019 m. sausio 24 d. sprendimas Nr. (SK-169) SPR-14) Dėl visuomenės informavimo priemonėse apie Vilių Visocką paskelbtos informacijos http://www.zeit.lt/data/public/uploads/2019/01/viesai-skelbti-sk-169spr-14-v.-visockas_laisvaslaikrastis.pdf
- 4.24.** Žmogaus teisės asmens apsaugos duomenų srityje. Atmintinė. <http://www.zeit.lt/data/public/uploads/2017/12/zmogaus-teises-asmens-duomenu-apsaugos-srityje-atmintine.-vdai-2017-06-22.pdf>

- 4.25.** Žurnalistų etikos inspektoriaus 2018 metų veiklos ataskaita. Interaktyvus.
Prieiga per internetą: <http://www.zeit.lt/data/public/uploads/2019/04/2018-metu-pataistyta-ataskaita.pdf>

Pastaba:

Visos nuorodos tikrintos 2019 m. balandžio 14 d.

Asmens duomenų apsaugos ir saviraiškos laisvės derinimo tendencijos pagal Bendrajį asmens duomenų apsaugos reglamentą

Santrauka

Magistro darbe yra atliekama saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos santykio analizė Reglamento kontekste. Pirmoje darbo dalyje yra pristatomas asmens duomenų apsaugos teisinis reguliavimas, išaiškinamos svarbiausios su asmens duomenų apsauga susijusios sąvokos, t. y. tokios sąvokos kaip asmens duomenys, asmens duomenų subjektas, asmens duomenų tvarkymas. Antra darbo dalis skirta išnagrinėti saviraiškos laisvės turinį, nustatyti šios teisės vaidmenį demokratinėje visuomenėje, jos ribojimo pagrindus, taip pat išsiaiškinti, kodėl yra būtina rasti balansą tarp asmens duomenų apsaugos ir saviraiškos laisvės. Toliau darbe yra pristatomos pagrindinės Reglamento naujovės, kalbama apie teisės būti pamirštam santykį su saviraiškos laisve, taip pat aptariama akademinė saviraiška. Išskirtinis dėmesys yra skiriamas žiniasklaidos laisvei, todėl Trečioje darbo dalyje yra pristatomas Europos Sąjungos valstybių narių teisinis reguliavimas, problematika, su kuria yra susiduriama siekiant užtikrinti tinkamą balansą tarp asmens duomenų teisinės apsaugos ir saviraiškos laisvės. Taip pat nagrinėjama Lietuvoje esanti situacija, atkreipiamas dėmesys į Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo bei Visuomenės informavimo įstatymo nuostatas, taip pat Žurnalistų tarnybos etikos inspektoriaus vaidmenį, ieškant tinkamo balanso tarp saviraiškos laisvės ir asmens duomenų apsaugos.

Trends in the Harmonization of Personal Data Protection and Freedom of Expression under the General Personal Data Protection Regulation.

Summary

The Master's thesis examines the relation between freedom of expression and the protection of personal data under GDPR. The first part of the work presents the legal regulation of personal data protection, explains the most important concepts of personal data protection, such as personal data, personal data subject, personal data processing. The second part of the work examines the content of freedom of expression, determines the role of this right in a democratic society, the basis for its limitation, and explores why it is necessary to strike a balance between personal data and freedom of expression. The following are the main innovations of the Regulation: the link between the right to be forgotten and freedom of expression, as well as academic expression. Particular attention is paid to the freedom of the media. Third part of the work concerns the legal regulation of the Member States of the European Union, the problems encountered in striking the right balance between the legal protection of personal data and the protection of freedom of expression. It also examines the situation in Lithuania, draws attention to the provisions of the Law on Legal Protection of Personal Data and the Law on Public Information, as well as the role of the Ethics Officer of the Journalist Service in finding the right balance between the expression and protection of personal data of freedom.